

Voorzitter: Steenkamp

Tegenwoordig zijn 64 leden, te weten:

Baarda, Barendregt, Bolding, Boorsma, Borgman, Bos-Beernink, Van Boven, Braakman, Christiaanse, Coenemans, Ermen, Fleers, Franssen, De Gaay Fortman, Ginjaar, Van Graafeiland, Grol-Overling, Hendriks, Heijmans, Heijne Makkreel, Houben-Sipman, Jaarsma-Buijserd, Van der Jagt, Kaland, Kassies, Klaassens-Postema, Klein Bennink, Kruisinga, Van Kuilenburg-Lodder, Kuiper, Van Leeuwen, Luteijn, Maris, J.H.B. van der Meer, M.A. van der Meer, Van der Meulen, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Mijnsbergen, Van Ooijen, Pit, Postma, Pröpper, Redemeijer, De Rijk, Schinck, Schouten, Schuurman, Simons, Smeets-Janssen, Stam, Steenkamp, Talsma, Tiesinga-Autsema, Tjeenk Willink, Veder-Smit, Van Veldhuizen, Vis, Vogt, Vonhoff-Luijendijk, Wagemakers, Van der Werff, Van de Zandschulp, Zoon en Zijlstra,

en de heren Ritzen, minister van Onderwijs en Wetenschappen, Van Amelsvoort, staatssecretaris van Financiën, en Simons, staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Baarveld-Schlaman en Tummers, wegens het bijwonen van een vergadering van de Raad van Europa;

Glasz, De Jong, Uijen, Glastra van

Loon en Verbeek, wegens verblijf in het buitenland;

Van Velzen, wegens ambtsbezigheden.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ik deel voorts aan de Kamer mede, dat ik bericht van verhindering tot bijwoning van de vergadering heb ontvangen van de minister van Binnenlandse Zaken.

De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het eind van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met deze voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

De **voorzitter**: Ik deel verder aan de Kamer mede, dat een lijst is opge maakt van adressen waaromtrent onze Kamer in het vergaderjaar 1989-1990 nog geen beslissing heeft genomen.

(Deze lijst is opgenomen aan het eind van deze editie.)¹

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VIII (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) voor het jaar 1990 (wijziging samenhangende met**

de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (21587);

- **Wijziging van de Woonwagewet in verband met de opheffing van de commissie van advies voor de uitvoering van de Woonwagewet (20460) .**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Ik geef thans het woord over de orde aan de heer Ginjaar, die daarom heeft gevraagd.

□

De heer **Ginjaar** (VVD): Voorzitter! Als voorzitter van de vaste Commissie voor wetenschapsbeleid en hoger onderwijs verzoek ik namens de commissie de Kamer om het wetsontwerp inzake studiefinanciering (21825), op de agenda vermeld onder V, te behandelen voor het wetsontwerp over aanpassing regelgeving academische ziekenhuizen (20889), op de agenda vermeld onder III. Wij hebben daarvoor de volgende argumentatie.

Op 22 september is wetsontwerp 21825 bij de Tweede Kamer ingediend. Spoedige parlementaire behandeling is noodzakelijk, zo schreef de minister, omdat de uitvoeringsorganisatie, de Informatiseringsbank, op 1 oktober, dat was dus gisteren, de berekening voor de toekenningen per 1 januari 1991 start. Deze prolongatie is onderhevig aan een zeer strikte planning om te garanderen dat alle studiebeurzen juist worden berekend of herberekend, aldus de minister. In het vervolg van de brief gaat de minister er nader op in en stelt: "Indien de Tweede Kamer het wetsvoorstel met betrekking tot de vaststelling van de

studiefinancieringsbedragen voor 1991 voortvarend behandelt en de behandeling in de Eerste Kamer op 2 oktober 1990 voor 15.00 uur kan plaatsvinden, is het mogelijk dat de Informatiseringsbank — door een extra inspanning — tussen nu en 2 oktober de werkzaamheden dusdanig structureert dat de verwerking nog kan worden gerealiseerd.”.

De vaste Kamercommissie heeft hieruit begrepen, dat als de behandeling van wetsontwerp 21825 na drie uur plaatsvindt, die realisering niet meer mogelijk is. Zij constateert verder dat de volgorde van de agenda van een zodanige aard is, dat die behandeling niet voor drie uur zal kunnen plaatsvinden weshalve zij de Kamer verzoekt, dit wetsontwerp aanstonds in behandeling te nemen.

De **voorzitter**: Kan de Kamer zich verenigen met het voorstel van orde van de heer Ginjaar om in afwijking van de agenda thans wetsvoorstel 21825 in behandeling te nemen?

Naar mij blijkt, is dit het geval.

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Vaststelling van studiefinancieringsbedragen voor het jaar 1991 (bedragen studiefinanciering 1991) (21825).

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Van Boven** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De fractie van de VVD heeft met uiterst kritische belangstelling kennis genomen van het in ijlt tempo ingediende wetsvoorstel inzake de vaststelling van studiefinancieringsbedragen voor 1991 alsmede van de aanbiedingsbrieven aan beide Kamers en van de behandeling van het onderhavige voorstel in de Tweede Kamer.

In de Tweede Kamer is van alle zijden de staf gebroken over de gevolgde procedure, die bijna alles slaat wat het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen tot op heden procedureel van de Kamers heeft gevraagd. Het departement doet dit ondanks het feit dat het reeds berucht is om zijn regelmatige overhaasting van de afronding van wetgevingsprocessen. De minister heeft bij de verdediging veel moeite gedaan om deze haastprocedure aannemelijk te maken. Het siert hem bovendien dat hij een aantal van ons

persoonlijk heeft benaderd — en niet alleen de woordvoerders van de regeringspartijen — om de gevolge en de te volgen gang van zaken aannemelijk te maken.

Een en ander heeft ertoe geleid dat de fractie van de VVD inhoudelijk niet uitvoerig meer zal ingaan, ook nauwelijks kan ingaan, op het wetsvoorstel, maar dat zij met grote aarzeling haar stem daaraan niet zal onthouden. Immers, als de argumentatie van de minister juist is, moeten zowel de noodzaak van een tijdige informatie van de studenten omtrent de definitieve hoogte van de basisbeurs als de financiële consequenties van het niet tijdig tot stand komen van de wet ook voor onze fractie zwaar wegen. Wel moet het mijn fractie van het hart, dat naar haar mening de toonzetting van de aanbiedingsbrieven wel wat bescheidener had gekund. De brieven hadden er blijk van mogen geven dat men zich ook ten departemente een keer bewust is van de bijna onmogelijke opgave, waarvoor men zowel de Tweede als de Eerste Kamer ten aanzien van het onderhavige wetsvoorstel heeft gesteld.

□

De heer **Stam** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat ik hier sta en het woord voer over dit wetsvoorstel heeft niet zozeer te maken met de inhoud van het wetsvoorstel maar met de procedure. Mijn fractie heeft geen moeite met de inhoud van het wetsvoorstel, maar zij heeft over de procedure een aantal vragen. Die vragen zijn onder andere naar voren gekomen naar aanleiding van de manier waarop het voorstel aan de andere zijde van het Binnenhof is behandeld en tot de Tweede Kamer is gekomen.

Het is ons gebleken dat de Raad van State een maand de tijd heeft gehad om tot een advies te komen. Wij hebben ons afgevraagd of dit niet korter had kunnen zijn. De minister heeft tijdens het debat in de Tweede Kamer gesteld dat de situatie dreigde dat de Informatiseringsbank niet meer de mogelijkheid had om de gegevens die nodig zijn als gevolg van dit wetsvoorstel te verwerken. De gegevens zouden voor 15.00 uur vanmiddag verstrekt moeten worden. De voorzitter van de commissie duidde daar ook al op. Wat zou er gebeurd zijn als wij het wetsvoorstel een week later hadden

behandeld? Wat was er dan gebeurd naar de studenten en naar het departement toe? Kortom, er ontbreekt ons inzicht en wij krijgen daardoor het gevoel dat er zulke dominerende factoren zijn dat ons als het ware procedures opgelegd gaan worden. Is dat nu wel nodig?

□

De heer **De Gaay Fortman** (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! Na lezing van het stenogram van de beschouwingen aan de overzijde kwam mijn fractie tot de conclusie dat het wetsvoorstel Vaststelling studiefinancieringsbedragen 1991 een volstrekt redelijke poging bevat tot de instandhouding van het wettelijke indexeringsmechanisme voor de studiefinanciering, dat wil zeggen op een wijze als door de wetgever werd bedoeld. De vraag blijft evenwel waarom die redelijke poging niet op een redelijk tijdstip en vergezeld van een redelijke poging tot motivering — dus niet zo'n flut memorie van toelichting die iedereen wel even in een minuutje kan schrijven — kon worden ondernomen. Wat dat betreft zijn wij nog geenszins overtuigd.

Daarbij komt dat de gevolgen van de procedure van wetgeving voor de Kamer dermate onredelijk zijn — en wel veel onredelijker dan bij het ontwerp tot invoering van het Sofi-nummer; deze procedure konden, zoals u zich zult herinneren, de progressieve fracties niet meemaken — dat de fractie van Groen Links haar medewerking niet kan verlenen. Dit besluit is gebaseerd op een afweging van twee mogelijke negatieve gevolgen. Bij verwerping van het wetsontwerp krijgt de minister een budgettair probleem en krijgen de studenten in 1991 een paar centen meer dan krachtens het wettelijk indexeringsmechanisme de bedoeling is. Bij aanvaarding van het wetsontwerp ondermijnt de Kamer haar eigen afschrikingsmechanisme tegen pogingen tot overval door haar medewetgever. Wat ons hier overkomt, is buiten alle proporties. De tijd die ons gegeven is, staat in geen enkele verhouding tot de enkele weken die bijvoorbeeld de Raad van State zich erover kon beraden. Men kan natuurlijk zeggen dat de Raad van State ambtelijke ondersteuning heeft en dat dus meer mensen daar de stukken moeten lezen, terwijl de leden van de Eerste Kamer niet

alleen geen tijd hebben om de stukken te lezen, maar ook geen ambtenaren wier bijgevoegde adviezen ze moeten lezen, zodat zij wel met een paar uur tevreden kunnen worden gesteld. Het onbevredigende daarvan blijkt bijvoorbeeld uit het stuk dat wij net hebben gekregen van de Landelijke studentenvakbond, een brief aan de leden van de vaste kamercommissie voor wetenschapsbeleid en hoger onderwijs met zijn laatste commentaar gedateerd 1 oktober. In mijn lees poging ben ik nog niet verder gekomen dan de eerste alinea. Ik vraag mij af, of de minister dat stuk ook heeft gekregen. Dat blijkt niet het geval te zijn, maar omdat ik dat commentaar nog niet kan vertalen in eigen woorden, want ik heb het nog nauwelijks gelezen, kan ik niets anders doen dan het de minister na mijn bijdrage te overhandigen. Ik vraag hem daarop commentaar te geven.

Al met al acht onze fractie het bezwaar dat de Kamer haar eigen afschrikkingsmechanisme dat zij in de loop van enkele jaren heeft opgebouwd — regering, als u dat of dat levert of doet, krijgt u van ons nul op het request — hiermee ontkracht, een doorslaggevend bezwaar en zal zij daarom haar stem aan dit wetsontwerp onthouden.

□

De heer **Vis** (D66): Mijnheer de voorzitter! Dit is weer zo'n dag om in de parlementaire geschiedenis bij te schrijven; de minister die de Staten-Generaal overvalt. Mijn voorgangers op dit spreekgestoelte hebben daar al de nodige kritiek op geleverd. Ik zal proberen datzelfde te doen, maar dan wel uit een iets andere invalshoek. Ik wil beginnen met een formele vaststelling.

Het vervelende van dit voorstel is dat de minister de Koningin straks dwingt om haar handtekening te zetten onder iets dat niet juist is. Wat lezen wij namelijk in een wetsvoorstel? "Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:". Wat wij vandaag beleven, mijnheer de voorzitter, is natuurlijk niet echt gemeen overleg of het moet zijn intens gemeen overleg, wat grappenmakers wel eens gezegd hebben. Zelf kreeg ik het wetsontwerp gisteren-

middag toen ik van mijn werk kwam. Het was weliswaar al zaterdag aangeboden, maar toen was er niemand thuis om het aan te nemen en dan gaat het met de tweede postbestelling. Zo nam ik er dus gisterenavond om zes uur pas kennis van. Ik heb het gisterenavond en vanmorgen in de trein kunnen bekijken. Natuurlijk heb ik hierover geen overleg kunnen voeren met mijn fractie en dat is toch ook een onderdeel van de Staten-Generaal.

Het is ook wat vervelend, mijnheer de voorzitter, dat de toelichtende memorie, zoals in de koninklijke boodschap staat, niet de bijlage bevat waar wij toch wel recht op hebben, zodat de rekensommen die daar misschien op stonden ons zijn onthouden. Het raast vond ik het eigenlijk, dat je pas kon begrijpen waarover het ging, na lezing van de Handelingen van de Tweede Kamer.

Mijnheer de voorzitter! Het wonderlijke is niet, dat wij nu tot haastige besluitvorming worden gedwongen doordat de procedure vanaf juli zoveel tijd heeft gekost, maar dat wij het allemaal afgerond moeten hebben voor 2 oktober te 15.00 uur, waarna de Informatiseringsbank niet minder dan 3 maanden nodig schijnt te hebben om zes bedragen in het systeem te veranderen! Daar begrijp ik helemaal niets van en ik zou graag zien dat de minister dit nu, of een andere keer als hij er op dit moment geen tijd voor heeft, eens uitvoerig uitlegde. Ik dacht toch dat informatisering bedoeld was om zaken te versnellen. Het is bijna een gotspe te noemen dat je negentig dagen nodig hebt om in een systeem zes bedragen te veranderen! Worden wij bij de neus genomen door de administratie, of niet? Neemt het departement van Onderwijs en Wetenschappen de computer misschien serieuzer dan de Staten-Generaal? Ik hoop van niet, maar de minister moet mij dat toch wel even uitleggen.

Ik vraag dit vooral, omdat ik zie aankomen dat het het volgend jaar op precies dezelfde wijze zal gaan. Deze wet geldt slechts voor het jaar 1991 en er staan exacte bedragen in vermeld. Uit de discussie in de Tweede Kamer heb ik begrepen dat de indexeringsgegevens pas na 1 juli volgend jaar ter beschikking zullen zijn. Dat betekent wellicht toch weer de indiening van zo'n wetsontwerpje, ook al weet ik dat de brutoering van Oort en de ziektekostencompensatie

dan geen rol spelen. Er zullen echter toch weer andere bedragen moeten worden ingevoerd, die ongetwijfeld zullen worden geïndexeerd. Moet dat dan weer op dezelfde wonderbaarlijke wijze en moeten wij het dan ook weer voor 2 oktober te 15.00 behandeld hebben, zodat de Informatiseringsbank weer drie maanden kan gebruiken om het stelsel te completeren, opdat de studenten op 1 januari van het jaar daarop allemaal hun geld kunnen krijgen? Kan de minister ons uitleggen waarom zo'n verandering drie maanden vergt?

Overigens vinden wij de motivering voor dit wetsontwerp, zoals die bij stukjes en beetjes nu duidelijk is geworden, op zichzelf redelijk. Wij zullen er dan ook voor stemmen.

□

De heer **Kuiper** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik sluit mij namens mijn fractie aan bij een aantal zaken die reeds door voorgaande sprekers naar voren zijn gebracht. Wij betreuren het dat de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel zo summier was, welk gebrek pas kon worden gecompenseerd door lezing van de Handelingen van de vergadering van de Tweede Kamer van vorige week donderdag. Ook betreuren wij het dat wij dit wetsvoorstel pas zo laat hebben ontvangen. Alles overziende, hadden wij het zo'n twee à drie weken eerder moeten hebben om een redelijke behandeling mogelijk te maken. Ik ben het met de heer Vis eens dat te voorzien is dat volgend jaar iets dergelijks gebeurt en daarom lijkt het mij thans geboden om vast te leggen dat het wetsvoorstel ons dan een aantal weken eerder moet bereiken, wil het redelijk behandeld kunnen worden.

Mijnheer de voorzitter! Mijn fractie gaat op zichzelf akkoord met de inhoud van het wetsvoorstel, zeker na lezing van de gedachtenwisseling die hierover in de Tweede Kamer heeft plaatsgevonden. Van de gerealiseerde besparing wil de minister 23 mln. reserveren voor het creëren van een collectieve ziektekostenverzekering voor studenten. Hij hoopt dat die op 1 augustus van het volgend jaar kan ingaan. Hierover is ook in de Tweede Kamer van gedachten gewisseld. Dit heeft niet direct betrekking op de wettekst, maar het moge duidelijk zijn dat wij over de voors en tegens van een

voorstel voor een dergelijke ziekte-kostenverzekering pas kunnen discussiëren als het ook daadwerkelijk aan ons is voorgelegd. Dan achten wij ons niet gebonden door de toelichting die de minister op het thans aanhangige wetsvoorstel geeft.

□

Minister Ritzen: Mijnheer de voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigden voor de vragen die zij hebben gesteld en voor het commentaar dat zij hebben gegeven. Dat commentaar bevat één algemeen belangrijk hoofdpunt, namelijk ongenoegen met de procedure.

Ik hecht eraan, mijn beantwoording te beginnen met op te merken dat ik mij daarvoor verontschuldigd. Ik meen dat van ganser harte. Ik zal er begrip voor vragen dat deze procedure tot stand is gekomen, maar ik beschouw het als iets — ik praat niet over een schoonheidsprijs — dat ik niet wil herhalen. Ik beschouw het als een zaak die uitsluitend in de heel specifieke situatie waarin wij zaten, als verantwoord kan worden beschouwd.

Die specifieke situatie mag ik misschien aanduiden met een schets van de ontwikkeling, waarbij de index voor de studiefinanciering elk jaar, een half jaar voordat die indexering wordt doorgevoerd, wordt vastgesteld. Dat kan pas een half jaar voorafgaande aan het doorvoeren van die index omdat de index gebaseerd is op de periode van een jaar, beginnend anderhalf jaar voorafgaande aan de datum van de indexering. Met andere woorden, de indexering per 1 januari 1991 is gebaseerd op het tijdvak van 1 juli 1989 tot en met 30 juni 1990. In de afgelopen jaren was daar absoluut geen enkel probleem mee, want toen was er sprake van een indexering die door het ontbreken van koppelingen op een laag niveau lag. Dit jaar werd vastgesteld op 1 juli dat er sprake was van een indexering op het niveau van 5,1%. Daarbij deden zich enkele vragen voor. Ligt die 5,1% als indexering voor de hand? Zijn er ontwikkelingen zoals een hoge inflatie of een hoge loonstijging geweest? Zijn er redenen om te veronderstellen dat dit percentage zo hoog moest zijn. Het antwoord daarop was "neen". Het heeft even geduurd voordat dit volledig is verwerkt was. Toen is vrij vroeg op 15

augustus de conclusie getrokken, dat er enkele oneigenlijke elementen in zitten, waarvan er twee in het bijzonder voor dat jaar uniek zijn, namelijk de aanpassing in de nominale premie voor de ziektekostenverzekering en de aanpassing van de belastingsystematiek volgens Oort. Die beide elementen waren oneigenlijk.

De heer Vis (D66): Voorzitter! Heb ik de minister goed gehoord, dat pas zeven weken later duidelijk werd waarom die indexering, in tegenstelling tot de verwachting, 5,1% was? Heeft dat echt zeven weken geduurd?

Minister Ritzen: Ja.

De heer Vis (D66): Neemt u mij niet kwalijk!

Minister Ritzen: Maar, voorzitter, mag ik er misschien op wijzen dat er een normale procedure is voor indexering. Het is niet een normale procedure om in te grijpen in een indexering, want normaal loopt het door. Er is dus geen waarschuwingsmechanisme. Op een goed moment kwam dit volledig afgerond voor het volgend jaar op mijn bureau en op de bureaus van de minister van Sociale Zaken en van Financiën te liggen. Toen werd pas gezegd, dat dit een vrij uitzonderlijk percentage is. Het percentage was breed bekend, maar er is geen "brandmeldingssysteem". Het is immers een onverwachte gebeurtenis — ik wil het geen calamiteit noemen want het had voor de studenten een positieve kant kunnen hebben — die je normaliter niet verwacht. Toen dus bleek dat deze twee elementen zich voordeden, werd meteen het traject ingezet voor de wetswijziging, te weten dit voorstel om eenmalig de indexering aan te passen. Dat heeft ertoe geleid, dat dit aangeboden werd aan het kabinet en aan de Raad van State. Pas op 21 september, 's ochtends om tien uur — dat was dus vrijdag een week geleden — heeft de Raad van State er een groen licht voor gegeven. Op dat moment kon ik pas in gemoede dit wetsontwerp bij u indienen. Daarna komt het andere punt, namelijk de problemen die de Informatiseringsbank zou hebben, aan de orde. Na 2 oktober zal de indexering worden bijgesteld.

De heer De Gaay Fortman (Groen

Links): Mijnheer de voorzitter! Hoe heeft de minister de Raad van State benaderd? Hij heeft ongetwijfeld gezegd dat het een spoedgeval was maar heeft hij de Raad van State net als deze Kamer ook enkele uren of dagen gegeven?

Minister Ritzen: Mijnheer de voorzitter! Zoals ook voor de Staten-Generaal is het niet gewoon om termijnen te stellen. Sterker nog: het is niet alleen niet gewoon, het is ook niet aan de orde. Ik heb de Raad van State om spoed gevraagd, net als ik de Tweede en Eerste Kamer om spoed heb gevraagd. Ik ben er ook verheugd over, dat daaraan in de Tweede en de Eerste Kamer gehoor is gegeven. Het is niet aan mij om een oordeel te hebben over de mate waarin de Raad van State daar met de gewenste spoed aan heeft gewerkt.

De heer De Gaay Fortman (Groen Links): Mijnheer de voorzitter! Onze Kamer heeft een brief waarin gesproken wordt over 15.00 uur van heden. De limiet loopt op 2 oktober te 15.00 uur af. Hij heeft gezegd het niet te willen herhalen. Misschien kan hij van "wil" "zal" maken. De minister zou in toekomstige gevallen een planning moeten maken voor de totale behandeling. Wat is dan een redelijke tijd voor de Raad van State en voor de Tweede en Eerste Kamer? Het bezwaar van onze Kamer is al jaren, dat zij aan het slot wordt teruggedrongen tot die paar uur die nog resten. Deze Kamer heeft dat, weliswaar morrend, jarenlang aanvaard maar de laatste tijd zijn er voorbeelden waarin het deze Kamer te ver ging.

Minister Ritzen: Voorzitter! Ik heb daar alle begrip voor, maar nogmaals: het is niet aan vertegenwoordigers van de regering om welke van de genoemde gremia dan ook voor een tijdslimiet te plaatsen. Wel is het natuurlijk aan de orde om te vragen spoed te betrachten. Dat is ook bij alle drie gebeurd.

Mijnheer de voorzitter! Wat betreft de Informatiseringsbank is de vraag aan de orde of wij — vrij vertaald — niet de slaaf worden van de computer. Wij zijn niet de slaaf van de computer maar wel van een zeer ingewikkeld stelsel van studiefinanciering. Ik zou bijna de term "heidens ingewikkeld" daarvoor willen gebruiken. Het doorrekenen van één

mutatie op de studiefinanciering betekent vier dagen computertijd. Dat is iets ongelooflijk groots, want zeker bij dit soort geavanceerde computers is vier dagen computertijd enorm veel. Maar er zijn dan ook zo enorm veel verbindingen in de Wet op de studiefinanciering. Voor mijzelf betekent dat ook de opdracht om in de komende jaren die complexiteit in de wet terug te dringen. Op dit moment hebben wij echter nog te maken met de situatie, waarin vier dagen computertijd bij het RCC niet zo maar voorhanden is. Wij kunnen bijvoorbeeld niet de belastingbetaling maar even een maand opschuiven. Alle activiteiten moeten worden ingeboekt. Deze wijziging was dat niet, maar kan samengaan met andere wijzigingen.

De heer Stam heeft gevraagd wat er zou gebeuren als er over een week zou worden beslist. In de eerste plaats zou dat betekenen, dat de activiteiten die op 1 oktober plaatsvinden gewoon doorgaan. Daarbij zit onder andere het zogenaamde prolongatietraject, dat wil zeggen dat de studenten te horen krijgen welke bedragen zij het komende jaar krijgen. Welke bedragen moeten wij dan meedelen? Wij zouden onder voorbehoud het ene of het andere bedrag kunnen noemen, maar daarmee rijst weer het probleem dat wij niet precies weten wat wij de studenten moeten vertellen. Bovendien zou er wederom een nieuw formulier moeten komen met daarop het definitieve bedrag.

In de tweede plaats zou het fysiek vrijwel onmogelijk zijn om vier dagen computertijd voor de omvang van een dergelijke voorziening als het RCC voor de uitvoering van de Wet op de studiefinanciering elders of bij het RCC zelf te vinden. De facto zou het dus niet meer kunnen. Nogmaals, de termijn is een voor de hand liggende termijn, uitgaande van de complexiteit van de wet.

Ik hoop dat ik hiermee voldoende op een aantal procedurele kanten ben ingegaan. Ik vraag dus begrip voor de spanning waaronder wij hebben gestaan.

De heer **Vis** (D66): Ik heb de minister ook gevraagd op grond waarvan hij meent dat de procedure volgend jaar niet op dezelfde wijze zal verlopen. Ik neem voorlopig aan dat wij volgend jaar weer met dezelfde problematiek zullen zitten. De minister heeft dat niet tegenge-

sproken, dus ik vraag mij af of ik ervan moet uitgaan dat ik gelijk heb met mijn opmerking.

Minister **Ritzen**: Er is ook geen reden te veronderstellen dat de procedure volgend jaar op dezelfde wijze zal verlopen. Wij zijn ons er nu van bewust welke problemen kunnen optreden. Wij hebben nu zes jaar ervaring met de Wet studiefinanciering en dit heeft zich nooit eerder voorgedaan. Nu wij voor het eerst met dit probleem zijn geconfronteerd, zullen wij daaruit een les moeten leren. Er zal over de indexering een algemene gedachtenvorming moeten plaatsvinden en er zal bezien moeten worden of de systematiek zo moet blijven of definitief moet veranderen. Deze gedachtenvorming vindt op dit moment al plaats. Ik lijkt mij dus niet waarschijnlijk dat wij volgend jaar op hetzelfde tijdstip met hetzelfde probleem zullen worden geconfronteerd. Dan zou lijken op de ezel die zich twee keer aan dezelfde steen stoot.

Ik heb begrepen dat de meeste geachte afgevaardigden de inhoudelijke lijn van de Oort-effecten kunnen volgen. De effecten van de stijging van nominale premie in de ziektekostenverzekering behoeven niet te worden doorbetaald, omdat studenten daarvan geen last hebben. Het inhoudelijk aspect dat door de Landelijke studenten vakbeweging naar voren is gebracht, is dat ik ernstig in de problemen kom als deze wijziging niet wordt aangenomen, omdat het geld hiervoor niet op mijn begroting staat, maar op die van de minister van Financiën. Ik moet er echter op wijzen dat op grond van de budgetdiscipline, zoals sinds 1988 gedefinieerd in de regels voor het stringente begrotingsbeleid, niet zozeer de posten op de eigen begroting van bindend zijn, maar de uitgaven gemoeid met de begrotingsartikelen. En deze begrotingsartikelen komen wel voor op de begroting van Onderwijs en Wetenschappen en vallen onder het eigen beleid. Dat is dus geen wezenlijk punt meer. Voorts wijs ik erop dat die budgetartikelen van de begroting van Financiën in toenemende mate naar de respectieve begrotingen worden overgeheveld, dus in dit geval naar de begroting van Onderwijs en Wetenschappen.

Met deze toelichting ben ik al in grote lijnen op de brief van de LSVB

ingegaan. De rest van de brief van de LSVB gaat in op meer technische aspecten. In de brief wordt bijvoorbeeld ook nog gevraagd of de Oort-effecten wel uit de index gezuiverd moeten worden en of de stijging van de nominale premie voor de ziektekostenverzekering wel moet worden gezuiverd.

De heer **De Gaay Fortman** (Groen Links): In de brief wordt ook nog ingegaan op de collectieve ziektekostenverzekering.

Minister **Ritzen**: Ik ga er vanzelfsprekend niet van uit dat met het aanvaarden van het wetsontwerp meteen de collectieve ziektekostenverzekering voor studenten is geregeld. Ik wil echter wel motiveren waarom in de afgelopen jaren voortdurend door achtereenvolgende kabinetten naar een collectieve ziekenkostenverzekering voor studenten is gestreefd. Ook bij het doen van voorstellen over de Wet studiefinanciering is het voornemen daartoe aangekondigd. Dit voornemen is overigens tevens in het regeerakkoord neergelegd. Het streven heeft in feite drie achtergronden. Allereerst is nog steeds een, zij het beperkt, percentage studenten niet verzekerd. Het gaat daarbij om ongeveer 4%. Bij een collectieve ziektekostenverzekering gaat men er vanuit dat alle studenten zijn verzekerd.

Het tweede element betreft de vereenvoudiging. Dit heeft onmiddellijk te maken met de huidige wet waarbij er indexeringen zijn voor de ziektekostenverzekering. Bovendien bestaat er een bepaalde mate van fraudegevoeligheid, omdat niet altijd even goed te checken is of studenten wel of niet verzekerd zijn.

Het derde element is het allerebelangrijkste, dat zal mijn buurman ook kunnen beamen. Elke wijziging van de Wet tarieven ziekenhuizen, van de MOOZ of wat dan ook in de sfeer van de volksgezondheid werkt door in de positie van studenten. Daar lopen wij steeds tegenaan. In de systematiek van de particulier verzekerden worden studenten gezien als mensen met brede schouders. Dat zijn zij in feite niet. Dan moet er weer doorrekening plaatsvinden. Dat maakt het in de huidige situatie ook voor het kabinet noodzakelijk voortdurend zeer intensief en disproportioneel veel aandacht te besteden aan de studenten. Door een collectieve

ziektekostenverzekering voor studenten zou dat kunnen worden geëlimineerd. Nogmaals, voorzitter, wij zullen komen met een wetsvoorstel. Wij proberen daarvoor gedachten te ontwikkelen die reeds ten dele vooruitlopen op de voorstellen inzake de herziening van de structuur van de ziektekostenverzekering.

Voorzitter! Ik heb een les getrokken uit deze procedure. Ik herhaal daarom dat wat mijzelf betreft, ik niet meer op deze manier voor u zal staan.

□

De heer **Vis** (D66): Voorzitter! Ik heb er behoefte aan nog even de puntjes op de i te zetten, omdat er hier behalve een feitelijk probleem ook iets principieels aan de orde is.

De minister zorgt er dus voor dat er voortaan een brandmelder is in het systeem!

Ik heb nu voor het eerst gehoord dat het probleem niet zozeer bij de Informatiseringsbank ligt als wel bij het Rijkscomputercentrum waar geen computertijd was gereserveerd. Dat begrijp ik. Ik hoop echter dat de minister daarmee de volgende keer rekening zal houden, al wordt het misschien wat moeilijker doordat het Rijkscomputercentrum intussen is geprivatiseerd. Daar waren wij overigens niet voor.

Ik wil erop wijzen dat hier een interessant en wat pijnlijk bestuurskundig probleem aan de orde is, dat ons onverhoeds overvalt. In feite gaat het om een uitvoering die niet deugt. Wij behandelen nu wel een wetsvoorstel. Dat behandelen is echter het gevolg van politieke beslissingen die al veel eerder genomen zijn. De indexering is niet goed in de gaten gehouden. De indexering is te laat ontdekt. Wat er gedaan moest worden om dat probleem te verhelpen, is niet voorzien.

Waarom stelt de medewetgever ons zo vaak verfijningen en koppelingen voor die in de praktijk nauwelijks uitvoerbaar blijken? Ik hoop dat de minister deze vraag zal beantwoorden en dat hij ervoor zal zorgen dat wat dit betreft de te verwachten herziening daarmee ernstig rekening zal houden. Ik persoonlijk vind het niet zo erg dat wij hier in de Eerste Kamer snel snel zoiets moeten beslissen. U, mijnheer de voorzitter, weet ook wel dat wij niet tot de meest hartstochtelijke voorstanders

van de handhaving van de Eerste Kamer behoren. Het is echter wel vreemd als de staatsrechtelijke voorschriften langzamerhand ondersteboven geworpen worden door technische eisen en vergissingen in de administratie. Dat moest mij nog van het hart, mijnheer de voorzitter.

□

Minister **Ritzen**: Ik zou de geachte afgevaardigde de heer Vis ook voor deze opmerking willen danken. Ik heb daarover in eerste termijn reeds iets gezegd. Ik heb ook dat gevoel dat de geloofwaardigheid van de overheid in belangrijke mate samenhangt met de mate waarin hetgeen dat in wetgeving wordt vastgelegd redelijkerwijs kan worden uitgevoerd. Dat betekent af en toe wel wat rechte ruggen en stevige knieën voor bewindslieden. Het is namelijk niet altijd zo dat voorstellen voor verfijning van wetgeving van de kant van het kabinet komen. Het gaat vaak om duidelijke wensen van de samenleving die op alle fronten hun vertaling vinden. Ik kan mij aansluiten bij de opmerking van de heer Vis dat verfijningen in de wet niet mogen leiden tot situaties als deze. Er is sprake van een grote complexiteit. Er is tijd nodig om, lopende het project, aanpassingen aan te brengen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van Groen Links wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen dit wetsvoorstel te hebben gestemd.

Ik wijs erop dat er twee uur en een kwartier tijdswinst is voor de Informatiseringsbank. Zo is de Eerste Kamer!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs en de Wet ziekenhuisvoorzieningen met betrekking tot de academische ziekenhuizen (aanpassing regelgeving academische ziekenhuizen) (20889).

De beraadslaging wordt geopend.

□

Mevrouw **Veder-Smit** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De wetgeving ten aanzien van de academische ziekenhuizen heeft een heel lange looptijd gehad. Bij de herziening van de wettelijke status van academische ziekenhuizen hebben verschillende leden en oud-leden van deze Kamer een rol gespeeld. Ik noem de heren Ginjaar, Kruisinga, Pais en Hofman en de vrouwspersoon die nu aan het woord is. Een beknopte beschrijving van de geschiedenis vindt men in de verdienstelijke rapporten van de POAZ, de Project organisatie academische ziekenhuizen, waarvan de heer Kruisinga voorzitter was.

Voorzitter: De Rijk

Mevrouw **Veder-Smit** (VVD): Voorzitter! Het is zoeken, tasten en onderhandelen geweest om de juiste plaats te bepalen voor de academische ziekenhuizen in het krachtenveld van onderwijs, onderzoek, geavanceerde geneeskunde en ontwikkelingsgeneeskunde, patiëntenzorg en gezondheidszorg. Er zijn veel partijen bij betrokken: ten minste twee ministeries, het Centraal orgaan tarieven gezondheidszorg, het College voor ziekenhuisvoorzieningen, de universiteiten en in het bijzonder de medische faculteiten.

Het eindresultaat ligt nu voor ons. Naar de mening van de VVD-fractie is het een acceptabel eindproduct geworden. Uiteraard heeft iedereen wel kritiek, wensen of opmerkingen. Echter, alle betrokkenen kunnen ermee leven. Er moet zeker uitvoering aan gegeven kunnen worden. De behandeling van het wetsvoorstel in deze Kamer heeft helaas geruime tijd gevegd.

De verzelfstandiging van de academische ziekenhuizen in de voorgestelde vorm acht de VVD-fractie zeer belangrijk. Het gaat om de slagvaardigheid en de kwaliteit van een zeer belangrijke groep ziekenhuizen in ons land, die behalve een voortrekkersrol in de gezondheidszorg ook een belangrijke onderzoekstaak vervult en een aanzienlijk opleidingspotentieel omvat. Als ik de cijfers van het CBS goed interpreteer dan bedroeg de omzet in geld, volgens de voorlopige cijfers over 1989, in de academische ziekenhuizen 2,5 mld. Dat betekent rond een kwart van de bestedingen in de algemene ziekenhuizen als geheel en

rond 10% van de intramurale gezondheidszorg volgens de definitie van het CBS. Ik wil bij die definitie overigens een vraagteken zetten.

De strekking van het wetsvoorstel moet naar de mening van de VVD-fractie gezien worden als de bestuurlijke en financiële verzelfstandiging van de academische ziekenhuizen en hun betere inpassing in de gezondheidszorg. De verzelfstandiging had wellicht nog verder kunnen gaan. Zo ambiëren de rijksacademische ziekenhuizen nog steeds de volledige rechtspersoonlijkheid en zal de rijksbijdrage van de minister van Onderwijs en Wetenschappen via de tussenschakel van de universiteiten worden overgemaakt. Op deze twee punten kom ik in het vervolg van mijn betoeg nog terug.

De grotere zelfstandigheid zal uiteraard gepaard moeten gaan met een goede bestuurlijke opbouw en met een sterk management dat op de juiste wijze verantwoording aflegt. Maar hoofdzaak is, dat er nu na de turbulente periode van hergroepering van taken, van bezuinigingen en van statuswijziging een periode van consolidatie aanbreekt, waarin alle betrokkenen hun werk goed kunnen doen.

Voorzitter! Na de uitvoerige behandeling die het wetsvoorstel aan de overzijde heeft ondergaan, meen ik mij in onze Kamer tot enkele hoofdzaken te kunnen beperken. Ik wil een aantal opmerkingen maken over de bestuurlijke verzelfstandiging en de functie van het samenwerkingsdocument daarbij, over de vaststelling en toekenning van de rijksbijdrage en de rol van de universiteit daarin en tenslotte over de positie van de academische ziekenhuizen in de gezondheidszorg.

De omschrijving van de taak van de academische ziekenhuizen in het nieuwe artikel 150a van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs munt niet uit door duidelijkheid. Veel mensen zal het abracadabra zijn wat "topreferentiefuncties" zijn. Een duidelijke doelstelling of prioriteitsstelling valt er niet uit af te leiden. Een en ander kan het gevolg zijn van het compromis-karakter van het wetsvoorstel. De onduidelijkheid geeft echter ook een zekere ruimte voor invulling en daarom laat ik het bij deze opmerkingen.

Voorzitter! De wetstekst heeft gelukkig niet te veel in details willen regelen. Over de bestuurlijke aspecten wil ik een paar opmerkin-

gen maken, in het besef dat de wetstekst vastligt, maar vanuit de gedachte dat er in de toekomst misschien toch nog wijzigingen noodzakelijk zullen blijken. Ik denk in dit verband bijvoorbeeld aan de voorgenomen deregulering van de Wet ziekenhuisvoorzieningen die, naar ik aanneem, ook de academische ziekenhuizen zal raken. Waarom is aan de voormalige rijksacademische ziekenhuizen geen volledige zelfstandige rechtspersoonlijkheid toegekend, bijvoorbeeld in de vorm van een stichting? Is dat niet erg onpraktisch bij het voeren van procedures en bij de afsluiting van belangrijke transacties? De terminologie is in sommige opzichten wat verwarrend. Zo kennen wij een college van bestuur bij de universiteit, een raad van bestuur bij het academisch ziekenhuis en een raad van toezicht. Dat geeft in elk geval een beeld van grote bestuurlijke activiteit.

Aan de raad van toezicht is geen sterke positie toegekend. De meeste raden van commissarissen hebben meer bevoegdheden. Zo kunnen zij geen beleidsplan vaststellen waarin toch de richting van het beleid en de toekomstvisie van de instelling wordt vastgelegd. Hun invloed daarop kunnen zij formeel alleen tot gelding brengen via onthouding van goedkeuring aan de begroting. Ook het overleg met de faculteit wordt gevoerd door de raad van bestuur. Dat houdt in dat de raad van toezicht vrij ver van de grote samenwerkingspartner van de instelling komt af te staan. Ook het bestuursreglement wordt niet door hen vastgesteld.

Aan de raad van bestuur is de bevoegdheid toegekend, de afdelingshoofden te benoemen; een belangrijke bevoegdheid waarbij ik toch een vraagteken zou willen plaatsen. Het samenwerkingsdocument van artikel 173d zal de neerslag bevatten van het overleg tussen universiteit en academisch ziekenhuis. Als het goed is, moet de grondslag van dat document al aanwezig zijn, want de medische faculteit en het academisch ziekenhuis werken al jaren samen. Wij hopen en vertrouwen erop dat deze samenwerking goed en vruchtbaar zal zijn. Eerlijk gezegd, vind ik het feit dat de raad van bestuur de afdelingshoofden benoemt, hetgeen een belangrijke invloed moet hebben op het functioneren van de faculteit, minder gelukkig, al moeten daarbij

wel de nodige adviezen worden ingewonnen en procedures worden gevolgd; minder gelukkig in het licht van de omstandigheid, dat universiteit, dus faculteit, en raad van bestuur hier op basis van gelijkwaardigheid moeten onderhandelen. Heel cru gezegd: sommige leden van de ene delegatie moeten door de andere delegatie worden benoemd.

Ik kom nu op de financiële aspecten. De vaststelling en toekenning van de rijksbijdrage is jarenlang een moeilijk punt geweest. De academische ziekenhuizen hebben er voor hun verschillende taken groot belang bij en dat belang kan voor sommige academische ziekenhuizen anders liggen dan voor andere. Hoe meer men gaat normeren in de rijksbijdrage aan de academische ziekenhuizen en dus gaat gelijkstellingen, des te meer zal men in deze normen weer verfijningen moeten aanbrengen. Dat betekent, dat het proces van vaststelling van de rijksbijdrage weer langer gaat duren. Een zekere matiging lijkt mij daarom op haar plaats. Een verdere normering en dus reallocatie zal macro gezien budgettair neutraal moeten blijven, wil men zijn doel niet voorbij schieten.

De bepaling in het nieuwe artikel 179, derde lid, laatste volzin, inhoudend dat de rijksbijdrage, zodra deze is uitgekeerd, door de universiteit onverwijld moet worden overgemaakt aan het academisch ziekenhuis lijkt ons in dit verband geheel duidelijk: onmiddellijk en zonder daaraan verbonden discussie. Beter en duidelijker zou het onzes inziens zijn geweest om de rijksbijdrage rechtstreeks aan de academische ziekenhuizen over te maken. Wil één van de bewindslieden nog eens uiteenzetten waarom deze weg niet is gekozen.

Artikel 200 van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs vermeldt, dat voor investeringen voor gebouwen en terreinen de goedkeuring van de minister van Onderwijs en Wetenschappen nodig is. Mijn vraag is, of er geen ondergrens is vastgesteld voor de bedragen, waarover het gaat. Voor een doelmatige werkwijze lijkt mij dat zeer wenselijk.

Het is verheugend, dat tussen de minister van Onderwijs en Wetenschappen en de academische ziekenhuizen een akkoord is bereikt over de hoogte van de rijksbijdrage, ook voor de komende vier jaar, en over een systeem van kwaliteitsbe-

waking. Met dat eerste is een belangrijke steen des aanstoots weggenomen en wordt een meerjarenplanning beter mogelijk. Uiteraard kan dit kabinet geen bindende uitspraken doen voor volgende kabinetten en uiteraard blijft het budgetrecht van de Staten-Generaal onaangetast, maar een lijn voor de toekomst is nu aangegeven.

Dan kom ik ten slotte op de positie van de academische ziekenhuizen in de gezondheidszorg. Een belangrijke vraag die mij bezighoudt, is of de positie van de academische ziekenhuizen in de gezondheidszorg door deze wet veel zal veranderen.

Kunnen de bewindslieden daar een algemeen beeld van geven? Essentieel is daarbij hoe de planning in het kader van de bestaande Wet ziekenhuisvoorzieningen zal verlopen. De nieuwe artikelen 3 en 4 over de richtlijnen geven daar niet veel inzicht in. Zal de gewenste capaciteit van de academische ziekenhuizen uitgangspunt van de planning zijn, of zal worden gestreefd naar een samenspel bij de afweging van belangen van academische ziekenhuizen en perifere ziekenhuizen?

Ten aanzien van de beoordeling van bouwplannen zal uiteraard het College voor ziekenhuisvoorzieningen worden ingeschakeld. Daarvoor zijn al de nodige voorbereidingen gedaan. Het is van belang, dat doublures dan worden vermeden, in die zin dat het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen niet gaat overdoen wat al door het College voor ziekenhuisvoorzieningen en zijn bureau is gedaan. Is overwogen om het deskundigenpotentieel, of een deel daarvan, bij Onderwijs en Wetenschappen, dat in dit opzicht is ontstaan, over te brengen naar het college? Om het concreter te vragen: zullen ambtenaren van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen kunnen overstappen naar het college?

Over de wijziging van de Wet ziekenhuisvoorzieningen wil ik nog drie opmerkingen maken. Artikel 5a, nieuw, van deze wet vraagt aan de minister van WVC om periodiek een overzicht van beleidsvoornemens ten aanzien van de academische ziekenhuizen aan te bieden. Wordt hiermee langs een omweg aan de Tweede Kamer een functie in de ziekenhuisplanning gegeven? Ik neem aan dat dat niet de bedoeling is en zou daar ook een tegenstander van zijn. Of is dit overzicht puur als

informatie bedoeld of als basis voor een algemene discussie?

Overigens — dit is een kleine opmerking — bevat de wettekst van artikel 18, lid 5 een drukfout in de tweede regel. Er staat "slecht", maar dat moet zijn "slechts". Ik heb dat ook pas bij de nadere bestudering gemerkt.

Hetgeen in artikel 18c, nieuw, dat over de ontwikkelingsgeneeskunde gaat, staat, lijkt mij een goede zaak. De Tweede Kamer wordt ingelicht over de grote lijnen van het beleid, terwijl de bewindslieden, na inschakeling van de desbetreffende adviesorganen, de bevoegdheid behouden tot vaststelling van het daarbij behorende bedrag ten laste van het AWBZ-fonds.

Ik kom tot mijn conclusie. Van harte hoop ik dat de positie van de academische ziekenhuizen in de gezondheidszorg zodanig zal zijn, dat ze enerzijds hun specifieke taak voor onderwijs, opleiding en onderzoek naar behoren kunnen uitvoeren, maar anderzijds in goed overleg met de perifere ziekenhuizen hun aandeel in de gezondheidszorg kunnen nemen. Daarvoor is zowel een pioniersmentaliteit nodig, als een bereidheid tot samenwerking met degenen in de regio's die daar ook voor staan. Een goede structuur is belangrijk, maar een goede mentaliteit is minstens even belangrijk.

Mevrouw **Smeets-Janssen** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Al jaren lang zijn taak en positie van de academische ziekenhuizen onderwerp van discussie geweest tussen parlement en regering. Mevrouw Veder heeft daar ook al op gewezen. Bij de behandeling in 1977 van de notitie "Basisfilosofie en intentieverklaring betreffende de academische ziekenhuizen" in de Tweede Kamer werd duidelijk dat de Tweede Kamer voorstander was van het waar mogelijk inpassen van patiëntenzorgtaken van de academische ziekenhuizen in de planning van de gezondheidszorg. De opvattingen over de manier waarop dat zou moeten gebeuren, verschillen echter.

Het spanningsveld tussen het veilig stellen van de werkplaatsfunctie van de academische ziekenhuizen ten behoeve van medisch onderwijs en onderzoek en het feit dat het academisch ziekenhuis een gezondheidszorgprestatie levert die past

binnen het totaal van de intramurale zorg, was steeds inzet van die discussie. De in het verleden aangedragen oplossingen hebben zich bewogen tussen de uitersten "integratie van academisch ziekenhuis en universiteit" en "loskoppeling van academisch ziekenhuis en universiteit". Tot een concrete oplossing heeft dat niet geleid.

De nu voorliggende wijzigingsvoorstellen van de WWO en de WZV zijn een uitwerking van de beleidsnotitie "Nadere regeling van de verantwoordelijkheid voor de academische ziekenhuizen". Bij het opstellen van de notitie werd het oordeel van de Projectorganisatie academische ziekenhuizen, dat naar een middenweg moet worden gezocht die meer recht doet aan de kenmerken van de academische ziekenhuizen, door de minister van Onderwijs en Wetenschappen en de staatssecretaris van WVC overgenomen. Daarmee is de meest essentiële vraag ten aanzien van de plaatsbepaling van de academische ziekenhuizen beantwoord.

De academische ziekenhuizen worden onder het planningsregime van Volksgezondheid gebracht, maar blijven onder de WWO voor zover het de verantwoordelijkheid van de minister van O en W ten aanzien van onderwijs en onderzoek betreft.

Doelstelling van het wetsontwerp is, blijkens de memorie van toelichting, het bieden van een wettelijke basis voor een evenwichtige regeling van taak en positie van de academische ziekenhuizen, zowel binnen het hoger onderwijs als binnen de gezondheidszorg. De wijze waarop die doelstelling bereikt moet worden, loopt via de weg van de bestuurlijke en economische verzelfstandiging van de academische ziekenhuizen.

Mijnheer de voorzitter! Op enkele aspecten hiervan willen wij nader ingaan. De huidige bestuursconstructie wordt verlaten. Het zwaartepunt komt te liggen bij de raad van bestuur, de huidige directie. Deze wordt hiermee op hetzelfde niveau gebracht als het college van bestuur van de universiteit. De toezichthoudende taak van de minister wordt overgenomen door de raad van toezicht, die een positie zal innemen, vergelijkbaar met die van de raad van commissarissen in het bedrijfsleven. De manier waarop aan de uitvoering van het toezicht vorm wordt gegeven, wordt geregeld in het bestuursreglement. De formele verantwoor-

dingslijn naar de minister loopt via de raad van toezicht, maar in de praktijk zal het zo zijn dat de raad van bestuur rechtstreeks contact kan en zal hebben met de minister over de aangelegenheden die samenhangen met de taakuitoefening van de raad van bestuur.

Mijnheer de voorzitter! De verzelfstandiging van de positie van de academische ziekenhuizen en de gelijkwaardige positie van de raad van bestuur en het college van bestuur komen ook tot uitdrukking in de oprichting van het gemeenschappelijk beleidsorgaan. Universiteit en academisch ziekenhuis richten gezamenlijk bij gemeenschappelijke regeling het GBO op. In dit gemeenschappelijk beleidsorgaan voeren universiteit en academisch ziekenhuis overleg over de onderlinge afstemming van hun werkzaamheden op het terrein van onderwijs en onderzoek. Vervolgens stelt het gemeenschappelijk beleidsorgaan het document vast waarin de resultaten van dit overleg zijn vastgelegd: de enige verplichting die het gemeenschappelijk beleidsorgaan nog kent. De oorspronkelijke vormgeving van het GBO, toen nog gemeenschappelijk bestuursorgaan geheten, ontmoette veel kritiek op twee punten: het feit dat het gemeenschappelijk bestuursorgaan een extra bestuurslaag dreigde te worden en de benoeming van de voorzitter door de minister van O en W.

Laat ik vooropstellen, dat wij gelukkig zijn met de huidige voorstellen. Gelijktijdig willen wij echter vaststellen dat het doel dat met deze voorstellen beoogd wordt, hetzelfde is gebleven: een doelmatige samenwerking tot stand brengen tussen academische ziekenhuizen en universiteiten. Er zal dus veel afhangen van de opstelling van de betrokken bestuurders, of de bedoelde samenwerking ook daadwerkelijk inhoud krijgt. Ons lijkt het logisch, dat zowel de raad van bestuur als het college van bestuur zitting hebben in het GBO, omdat zij als bevoegde gezagen over de bevoegdheid beschikken, de afspraken gestand te doen. Is de minister dit met ons eens?

Mijnheer de voorzitter! Artikel 173e biedt universiteit en academisch ziekenhuis de mogelijkheid tot zeer vergaande samenwerking, wanneer beide dit wensen. De logische stap om te komen tot een

"medical school" wordt bij de behandeling van het wetsontwerp tot nu toe wel als logisch onderschreven, maar de mogelijkheid om in de toekomst die stap te maken, wordt wel erg ver buiten de deur gehouden. Wij zouden die mogelijkheid uitdrukkelijk open willen houden. Dat zou een echte structurele verbetering in de samenwerking betekenen. Graag willen wij hieromtrent de mening van de minister horen.

Met het vergroten van de afstand tussen het ministerie van O en W en de academische ziekenhuizen, worden deze laatste meer dan voorheen in staat gesteld, hun eigen bedrijfsvoering te realiseren. Een gelijktijdig gevolg van het vergroten van die afstand is, dat de rijksbijdrage niet langer rechtstreeks aan de academische ziekenhuizen wordt verstrekt, maar dat dit nu gebeurt via de universiteiten. Die rijksbijdrage wordt verhoogd met het AM-deel dat nu nog aan de universiteit wordt uitgekeerd; een eenmalige operatie. De rijksbijdrage-nieuwe-stijl wordt "onvervuld" door de universiteit doorgegeven aan het academisch ziekenhuis, dat de werkplaatsfunctie van die universiteit vervult. De term "onvervuld" wordt gebruikt, zoals in de nota naar aanleiding van het eindverslag staat: "om te voorkomen dat er een koppeling wordt gelegd tussen de uitvoering van het samenwerkingsdocument, dat door het gemeenschappelijk beleidsorgaan wordt vastgesteld, en de financiële middelen". Door het niet direct doorsluizen van de rijksbijdrage zou bovendien gevaar ontstaan voor de continuïteit van de bedrijfsvoering. In samenhang met de besluitvoering tot overheveling van het AM-deel is tevens besloten over te gaan tot normering van de rijksbijdrage.

Wij begrijpen, dat bij verdere doorvoering van de normering juist de oude academische ziekenhuizen daardoor een flinke verlaging van hun inkomsten te wachten staat en dat zij daardoor financieel in de problemen kunnen komen. Onlangs zijn wij op de hoogte gesteld van de afspraken tussen de minister en de academische ziekenhuizen. In het concept-Hoofdpijnenakkoord 1990-1994 lezen wij: "In het licht van deze aanpassing van de regelgeving kan het noodzakelijk zijn tijdens de looptijd van dit accordé de verhouding tussen het aandeel van het ministerie van Onderwijs en

Wetenschappen en dat van de premiesector in de exploitatiekosten van de academische ziekenhuizen opnieuw in beschouwing te nemen". Zou dit kunnen betekenen, dat de minister een verhoging van het premiegefinancierd budget mogelijk acht bij een verlaging van de rijksbijdrage? Wij zouden dat redelijk vinden. Kostenuitsplitsing naar onderwijs en onderzoek enerzijds en naar patiëntenzorg anderzijds is immers praktisch onmogelijk.

Mijnheer de voorzitter! Geen zicht hebben wij nog op de manier waarop de eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van het personeel in het Rechtspositiereglement academische ziekenhuizen wordt uitgewerkt. Het moet ons van het hart, dat het rechtspositiereglement wel erg lang op zich laat wachten. Wanneer komt daar nu duidelijkheid over? Wel hebben wij de brief van 30 juli jl. waarin de uitgangspunten staan die moeten gelden ten aanzien van het personeel dat betrokken is bij de AM-operatie. In de brief wordt aangegeven, dat ten aanzien van het wetenschappelijk personeel een 100%-aanstelling bij de universiteit en een 0%-aanstelling bij het ziekenhuis het meest voor de hand ligt, maar dat ook andere verdelingen mogelijk zijn. Aldus wordt bereikt, zo wordt vervolgens gesteld, dat de leiding van het ziekenhuis bevoegd gezag is over alle handelingen, die door het betrokken universitair personeel in het ziekenhuis worden verricht.

Mijnheer de voorzitter! Kan de minister ons duidelijk maken hoe de raad van bestuur zijn werkgeversfunctie waar kan maken ten opzichte van iemand met een nul-aanstelling? En wat betekent ontslag uit een nul-aanstelling? Het blijft intrigerend.

De academische ziekenhuizen zullen voortaan deel uitmaken van het planningssysteem van de Wet ziekenhuisvoorzieningen. Via de systematiek van richtlijnen en aanwijzingen gaan zij deel uitmaken van de provinciale planvorming. De richtlijnen en aanwijzingen zijn, zo begrijpen wij, een vertaling van de in het beleidsoverzicht neergelegde voornemens van de bewindslieden ten aanzien van academische ziekenhuizen. In het beleidsoverzicht worden immers richtinggevende uitspraken gedaan over capaciteit, samenhang en spreiding van voorzieningen in de academische

ziekenhuizen. Tweejaarlijks wordt zo'n beleidsoverzicht gepubliceerd in samenhang met het HOOP en vervolgens in de Tweede Kamer besproken. Voor het zover is, dienen de bewindslieden overleg te plegen met de provinciale besturen over hun beleidsvoornemens. Die provinciale besturen kunnen dan hun visie geven over de manier waarop de "gewone" patiëntenzorg van het academisch ziekenhuis past in hun eigen plan: inspraak vooraf dus. Op welke manier wordt in het beleidsoverzicht duidelijk gemaakt wat de inbreng is geweest van het provinciaal bestuur?

Verder worden de academische ziekenhuizen onder de werking van artikel 18 Wet ziekenhuisvoorzieningen gebracht, dus onder de centrale planningsprocedure van de topklinische zorg. Zo ontstaat er één systeem waarin alle ziekenhuizen worden meegenomen. Gezien de wettelijk vastgelegde taak zullen de academische ziekenhuizen toch een streepje voor moeten hebben bij de toedeling van topklinische voorzieningen.

De wijzigingen van artikel 18 vinden wij een verbetering. De minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur kan nu snel verrichtingen of apparatuur onder de werkingssfeer van artikel 18 brengen en die daar ook houden voorzover dat doelmatig is. Nieuw in de WZV is artikel 18c dat betrekking heeft op de ontwikkelingsgeneeskunde. Het is belangrijk dat de overheid zich met de ontwikkelingsgeneeskunde bemoeit, omdat bij de uiteindelijke toepassing ingrijpende financiële en maatschappelijke gevolgen kunnen ontstaan. Maar wij verwachten van de bewindslieden dat dit een stimulerende bemoeienis in de richting van de academische ziekenhuizen is. Die hebben bij uitstek de geschikte omgeving om nieuwe ontwikkelingen op te pakken en uit te voeren.

Eenmaal in de twee jaar wordt door de bewindslieden van Onderwijs en Wetenschappen en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur een overzicht vastgesteld, waarin de beleidslijn wordt vastgelegd. Maakt dat overzicht nu deel uit van het eerdergenoemde beleidsoverzicht ex artikel 5a van de Wet ziekenhuisvoorzieningen? Wij hebben dat niet goed begrepen.

Mijnheer de voorzitter! Ik kom tot een afronding. De voorgestelde wetswijzigingen dragen bij tot een

zelfstandigere positie van het academische ziekenhuis dan tot nu toe het geval was. Het blijft een ingewikkelde constructie die veel overleg en afstemming vereist nu twee ministeries zich blijvend zullen bemoeien met de academische ziekenhuizen. Aan de universiteit en het academische ziekenhuis bieden de wetswijzigingen de mogelijkheid om zeer vergaande samenwerking tot stand te brengen. Wij zullen het wetsvoorstel steunen.

De heer **Kruisinga** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Allereerst wil ik de bewindslieden graag dankzeggen voor de beantwoording van de schriftelijke vragen. De schriftelijke behandeling is nogal uitvoerig geweest maar zij was ook erg noodzakelijk. Een groot aantal vraagpunten was nog open gebleven. Die dienden meer te worden ingevuld. Anders hadden zij bij de uitvoering wellicht problemen gegeven. Zij zijn nu gelukkig duidelijk geworden.

Door het geïntensiveerde overleg en doordat ook ten dele al is vooruitgelopen op nog in te voeren wettelijke maatregelen, is er de laatste jaren ongetwijfeld een verbetering in de positie van de academische ziekenhuizen gebracht. Ook de onderlinge verhoudingen tussen de departementen en tussen de departementen en de academische ziekenhuizen zijn verbeterd. Het is echter een moeilijke en weerbarstige materie met grote materiële en organisatorische problemen en vele verschillende belangen die moeilijk tot harmonieuze samenwerkingsvormen zijn te brengen.

De materie waarom het gaat, is overigens van grote betekenis. Ook mevrouw Veder-Smit heeft reeds gewezen op de CBS-cijfers. Voor 1989 wordt een bedrag van 2,5 mld. vermeld. Dat bedrag is naar ons gevoel nog aan de lage kant. Wij weten niet of de werkelijke afschrijving en de goede rente wel in rekening zijn gebracht. Waarschijnlijk is het een afronding ver naar beneden. Het betekent in elk geval een besteding van meer dan 6% van de totale bestedingen in de Nederlandse gezondheidszorg. Het is daarbij een snel groeiend deel waarin de hoogwaardige techniek in de medische wetenschap gestalte krijgt. Het is een buitengewoon gecompliceerd

gebeuren: gezondheidszorg, gezondheidsresearch, gezondheidsberoepen en -opleidingen die gezamenlijk gestalte krijgen. Ik zei zojuist al dat de bestedingen sinds 1980 in negen jaar volgens CBS-cijfers zijn gestegen van ongeveer ruim 1,5 mld. naar 2,5 mld., beide cijfers naar beneden afgerond. Over dat toekomstperspectief van die snel groeiende bestedingen in academische ziekenhuizen, hoor ik graag nog eens een nadere uiteenzetting en reactie van de bewindslieden. Ik gebruik met opzet het woord "bestedingen". In het kader van de gezondheidszorg wordt vaak gesproken van kosten. Ik gebruik dat woord niet erg graag, want het lijkt mij in wezen een investiment in human resources. Het zijn niet echt kosten, maar meer bestedingen met dikwijls een heel goed rendement.

De nota naar aanleiding van het eindverslag vermeldt omtrent de zgn. onverwilde terbeschikkingstelling van de middelen door de minister via de universiteit aan het academisch ziekenhuis, dat geen oneigenlijke discussies rond die beschikbaarstelling dienen te ontstaan. Ik zou wel eens willen weten wat in dit kader precies oneigenlijke discussies zijn. Er wordt gesteld dat er wel getoetst wordt, dat ook afgestemd moet worden op het wetenschappelijk geneeskundig onderwijs en onderzoek, maar wat houden die toetsing en afstemming nu eigenlijk precies in? Ik zou daarop graag enige nadere verduidelijking van de ministers krijgen, met name gelet op de samenhang met en het gebruik van de term "onverwild".

Uiteraard heeft de medische en ook de verpleegkundige opleiding in academische ziekenhuizen veel te maken met de zorg en de verpleging in de perifere ziekenhuizen. Het komt mij voor, dat op dit punt een belangrijk verschil van inzicht bestaat tussen ons en de bewindslieden. De ministers stellen in hun nota naar aanleiding van het eindverslag: "De ondergetekenden zijn van mening dat noch het patiëntenaanbod, noch de oriëntatie van de opleiding onvermijdelijk leidt tot de conclusie dat het uit een oogpunt van kwaliteit wenselijk is dat een belangrijk deel van de co-assistenten in algemene ziekenhuizen plaatsvindt." Verder stellen zij: "Voor zover het om andere dan kwantitatieve redenen opportuun is gebruik te maken van opleidingsmogelijkheden in algeme-

ne ziekenhuizen, lijkt het in deze context voorbarig een dergelijke ontwikkeling in maat en getallen uit te drukken." Als ik dit alles goed lees, zien zij de opleiding van co-assistenten in algemene ziekenhuizen dus puur als een opportunistische noodmaatregel ter opvang van de kwantiteit van medische studenten. Zij beschouwen de affiliatie dan dus niet als een belangrijke organieke binding tussen perifere ziekenhuizen en academische ziekenhuizen met tal van positieve effecten. Zij zien de opleiding van de assistent-arts ten dele in een perifeer ziekenhuis niet als een belangrijke zaak die zijn opleiding zeer ten goede komt. Dat lijkt ons een onjuiste visie. De ministers verwijzen in dit verband naar twee rapporten die hun bijzondere aandacht hebben — wij ontvangen ze nog eens graag maar dan met hun commentaar — en misschien wordt daarin wel opnieuw het wiel uitgevonden in die zin dat de opleiding van artsen mede in perifere ziekenhuizen wel degelijk van belang wordt geacht. Wij achten opleiding in een perifeer ziekenhuis juist van enorme betekenis. Wij begrijpen eigenlijk niet goed hoe de ministers tot de stelling komen dat juist een gedeeltelijke opleiding in een perifeer ziekenhuis niet van enorme betekenis zal zijn voor de arts. Ik denk daarbij aan het patiëntenmateriaal, de gang van zaken bij het medisch en verpleegkundig handelen, de organisatorische opzet, de medische en verpleegkundige mogelijkheden, de laboratorium- en technische faciliteiten en de arbeidssfeer in het particuliere ziekenhuis. Over dit soort zaken krijgen wij graag een nadere beschouwing van de bewindslieden. Wij achten de opvatting, dat de perifere opleiding van co-assistenten alleen een noodoplossing is om het aanbod van medische studenten te verwerken, onjuist.

Nu de bewindslieden de opleidingscapaciteit van academische ziekenhuizen, in relatie tot de geaffilieerde perifere ziekenhuizen, zo nadrukkelijk relateren aan het aantal artsen in opleiding — ze zien het als een gelegenheids-, dan wel noodoplossing — vernemen wij graag hoe zij de toekomstplanning in dit opzicht zien. Bij hoeveel artsen in opleiding zijn naar hun visie de geaffilieerde ziekenhuizen niet meer nodig en op welke normen of criteria wordt de numerus clausus eigenlijk bepaald? Hoeveel artsen denken de

bewindslieden in de komende jaren tot de opleiding toe te zullen laten? Welke behoefte aan artsen voorzien zij voor de komende jaren in ons land en is de opleidingscapaciteit groot genoeg? Ik wil en mag niet aannemen dat dit niet ten departemente is bestudeerd. Het is belangrijk om dit te weten, want een artsenopleiding is buitengewoon kostbaar, terwijl omscholing erg moeilijk is en tal van neveneffecten heeft.

Ook bij de opvattingen over ontwikkelingsgeneeskunde, zoals weergegeven in de nota naar aanleiding van het eindverslag, plaats ik enkele kanttekeningen. In die nota wordt hierover geschreven: "In dit verband informeerden de leden van het CDA naar de beschikbaarstelling van middelen ten behoeve van de ontwikkelingsgeneeskunde, onder meer met het oog op een voldoende inzet van gelden, ook in de extramurale zorg. Hierover kan worden opgemerkt, dat de middelen voor de ontwikkelingsgeneeskunde niet op voorhand zodanig worden gebudgetteerd, dat gesproken kan worden van een evenwichtige spreiding over extra- en intramurale zorg... Er bestaat ook niet het voornemen, zulks te doen."

Ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek kan men wellicht het principe "l'art pour l'art" doen gelden en ter zake van het toegepast wetenschappelijk onderzoek zullen sommigen wellicht geen voorstander zijn van wat men kan noemen "maatschappelijke toetsing" — wij denken daar anders over — maar ten aanzien van ontwikkelingsgeneeskunde lijkt een dergelijk standpunt ons zeer zeker te ver te gaan. Zeker gelet op de positie die de overheid nu eenmaal in de gezondheidszorg heeft en die zij in ons land ook lijkt te willen behouden — de financiering is voor meer dan 90% collectief — zal aan enige verantwoordelijkheid voor de aard van collectief gefinancierde research en development niet kunnen worden ontkomen. Over het standpunt daaromtrent hoor ik graag een wat fundamentele beschouwing van de bewindslieden. In dat kader citeer ik wat hierover van de zijde van de regering op 12 december 1967 in deze Kamer is gezegd. Toen werd gesteld: "Intussen willen de ondergetekenden" — er werd geciteerd uit de memorie van toelichting — "zich gaarne aansluiten bij de vrij algemene opvatting die uit het voorlopig verslag blijkt, om voor zoveel

mogelijk, reeds aanstonds grote aandacht te schenken aan de extramurale voorzieningen, vooral in het licht van het in het verslag genoemde gevaar van eventuele onevenwichtige groei in het voorzieningenpatroon en van de aanzuigende werking naar de inrichtingen, alsmede van een verstoring van het evenwicht tussen opnemingen in een inrichting en thuisverpleging." Er zijn weliswaar 23 jaren verstreken, maar u ziet dat dit probleem nog volop in ons midden is. Dat hangt ten nauwste samen met de passages die ik zoeven uit de nota naar aanleiding van het eindverslag heb geciteerd. Het komt mij dan ook voor, dat wat destijds reeds gold, thans evenzeer en door de maatschappelijke ontwikkeling wellicht nog meer geldt en dat daarvoor ook nu aandacht gewenst is. Dat betekent natuurlijk, dat de nota's die ons ter zake zijn toegezond en die ons zullen worden toegezonden, eveneens de beïnvloedingsmethodieken van de overheid hierop zullen bevatten. Kunnen de bewindslieden meedelen op welke wijze zij in de nota's de voorgestelde adviezen gestalte denken te geven en welk beleidsinstrumentarium hen voor ogen staat? Vooral de adviezen die van de Gezondheidsraad en de Ziekenfondsraad ter zake worden verwacht en de reactie van de bewindslieden daarop, interesseren ons zeer.

Dit brengt mij op een ander punt, namelijk de totale hoeveelheid research en development in de gezondheidszorg in relatie tot de totale bestedingen. Als men die vergelijkt met wat in andere gebieden van bedrijvigheid in dit opzicht een normaal verhoudingscijfer is, dan komt het mij voor, dat de gezondheidszorg slecht bedeed wordt. Daarover hoor ik ook graag een oordeel van de bewindslieden. Als de gelden die op de rijksbegroting uit te trekken zijn, onvoldoende zijn of moeten zijn, zijn de bewindslieden dan bereid om een wat ruimere toepassing van de artikelen 43 en 44 van de AWBZ te bevorderen? Dat is, getuige de behandeling in de beide Kamers van de Staten-Generaal destijds van de betrokken wetgeving, ook heel nadrukkelijk de bedoeling van de wetgever geweest. Ook toen is de slechte verhouding tussen bestedingen in de gezondheidszorg en de research en development in de gezondheidszorg aan de orde geweest. Juist om de research en

development in de gezondheidszorg niet uitsluitend afhankelijk te maken van de overheidsbegroting maar om ook een mogelijkheid in de premie-sectorfinanciering daarvoor te scheppen zijn de artikelen 43 en 44 in de wet opgenomen.

Een volgend punt betreft het gemeenschappelijk beleidsorgaan. In de nadere memorie van antwoord zijn de bewindslieden ingegaan op de wenselijkheid tot het geven van richtlijnen naast de algemene beleidsvoornemens neergelegd in het hoger onderwijs en onderzoeksplan, c.q. de beleidsvoornemens en het tweejarig beleidsoverzicht. Zij wijzen dat af, mede in het licht van het functioneren van het gezamenlijk beleidsorgaan. Zij hechten aan dit gezamenlijk beleidsorgaan grote waarde, mede in het licht van het behoorlijk functioneren van de medische faculteit in het geheel. Wij zijn er niet helemaal gerust op — zoëven is dat ook al door de beide voorgaande sprekers gezegd — of dat gemeenschappelijk beleidsorgaan inderdaad naar de verwachtingen zal functioneren. Wij achten die materie wel van cruciaal belang en we zullen graag zien dat na enige tijd een evaluatie van het functioneren van het gemeenschappelijk beleidsorgaan en van de positie van de medische faculteiten aan de verschillende academische ziekenhuizen wordt opgesteld. De positie van de medische faculteit in dit kader achten wij van bijzonder belang, want die is voor het functioneren van het academisch ziekenhuis van grote betekenis. Immers, voor zowel het wetenschappelijk onderzoek als voor de opleidingsfunctie is juist de positie van de medische faculteit essentieel en centraal. De oplossing waarvoor nu gekozen is, moet nog wel in dit opzicht bewijzen een succes te zijn. De academische ziekenhuizen, de universiteiten in casu de raden van bestuur, doen er goed aan in het bijzonder de positie van de medische faculteiten goed in het oog te houden. Zoals door ons is gesteld, zal het academisch ziekenhuis bij zijn planning rekening moeten houden met het HOOP en met de beleidsvoornemens van de minister, zoals verwoord in het tweejarig beleidsoverzicht. Daarnaast echter zal een en ander tevens ingekaderd moeten worden in de provinciale planning en in de landelijke planning in het kader van de Wet ziekenhuisvoorzieningen. Daarenboven geldt

dan voor elk academisch ziekenhuis een eigen rayonale planning. Daar komt nog bij, dat zowel de artikel-18-voorzieningen van deze wet in acht genomen moeten worden alsook dat door de artsen van het ministerie van Volksgezondheid in de hier thans nog aanhangig zijnde wijzigingen van de Wet ziekenhuisvoorzieningen nog een extra instrumentarium is gevraagd.

Daarmee wordt wel duidelijk dat het een zeer complexe materie is. Men versta ons goed: wij achten deze wetgeving noodzakelijk en wij zouden gaarne hebben gezien dat de Wet ziekenhuisvoorzieningen in een eerder stadium zou zijn ingevoerd. Daarmee waren waarschijnlijk veel moeilijkheden voorkomen. Er is dus een samenhang met de planning in het kader van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en een met de planning van de Wet ziekenhuisvoorzieningen met alle daaraan verbonden wijzigingen. Hoe en welke mechanismen achten de bewindslieden nodig voor een acceptabele toepassing?

Ter zake van de toerekening van de exploitatiekosten is in de nadere memorie van antwoord gesteld, dat bij de aanwending van de financiële kaders 1991-1994 ter oplossing van de knelpunten in de topklinische zorg gelet zal moeten worden op de in uitvoering zijnde planningsbesluiten en op de prognoses van de nieuwe ontwikkelingen. Nu zijn de financiële kaders 1991-1994 al zeer nabij. De vraag is dan ook gerechtvaardigd om hieromtrent nadere informatie, althans in hoofdzaak, kan worden gegeven. De 80-20-, resp. 75-25-sleutel, die gehanteerd wordt bij de toerekening van de kosten van het academisch ziekenhuis naar onderwijs en onderzoek resp. patiëntenzorg behoeft uiteraard regelmatig te worden getoetst en eventueel te worden bijgesteld. Welke voor-nemens bestaan hiertoe bij de bewindslieden? Hoeveel zal overigens verder van de aanbevelingen van de Rekenkamer ter zake van de interne budgettering ten behoeve van de normeringsstelsel- en patiëntenzorg-budgetten en een rijksbijdrage ter zake van de administratie voor researchprojecten worden gemaakt?

In de nadere memorie van antwoord wordt gesteld, dat de POAZ-onderzoeken naar de toerekeningen van de kosten zouden zijn gestrand. Maar dat is natuurlijk helemaal niet het geval geweest. Wel

was de problematiek moeilijk en was er geen tijd en gelegenheid om de onderzoeken verder voort te zetten, maar er is zeker aanleiding om ze wel voort te zetten, zowel om een beter inzicht te verkrijgen als om het kostenbesef en de verantwoording van de uitgaven te verbeteren en om een impuls te geven tot verbetering van de effectiviteit en de efficiency. Hoe ver is de voorbereiding gevorderd om in het besluit jaarrekening ziekenhuizen 1984 een voorschrift op te nemen tot het presenteren van een overzicht van de met ontvangen rijksbijdragen geleverde prestaties en kan deze aan de Kamer worden overgelegd?

De verschillen in de exploitatie van de academische ziekenhuizen zijn onderling zeer groot. Wij delen niet de mening van de bewindslieden, dat deze zonder meer uit de redenen, op pagina 13 van de nadere memorie van antwoord opgesomd, zouden zijn te verklaren. Ook daarom achten wij bovengenoemde activiteiten zeer gewenst. Eveneens dienen uiteraard de aanmerkelijke regionale verschillen in grootte, samenstelling van gebruik en produktie van ziekenhuisvoorzieningen hierbij te worden betrokken. De in de nadere memorie van antwoord gestelde vraag van de bewindslieden zelf naar de oorzaak van deze verschillen verdient veel meer aandacht en zal zonder nader onderzoek niet kunnen worden beantwoord.

Ter zake van de klinische stage van zes maanden die in het kader van de EG-richtlijn per 1 januari 1995 verplicht is gesteld en waarvan eerdere invoering in ons land wordt overwogen, mede in het licht van de nadere beoordeling van de tweejari-gre interimopleiding tot huisarts, vernemen wij graag hoe ver het betrokken overleg is gevorderd en wat de aangekondigde evaluatie heeft opgeleverd. Maar meer in het algemeen is de vraag aan de orde of de duur van de artsen- en specialistenopleiding alvorens tot beroepsuit-oefening kan worden overgegaan, niet veel te lang dreigt te worden. Dit te meer waar het hierbij althans ten dele om slijtende beroepen gaat, waarbij na een aantal jaren in sommige gevallen aan een ombui-ging van de loopbaan — ik zeg niet "een beëindiging van de loopbaan" — en in die zin tot een andere vorm van beroepsuitoefening moet worden overgegaan. Dit alles heeft natuurlijk ook veel te maken met de behoefte-

bepaling van artsen en specialisten. Gelet op het buitengewoon kostbare karakter en de veelal eenzijdige gerichtheid van de opleiding is dit een buitengewoon belangrijk vraagstuk. Er zal immers zoveel mogelijk aansluiting bij mogelijkheden en behoeften moeten worden gezocht. Hieromtrent vernemen wij gaarne het oordeel van de bewindslieden. Voorts vernemen wij graag welke activiteiten zij van plan zijn ter zake te ondernemen.

Ter zake van de bouwprocedure wordt in de nadere memorie van antwoord gesteld, dat spoedig een standpunt zal worden bepaald op basis van een inventarisatie ter zake van de Wet ziekenhuisvoorzieningen-procedures en de academische ziekenhuisprocedures. Hoe is de stand van zaken? Zijn de uitvoeringsbesluiten gereed, zodat de zaak inderdaad in 1991 zal zijn geregeld? Mocht dit niet het geval zijn, dan verzoek ik de bewindslieden ons mee te delen wat de knelpunten zijn.

Met erg veel instemming hebben wij vernomen dat er tussen de Vereniging academische ziekenhuizen en het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen een akkoord is bereikt over de hoofdlijnen van het beleid. In het uitgegeven persbericht wordt van een concept-akkoord gesproken. In hoeverre is sprake van een concept?

Terecht is bij de overeenkomst bijzondere aandacht besteed aan de waarborging van de kwaliteit, een aspect dat in toenemende mate van betekenis zal blijken te zijn. Maar het is wel een groot woord gelaten uitgesproken. "Accreditation of hospitals" is een zaak die buiten Nederland veel eerder gestalte heeft gekregen. Denkt u maar aan Canada en aan de Verenigde Staten. Door de toegenomen internationalisatie van ons werk, zeker ook in het kader van de EG, zal het ook in dit verband meer aandacht moeten krijgen.

De materie kent natuurlijk vele aspecten. De indruk bestaat dat het ministerie van Economische Zaken daaraan terecht veel aandacht besteed. Minder duidelijk is de positie van het ministerie van WVC. Op een recente informatiedag omtrent de medische technologie waren hierover klachten te horen. Hetzelfde punt staat ter discussie met betrekking tot beantwoording van de vragen die van de zijde van deze Kamer gesteld zijn over de medische hulpmiddelen. Ook die

vragen worden traag beantwoord. De medische apparatuur en de bediening daarvan zijn voor het waarborgen van de kwaliteit in academische ziekenhuizen van essentiële betekenis.

Vermeld wordt dat de minister van Onderwijs en Wetenschappen thans financiële steun zal geven aan de bevordering van de kwaliteit. Op welke wijze denkt hij dat te doen en hoe groot zal die financiële hulp zijn? Welke rol zal de Raad voor de certificatie daarbij spelen? Is daaraan gedacht? Hebben de bewindslieden hierbij contact opgenomen met de minister van Economische Zaken? Welke rol zal het inspectie-apparaat van het Staatstoezicht op de volksgenondheid hierbij spelen? Wat wil men hierbij privatiseren? Hoe zullen de informatiestromen lopen? Wie zal de hieraan verbonden epidemiologische onderzoeken financieren? Hoe is dat allemaal geregeld? Het zijn belangrijke punten waarover wij graag wat informatie zouden krijgen.

Wij hebben met belangstelling kennis genomen van de toespraak van de voorzitter van de Vereniging van academische ziekenhuizen, de heer Ros, over de positie van het ministerie van WVC met betrekking tot de academische ziekenhuizen. Daaruit spreekt een zorg die wij wel delen. Ik zal een deel uit zijn toespraak citeren: "Nu zou je verwachten dat op het terrein waar de academische ziekenhuizen een belangrijkere rol spelen, dat van de gezondheidszorg, er een document is dat een meer prominente plaats inruimt voor de academische ziekenhuizen. Niets is echter minder waar. In het belangrijke beleidsstuk voor de gezondheidszorg, het Financieel overzicht zorg (FOZ) komen de academische ziekenhuizen nauwelijks voor. Overleg over dit document vindt met de academische ziekenhuizen ook helemaal niet plaats. Ook dit is illustratief.

Wij, de academische ziekenhuizen, voelen ons zo'n beetje als kinderen die door hun arme ouders (Onderwijs en Wetenschappen) maar ondergebracht zijn bij een rijkere oom (Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur), maar die rijkere oom heeft eigenlijk nauwelijks belangstelling voor hun wel en wee."

Het is natuurlijk een goede zaak dat de minister van Onderwijs en Wetenschappen een concept-akkoord met de Vereniging van

academische ziekenhuizen heeft afgesloten, maar daarmee is de kous natuurlijk niet af. Het concept zal goed moeten worden uitgevoerd en bovenal is nu een actieve belangstelling van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur nodig voor de academische ziekenhuizen. Een belangstelling die moet uitgaan boven een bezuinigingsmanie en een wezenlijke belangstelling voor effectiviteit en efficiency moet inhouden. Niet alleen voor de grenzen van de zorg maar ook voor de kwaliteit van de zorg.

Dat moet ook worden gezien in het licht van de in de gezondheidszorg voortdurend verschuivende grenzen. Nieuwe behandelingsmethoden worden voortdurend geïntroduceerd. Deze maken het mogelijk dat patiënten die vroeger niet konden worden geholpen, nu behandeld worden. Die nieuwe methoden zijn zeer arbeidsintensief. Dat betekent extra kosten. Verder wordt de leeftijdsopbouw van ons volk anders; ontgroening en vergrijzing. Dat geeft andere ziektepatronen. Daar hebben wij het nog steeds onderschatte optreden van nieuwe ziektes als AIDS. De taken van academische ziekenhuizen zullen sterk toenemen. Zij zullen niet alleen in omvang, maar ook in complexiteit toenemen. Daarmee zullen zeer grote bedragen gemoeid zijn. Nu de academische ziekenhuizen in hun inbedding in ons staatsbestel een nieuwe era tegemoet gaan, betekent het dat bij voortduring maar zeker in de aanvang extra aandacht van de overheid nodig is. Dit klemmt te meer, omdat de financiering voor meer dan 95% een collectieve financiering zal zijn. Wat de aandacht betreft voor de problematiek van de academische ziekenhuizen, merk ik zachtjes op dat WVC niet bepaald heeft uitgeblonken. Ik zeg het dan heel erg mild. Het wordt de hoogste tijd dat daarin enige verandering komt. Graag vernemen wij op dit punt enige beleidsvoornemens.

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter: Wij houden nu een lunchpauze tot tien voor drie. Direct na de lunchpauze vindt de behandeling plaats van het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen in verband met de Bekendmakingswet. Daarna vindt de

voortzetting van de behandeling plaats van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs en de Wet ziekenhuisvoorzieningen met betrekking tot de academische ziekenhuizen.

Het College van senioren komt bijeen bij aanvang van de lunchpauze, dit om niet in de knoop te komen met de belangrijke vergadering van de commissie voor Buitenlandse Zaken.

De vergadering wordt van 13.50 uur tot 14.50 uur geschorst.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen in verband met de Bekendmakingswet (21152).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Christiaanse** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb het voorrecht namens twee oppositiepartijen te mogen spreken, namelijk namens de VVD en D66.

De **voorzitter**: Dat is dan waarschijnlijk de eerste keer in deze eeuw!

De heer **Christiaanse** (CDA): Inderdaad is dat waarschijnlijk de eerste keer in deze eeuw. Dat wijst ook op de onschuld van het onderwerp dat wij vandaag bespreken.

Mijnheer de voorzitter! Op mijn voorstel als voorzitter van de Commissie van financiën, heeft de commissie in haar geheel het wetsvoorstel een goede gelegenheid geacht, in het voorlopig verslag in te gaan op de problematiek van de terugwerkende kracht van wetten en in het bijzonder van de fiscale wetgeving. Het is zeer verheugend dat de staatssecretaris van Financiën — naar ik mag aannemen in goed overleg met de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken — een zo degelijke memorie van antwoord over dit onderwerp aan onze Kamer heeft uitgebracht. In het begin van deze memorie van antwoord zegt de staatssecretaris terecht: "Het gaat immers om fundamentele rechtsbeginselen die bij de totstandkoming van wetten en

dus ook bij die van belastingwetten in acht moeten worden genomen".

Laat ik beginnen met een nuchtere opmerking over terugwerkende kracht. Het onderwerp betreft overgangsrecht bij de totstandkoming van nieuwe wetgeving. De wetgevende arbeid op het terrein van het overgangsrecht verschilt niet wezenlijk van wetgevende arbeid elders. Deze nuchtere benadering komt heel duidelijk naar voren in het proefschrift van G. Knigge, getiteld "verandering van wetgeving", in 1984 verdedigd te Groningen. Naast een algemeen deel bevat dit proefschrift beschouwingen over strafrecht, vooral gewijd aan de beroemde nulla poena-regel van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht, thans ook in artikel 16 van de Grondwet vastgelegd.

Het veel eerdere proefschrift van Hijmans van den Bergh uit 1928 over opeenvolging van rechtsregels, waarmee talloze juristen, waaronder ik, zijn opgevoed, bevat het onderscheid tussen de drie functies van een wet in dit verband: met terugwerkende kracht, met exclusieve werking en met eerbiedigende werking. Het lijkt mij dat de memorie van antwoord aan onze Kamer — de huidige mening van de regering op dit terrein vertolkend — in belangrijke mate overeenkomt met de gedachtenlijnen van Knigge, zoals deze reeds eerder en later overigens door vele anderen, ook in welwillende kritiek op Hijmans van den Bergh, naar voren waren gebracht. Uiteraard kan ik vandaag niet te veel in deze Kamer op de theoretische aspecten ingaan. Het zou dan misschien een wat professoraal betoog worden, alhoewel dat voor een keer ook wel eens zou mogen. Ik zal trachten, zoveel mogelijk op de praktische vraagstukken, waar wij in deze Kamer herhaaldelijk voor staan, in te gaan. Op fiscaal terrein herinner ik daarbij aan de recente wet over de tijdelijke genotsrechten, wetsvoorstel nr. 20648 en het nog aanhangige wetsvoorstel over het aanmerkelijk belang, wetsvoorstel nr. 21033. Tevens komt alleen het aan de Raad van State voorgelegde ontwerp over de WIR-belasting in beeld. Bij de wetgeving op een ander terrein herinner ik aan de studiefinanciering.

Inderdaad blijkt telkens dat verandering van recht problemen oplevert, weliswaar van kortstondige voorbijgaande aard, maar voor de betrokkenen soms van zeer veel

gewicht. Het is overigens opmerkelijk, dat verandering van of door jurisprudentie, eventueel in de vorm van het zogenaamde "omgaan" van de Hoge Raad, soms ten minste zo ingrijpend kan zijn, omdat dan een overgangsregeling ontbreekt, tenzij de rechter die zelf geeft, hetgeen soms gebeurt.

Historisch gezien, is het vraagstuk van terugwerkende kracht en dergelijke van nieuwe wetgeving vooral beschouwd in het licht van verkregen rechten. Leken op juridisch terrein doen dat intuïtief nog steeds. Dat is dikwijls ook heel goed. Tegelijk met de eis van kenbaarheid en berekenbaarheid van het recht ontwikkelde zich de leer, dat de rechter aan de wet is gebonden, dat afkondiging om te kunnen gelden, vereist is en dat de datum van inwerkingtreding met nauwkeurigheid moet worden bepaald. Volgens Knigge vormde het verbod van terugwerkende kracht daarbij een logisch sluitstuk: de nieuw in werking getreden wet mocht niet worden toegepast op tevoren voorgevallen feiten. Dit soort algemeen verbod van terugwerkende kracht leek ook te zijn opgenomen in artikel 4 van de nog steeds van kracht zijnde wet van 15 mei 1829, Stb. 28, houdende algemene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk: "De wet verbindt alleen voor het toekomstende en heeft geen terugwerkende kracht." Naar algemene opvatting is dit hoogstens nog een voorschrift voor de rechter en niet voor de wetgever.

Dat artikel werd destijds gezien als de wettelijke grondslag van de leer van de verkregen rechten. Een eenvoudig voorbeeld van hoe de wetgever toen reeds met overgangsrecht rekening hield: bij de vervanging van de Code Civil door het BW in 1838 kwam de meerderjarigheid op 23 jaar in plaats van op 21 jaar; eigenlijk merkwaardig, maar het was zo. Zou iemand van 22 jaar weer minderjarig worden? Die vraag kun je bij zo'n voorbeeld stellen. Neen, als men meerderjarig was, dan bleef men dat: de speciale overgangswet bevatte, naar wat later werd genoemd, eerbiedigende werking.

De grote jurist Paul Scholten zei reeds in 1906, dat de leer van de verkregen rechten buiten het vermogensrecht "geheel onbruikbaar is" en Hijmans van den Bergh rekende er in 1928 met zijn proefschrift definitief mee af. Hij onderscheidde de reeds genoemde

functies, die in het voorlopig verslag van onze commissie voor Financiën ook worden genoemd. Hij definieerde terugwerkende kracht als volgt:

"Terugwerkende kracht heeft een wet, wanneer zij een feit, voor haar in werking treden voorgevallen, van het ogenblik van zijn voorvallen af, als onder haar heerschappij geschied behandelt." Hij achtte dit een neutrale benadering, waarbij verregen rechten kunnen worden aangetast, maar niet noodzakelijkerwijs, bijvoorbeeld als de nieuwe wet een bestaande toestand of opvatting vastlegt, een zogenaamde interpretatieve wet. Ook kan terugwerking gunstig zijn, bijvoorbeeld bij de afschaffing van een belasting met terugwerkende kracht (hetgeen enigszins utopisch klinkt) of bij de verhoging van een uitkering of subsidie met terugwerkende kracht (hetgeen meer voorkomt).

In zijn benadering had een wet exclusieve werking, wanneer zij onder de oude wet voorgevallen feiten van het ogenblik van haar inwerkingtreding af als onder haar heerschappij geschied behandelt. Dit zou zeker niet in strijd zijn met artikel 4 Wet AB en volgens velen zelfs als de normale situatie bij een nieuwe wet worden beschouwd. Eerbiedigende werking, hetgeen minder voorkomt, heeft een wet, indien zij voorschrijft, onder de oude wet voorgevallen feiten ook na haar inwerkingtreding nog naar de oude wet te beoordelen, zij het misschien slechts tot een bepaald tijdstip. Ik herinner aan het gegeven voorbeeld van de ophoging van de meerderjarigheidseis.

Bijna was dit scherpzinnig onderscheid met zoveel woorden opgenomen geweest in de Invoeingswet Boek 1 Nieuw BW. Uiteindelijk is dit niet geschied, om begrijpelijke redenen waar ik nu niet op in ga. Het onderscheid blijft naar mijn oordeel educatief, en ook nuttig bij de beoordeling van wetsvoorstellen.

Neem bijvoorbeeld een wetsvoorstel dat door de Eerste Kamer op 27 december 1989 is aanvaard en op 28 december is bekendgemaakt in het Staatsblad. Volgens de wet trad zij in werking op 1 januari 1990. Volgens de Aanwijzingen voor de wetgevings-techniek moet de volgende formule worden gebruikt indien de wetgever aan deze wet terugwerkende kracht wil verlenen: Deze wet treedt in werking met ingang van (een datum

in de toekomst) en werkt terug tot en met (een datum in het verleden). In ons voorbeeld zou in de wet bepaald kunnen zijn: Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari 1990 en werkt terug tot en met 1 januari 1989. Het wetje — dat is een goed recent voorbeeld — over het reiskostenforfait kent de moderne formule: "Deze wet treedt in werking met ingang van de eerste kalendermaand na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst." Dit is een formule, die onze Kamer moet aanstaan, want zij zet de Kamer niet, of minder, onder tijdsdruk, dan wel voorkomt eerder terugwerkende kracht. In zoverre heb ik de indruk dat op Financiën en bij de Tweede Kamer men steeds meer rekening houdt met deze wens van de Eerste Kamer en een "open datum" bij de inwerkingtreding in het wetsvoorstel opneemt. Dat is zeer toe te juichen.

Vroeger werden wel omstreden formules gebruikt in de zin van: "zij treedt met terugwerkende kracht in werking op" of "zij wordt geacht in werking te zijn getreden met ingang van". Het scherpe onderscheid tussen in werking treden en terugwerking gaat dan verloren. Immers, de wet heeft eerst gelding van de dag van de inwerkingtreding, de datum van terugwerking geeft aan vanaf welke datum de wet rechtsgevolgen verbindt aan bepaalde feiten. Je zou kunnen zeggen: ook de datum van terugwerking behoort tot hetgeen op een gegeven moment in werking treedt. Eigenlijk zijn dit eenvoudige juridische waarheden, maar het is nuttig om dit onderscheid te beklemtonen tussen in werking treden en terugwerken. Het onderscheid blijkt ook nog hieruit: de datum van inwerkingtreding wordt dikwijls in de wet gedelegeerd aan de Kroon. De bevoegdheid, de datum voor inwerkingtreding vast te stellen, geeft niet de bevoegdheid tot het verlenen van terugwerkende kracht.

Mijnheer de voorzitter! Ik noem nu twee kernvragen, die er mijns inziens zijn. Indien een wet geen datum van terugwerking kent, houdt de wet dan nooit terugwerkende kracht in? Dat kan mijns inziens niet worden gezegd. Moet terugwerkende kracht ondubbelzinnig blijken? Ook dat is zelfs niet nodig volgens de jurisprudentie van de Hoge Raad. Eigenlijk is het een kwestie van interpreteren van alle bepalingen van de wet.

Hetzelfde geldt voor de tweede

kernvraag, de principiële vraag of terugwerkende kracht wel is toegestaan, bijvoorbeeld uit een oogpunt van rechtsbescherming. Er is van gezaghebbende zijde wel eens opgemerkt: terugwerkende kracht is, uitzonderingen daargelaten, strijdig met algemene beginselen van behoorlijke wetgeving". Ik kom hierop nog terug.

Ook onze Kamer heeft in 1988 de zogenaamde Bekendmakingswet aanvaard, die uitvoering geeft aan de artikelen 88 en 89, derde en vierde lid van de Grondwet. Zoals de memorie van toelichting van het aanhangige wetsvoorstel tot wijziging van de beide algemene wetten op fiscaal terrein het omschrijft: "De Bekendmakingswet van 1988 bevat algemene bepalingen inzake de bekendmaking en inwerkingtreding van wetten, algemene maatregelen van bestuur en andere algemene verbindende voorschriften zoals algemeen verbindende ministeriële voorschriften."

Toen het wetsvoorstel voor de Bekendmakingswet onder nummer 19583 onze Kamer in 1987 bereikte, maakte alleen de fractie van de Partij van de Arbeid — mag ik veronderstellen door middel van de pen van mevrouw mr. Van der Meer? — een enkele opmerking in het voorlopig verslag, met name of het weer 94 jaar zou duren voor een nieuw afkondigingsformulier zou verschijnen. Inderdaad had minister Schmidt in 1893 toegezegd om de toenmalige wet van 1852 te herzien. Dankzij de goede hulp van het hoofd van onze afdeling bibliotheek, documentatie en voorlichting beschikken de leden van onze Commissie voor financiën ook over het oude Staatsblad van 1813, waarbij het Staatsblad der Vereenigde Nederlanden werd ingesteld, en over dat Staatsblad met de Wet van 1852.

Zoals wellicht ook bekend is, bestond ook de Staatscourant op 1 januari 1989 precies 175 jaar; beide respectabele bladen zijn dus even ouder dan de Eerste Kamer, hetgeen ons wederom tot bescheidenheid noopt.

De nieuwe Bekendmakingswet van 1988 regelde opnieuw een belangrijk gedeelte van de inhoud van Staatsblad en Staatscourant.

Volgens de geldende Grondwet moest ook de bekendmaking en inwerkingtreding van alle vanwege het Rijk vastgestelde algemeen verbindende voorschriften worden

geregeld. De enige dwingende regel van de Grondwet is, dat de inwerkingtreding niet kan plaatsvinden voor de bekendmaking. Het scherpe onderscheid dat ik eerder maakte bij de terugwerking, is nu helder: de mogelijkheid bestaat om aan een regeling terugwerkende kracht te verlenen, dus ook tot voor de datum van bekendmaking.

In de memorie van toelichting bij wetsvoorstel 19853 voor de Bekendmakingswet gaat onderdeel 4 ook over terugwerkende kracht. Daar werd opgemerkt: "De bepaling dat een regeling pas in werking kan treden nadat zij is bekendgemaakt, betekent dat de rechtsgevolgen van de regeling pas na de bekendmaking kunnen intreden. En indien het tegendeel niet blijkt, kunnen die rechtsgevolgen slechts worden verbonden aan feiten die na de bekendmaking plaatsvinden. Maar wanneer nu aan de regeling terugwerkende kracht wordt gegeven tot een bepaalde datum, leidt dat ertoe dat de rechtsgevolgen van de regeling tevens kunnen worden verbonden aan de feiten die hebben plaatsgevonden tussen de bepaalde datum en de datum van bekendmaking". Dit staat te lezen op bladzijde 6 van de memorie van toelichting.

In dit kader wordt echter terstond gewezen op het strafrecht en het reeds genoemde artikel 16 van de Grondwet, waarbij voor strafbepalingen terugwerkende kracht wordt uitgesloten. Er wordt ook verwezen naar artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht. Dan komt er een cruciale zin in de memorie van toelichting. "Ook overigens wordt met het oog op de rechtszekerheid terughoudendheid betracht met het geven van terugwerkende kracht". In dit kader wordt ook verwezen naar de Aanwijzingen voor de wetgevings-techniek ter zake.

Mijnheer de voorzitter! Het lijkt erop dat deze memorie de twee kernvragen, die ik eerder noemde, als volgt beantwoordt:

1. geen terugwerkende kracht, indien het tegendeel niet blijkt;
2. geen verbod van terugwerkende kracht, wel terughoudendheid.

Ik vind dat enige nuancering gewenst is, maar in zeer algemene zin geeft de memorie van antwoord aan onze Kamer een goede benadering. Nogmaals, ik betuig de bewindsman van Financiën in het bijzonder hiervoor onze dank. Waaruit bestaat deze nuancering? Ik

zeg op voorhand dat de staatssecretaris het vermoedelijk met deze nuancering voor een deel eens zal zijn, omdat hij deze hier en daar zelf, soms verborgen, aangeeft.

Allereerst blijft het nuttig voor de praktijk te onderscheiden tussen formele — ook wel genoemd: echte — en materiële terugwerkende kracht. Wat zou nu een voorbeeld van echte, formele terugwerkende kracht zijn op belastingterrein? Ik noem verhoging van een bestaand tarief voor rechtshandelingen van 20% tot 30%, bijvoorbeeld vervreemding van een aanmerkelijk belang, verricht na 1 januari 1990, terwijl de wet in werking treedt op 1 januari 1991. Er schijnen wel eens geruchten geweest te zijn dat het ministerie van Financiën plannen had in deze richting.

Hetzelfde zou gelden voor een verhoging van de overdrachtsbelasting bij verkoop van een huis met terugwerkende kracht. Dit is zo verwerptelijk, navrant voor belanghebbenden, dat het valt in de categorie: nooit terugwerkende kracht. Ook terugwerking tot de datum van indiening van het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer moet in dit geval als ontoelaatbaar worden aangemerkt. Anders zou evenwel kunnen worden geoordeeld over vervreemdingen na 1 januari 1991 waarbij geen overgangsregeling wordt getroffen. Voor de aangroei van de waarde van de aandelen of van het huis tot 1 januari 1991 zou dit door velen wel materieel als terugwerkende kracht worden ervaren. Het is een kwestie van afweging of deze overgangsregeling, een soort compartimentering er moet komen. Zo'n compartimentering speelt juist bij aangroei over de tijd een rol. Toen onlangs een voorstel over beleggingsinstellingen in deze Kamer aan de orde was, hebben wij er voor de verzekeraars ook over na moeten denken. Niet bij elke tariefswijziging is dit soort eerbiedigende werking in deze situaties mogelijk, want dan zou je moeilijk tariefsverhogingen kunnen doorvoeren. Meestal is het niet toekennen van eerbiedigende werking eenvoudiger aan te duiden met "materiële terugwerkende kracht". Anders komt men in ingewikkelde onderscheidingen terecht. Ik blijf het dus nuttig vinden voor onze uiteenzetting.

Een volgende nuance inzake de toelaatbaarheid van terugwerkende

kracht is de mate, waarin oneigenlijk gebruik of, nog sterker, misbruik wordt gemaakt van een bestaand regime. Hierop kom ik terug bij het punt van het "regeren bij persbericht" waarover wij bij een eerder wetsvoorstel hebben gesproken.

Ten slotte is een gewenste nuancering, of er in het verleden een toezegging is gedaan dat het regime niet zou worden gewijzigd. Gewekte verwachtingen sluiten dan terugwerking uit. Ook dit is een volstrekt niet-fiscaal punt. Ik dank in het bijzonder mijn collega Wagemakers voor het punt, dat hij hier heeft aangedragen ten behoeve van mijn betoog vanmiddag. Het is ook op andere terreinen denkbaar dat toezeggingen zijn gedaan en dan kan een regime toch eigenlijk niet met terugwerkende kracht worden gewijzigd.

Ik kom nu weer op het fiscale terrein en vraag de staatssecretaris of hij een beschouwing wil wijden aan artikel 104 van de Grondwet in verband met terugwerkende kracht op fiscaal terrein. Het strafrecht wordt steeds apart gesteld, maar merkwaardigerwijs — en dit dan in de zin van opmerkenswaardig — wordt op de kennelijk aparte, ook grondwettelijk aparte positie van het belastingrecht niet ingegaan met betrekking tot het vraagstuk van de terugwerkende kracht. Misschien is dit ook niet nodig. Lid 1 van artikel 104 luidt: "Belastingen van het Rijk worden geheven uit kracht van een wet".

Mijnheer de voorzitter! Mijn opvatting is, dat dit artikel grote betekenis heeft voor de mate van toelaatbaarheid van delegatie op belastingterrein, maar de wetgever niet verbiedt, aan belastingwetten op grond van een wettelijke bepaling terugwerkende kracht te verlenen. Deelt de staatssecretaris deze opvatting? Ik zou zeer gaarne een beschouwing van hem daarover horen.

Toch — en dat is een nuance die ik hier aanbreng — is het niet juist om de tegenstelling tussen het strafrecht en het belastingrecht alsmede het overige recht te principieel te maken op grond van het aparte artikel voor het strafrecht. In wezen geeft dit artikel waarborgen op strafrechtelijk terrein tegen formele terugwerkende kracht; waarborgen, die zeker ook voor het belastingrecht van belang kunnen zijn bij echte terugwerkende kracht.

Mijnheer de voorzitter! Het is consequent dat in het onderhavige wetsvoorstel de specifieke artikelen in de Algemene wet inzake rijksbelastingen en de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen over inwerkingtreding van ministeriële algemene voorschriften worden geschrappt. Legislatief behoeft de belastingwetgeving op dit terrein geen uitzonderingspositie en waar die niet nodig is, moet die zeker niet bestaan. Naar mijn mening had men de desbetreffende artikelen reeds in de Bekendmakingswet zelf kunnen laten vervallen. Deze wet geldt al voor belastingwetten en belasting-AMvB's. Dat betekent dat mijn fractie instemt met het wetsvoorstel. Als ik het goed zie, vervalt in feite de minimumtermijn van twee dagen.

Zou (in verband met het aankondigingseffect) onder de Bekendmakingswet de ministeriële beschikking tot het invoeren van het nul-tarief voor de WIR nog sneller tot stand hebben kunnen komen? Nu werd het weekend van 28 februari 1988 gekozen. Wij weten allemaal wat er verder in dat weekend gebeurde. Bekendmaking is echter vooraf nodig volgens de Grondwet. Nu heb ik begrepen dat de Staatscourant wordt gedateerd op de dag voorafgaande aan die waarop zij verkrijgbaar is. Materieel komt dit neer op een dag tussen bekendmaking en inwerkingtreding. De minister van Binnenlandse Zaken kan deze termijn volgens de Bekendmakingswet zelfs nog inkorten. De Staatscourant kan dus in opdracht van de minister beschikbaar moeten zijn op de dag van verschijnen. Op verzoek van de heer Vis, namens wie ik hier ook het woord voer, vraag ik ter aanvulling op dit punt: is de dag van verschijning dan ook de dag van datering? De marge van twee dagen kan dus een dag en zelfs zes à acht uur worden omdat de Staatscourant, zoals bekend, 's middags verschijnt. Het is voor de overheid dus niet slecht geregeld in de nieuwe wetgeving.

Het volgende punt dat ik wil belichten is het in een vroeg stadium aankondigen van een regeling door middel van een persbericht. Wij hebben de discussie in het verleden daarover naar dit debat verschoven. De memorie van antwoord aan onze Kamer voor het onderhavige wetsvoorstel spreekt nadrukkelijk over dit punt. Ik citeer:

"Van de in de Bekendmakingswet voorgeschreven wijze van bekendma-

king van algemeen verbindende voorschriften moet worden onderscheiden het in een vroeg stadium aankondigen van een door het kabinet voorgenomen regeling door middel van bijvoorbeeld een persbericht, waarna vervolgens aan de vastgestelde regeling terugwerkende kracht wordt toegekend tot het moment waarop het publiek door middel van dat persbericht op de hoogte is gesteld van het voornemen, alsmede van de inhoud van die regeling."

Vervolgens, na verwijzing naar allerlei kamerstukken van oudere datum, staat in de genoemde memorie van antwoord: "De vraag van de commissie of ik van oordeel ben dat terugwerkende kracht zou kunnen ingaan op het moment waarop de ministerraad een besluit heeft genomen, moet in het licht van het voorgaande bevestigend worden beantwoord."

Mijnheer de voorzitter! In algemene termen gesteld, kan ik mij met deze benadering onder bepaalde bijzondere omstandigheden wel verenigen. Nog ver voordat deze discussie op kamerniveau werd gevoerd, heb ik mij daarover in een andere kwaliteit uitgelaten, namelijk toen het ook in de memorie van antwoord genoemde preadvies van mr. H. Prast "Terugwerkende kracht op het gebied van de belastingwetgeving" bij de Vereniging voor belastingwetenschappen ter discussie stond. Ik ben het met de staatssecretaris eens dat dit preadvies een te beperkte opvatting verdedigde. Als voorbeeld noemde ik toen het geval dat de Staten-Generaal bij herhaling op een bepaalde maatregel heeft aangedrongen. Ik noem de reparatiewetgeving op fiscaal terrein, waarbij als het ware een maatschappelijke overeenstemming bestaat dat er iets moet gebeuren. Als terugwerking dan onvermijdelijk is, lijkt het althans naar mijn mening wat te formalistisch om een onderscheid te maken tussen een bekend gemaakt besluit van de ministerraad, met verzending van het voorstel om advies naar de Raad van State en het moment van indiening van het voorstel bij de Tweede Kamer. Toch liggen ook hier de grenzen bij wat ik noemde "onaanvaardbare consequenties" voor de contribuabelen.

Het verheugt mij dat de staatssecretaris in de memorie van antwoord instemt met de commissie dat de

zuivere staatkundige procedures hierbij moeten worden gekoesterd, met andere woorden: absolute uitzondering, grote zorgvuldigheid ook naar de Raad van State toe, enzovoorts. Ik verwijs voor de inbreng van de commissie naar het voorlopig verslag.

Mijnheer de voorzitter! Eigenlijk heeft de Eerste Kamer nog altijd het probleem ook voor nu op heldere wijze vastgelegd in een aanvaarde motie van 19 juni 1980 die bij de indiening was ondertekend door de leden Christiaanse, Terwindt, W.F. de Gaay Fortman, Veen en Van der Jagt. In behandeling was toen een fiscaal reparatievoorstel, waarvan de inhoud nu niet meer ter zake doet.

Hoewel een ieder bij lezing van de Handelingen het stuk van 1980 natuurlijk gemakkelijk kan opzoeken, verzoek ik de Kamer om de tekst als een voetnoot bij mijn betoog te mogen opnemen.

De **voorzitter**: Ik neem aan, dat tegen het opnemen van een noot in de Handelingen geen bezwaren bestaan.

(De noot is opgenomen aan het eind van deze editie.)²

De heer **Christiaanse** (CDA): Deze motie van 1980 was overigens met vooruitzien mede reeds een uitnodiging om tot structurele verbeteringen in onze inkomstenbelasting te komen. Ten aanzien van reparatiewetgeving werd gezegd, dat deze nodig kan zijn om ontgaan van belasting te bestrijden, maar zich ook diende te beperken tot concrete ernstige leemten. De cruciale uitspraak over ons onderwerp van vandaag luidt letterlijk: "en dat terugwerkende kracht van belastingwetten in het algemeen dient te worden vermeden." Dat was de formule van 1980. Dit is nog steeds het standpunt van mijn fractie en ik neem aan, dat zij ook nog steeds op een brede instemming kan rekenen. Mijn aanvankelijke voornemen om deze formule nog meer gedetailleerd in een nieuwe ontwerp motie-Christiaanse vast te leggen en daarvoor de instemming van de Kamer te verwerven, heb ik laten varen, natuurlijk niet uit politieke bescheidenheid, maar omdat het veel juister is om met een algemene formule te volstaan. Zoals uit mijn betoog van heden is gebleken en steeds mijn standpunt is geweest in 15 jaren

kamerlidmaatschap, komt het oordeel over terugwerkende kracht toe aan de gewone wetgever. Voor de wetgever is er een vraag van afweging, zij het soms een moeilijke afweging. Op belastingterrein gaat het voortdurend om afweging van enerzijds de belangen van de overheid en anderzijds de contribuable. Dat geldt zelfs voor de mate van terugwerkende kracht. Soms kunnen de consequenties voor de contribuabelen onaanvaardbaar zijn en dan moet de wetgever een duidelijk "neen" zeggen tegen terugwerkende kracht. Wellicht zelfs dat onze Kamer die vroegtijdig en breed gedragen door vele, zo niet alle fracties, de rechtsbescherming van de burger op fiscaal terrein in het vaandel heeft, hier als onderdeel van de wetgever een extra taak heeft. Dogmatische of rechtstheoretische uitspraken kunnen voor onze Kamer niet gelden.

Toch zou ik het standpunt van mijn fractie althans wel zo willen verwoorden dat in het algemeen het een beginsel van behoorlijke wetgeving wordt geacht dat belastingwetten niet terugwerken. Dit sluit dus bepaalde uitzonderingen niet uit, bijvoorbeeld met het oog op aankondigingseffecten of ter voorkoming van ongelijkheden ten gevolge van kennelijk onvermijdelijke lekken. Want ook dan zijn rechtsbeginselen, namelijk met name dat van gelijkheid in behandeling, in het geding. In feite heeft mijn fractie bij de beoordeling van wetsvoorstellen die onze Kamer bereikten in het verleden ook deze gedragslijn gevolgd. Ik herinner aan het eerder genoemde fiscale voorstel over tijdelijke genotsrechten dat ook wij hebben aanvaard. Niet bij elk tegengaan van oneigenlijk gebruik of misbruik van wettelijke regelingen kan echter zonder meer op onze stem of instemming worden gerekend indien daarbij terugwerkende kracht zou worden voorgesteld. Meningen kunnen hier ook uiteengaan.

De preventieve werking die tot nu toe van onze Kamer op dit terrein is uitgegaan naar het ministerie van Financiën — ik ben zo vrij dit op te merken — en de Tweede Kamer houden wij gaarne geheel overeind. Ik verneem gaarne van de staatssecretaris dat hij het eens is met de terughoudende benadering die aldus voor de praktijk van het wetgeven op fiscaal terrein is geformuleerd.

Eigenlijk heb ik ook aldus, zoals ik reeds eerder verwoordde, de toenmalige memorie van toelichting aan de Tweede Kamer op het wetsvoorstel Bekendmakingswet en nu de memorie van antwoord aan onze Kamer op het onderhavige wetsvoorstel gelezen.

Aan het slot van mijn betoog wil ik nog eens mijn dank uitspreken voor de zorg aan de memorie van antwoord aan onze Kamer besteed. De memorie heeft een betekenis die verre die van de fiscaliteit overschrijdt, bijvoorbeeld door de heldere uiteenzettingen over het nieuwe begrip "met onmiddellijke werking" in plaats van exclusieve werking en het aan Knigge ontleende anterieure feit.

Eén passage uit deze memorie wil ik als van algemenere betekenis dan alleen terugwerkende kracht en als een goed getuigenis van de verstandige achtergrond waaruit de memorie is geschreven, noemen, namelijk de zinsnede: "Het is duidelijk, dat, ook wanneer de nieuwe wet niet met terugwerkende kracht, maar met onmiddellijke werking rechtsgevolg aan omstandigheden verbindt, dit ernstige en ongerechtvaardigde consequenties kan hebben. Bijzondere waakzaamheid is dan geboden, en er kan reden toe bestaan de nadelige gevolgen te ondervangen." Deze bijzondere waakzaamheid, mijnheer de voorzitter, ten aanzien van de gehele fiscale wetgeving, met alle werkingen die daarbij denkbaar zijn, bevelen wij deze staatssecretaris nog eens zeer aan. Hij begrijpt vast wat wij daarmee bedoelen.

De heer **Zoon** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Op de eerste bladzijde van de memorie van toelichting op het onderhavige wetsvoorstel wordt de vraag opgeworpen of er, nu de Bekendmakingswet de bekendmaking en inwerkingtreding van algemeen verbindende ministeriële voorschriften regelt, nog wel behoefte bestaat aan aparte bepalingen voor de heffing van rijksbelastingen. Die vraag wekt de indruk dat de regering met dit wetsvoorstel beoogt, door uniformering overbodige regelingen te elimineren. Op de volgende bladzijde blijkt echter dat het in feite om iets anders gaat, namelijk het tegengaan van aankondigingseffecten, zoals die

zich in het weekend van 27 en 28 februari 1988 bij de schorsing van de WIR-regeling hebben voorgedaan. Dat is een streven dat wij graag steunen.

Doordat de Bekendmakingswet, anders dan artikel 64 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en artikel 219 van de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen, geen minimumtermijn noemt tussen het moment van bekendmaking en dat van inwerkingtreding van een voorschrift, wordt het mogelijk om een voorschrift sneller in werking te doen treden. Aangezien de Grondwet bepaalt dat een regeling niet in werking kan treden voordat zij bekend is gemaakt, is het tijdstip van verschijning en feitelijke verkrijgbaarheid van de Staatscourant waarin een bekendmaking staat, van cruciaal belang. Door combinatie van de ruimte die de Bekendmakingswet biedt, met de mogelijkheid om in bijzondere gevallen de termijn tussen dagtekening en verkrijgbaarstelling van de Staatscourant in te korten, kan de marge die voor de Algemene wet inzake rijksbelastingen en de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen twee dagen is, worden teruggebracht tot zes à acht uur. Dat beperkt de kans op aankondigingseffecten in belangrijke mate. Ze kunnen zelfs geheel onmogelijk worden gemaakt, door de regeling terugwerkende kracht toe te kennen. Dat kan, door een voorgenomen regeling in een persbericht aan te kondigen en haar te laten terugwerken tot het tijdstip waarop het publiek door middel van dat persbericht van het voornemen op de hoogte is gesteld. Uiteraard gaan de rechtsgevolgen van die regeling pas in, nadat ze in de Staatscourant bekend is gemaakt. In het geval van terugwerkende kracht gelden zij echter ook voor de periode tussen de aankondigingsdatum en de datum waarop de bekendmaking plaatsvindt. Terugwerkende kracht kan, aldus antwoordt de staatssecretaris op een vraag van de vaste Commissie voor Financiën in deze Kamer, ingaan op het moment waarop de ministerraad een besluit heeft genomen. Ook de heer Christiaanse verwees naar dit antwoord. De staatssecretaris voegt daar echter aan toe dat hij deze weg slechts zal volgen "in gevallen waarin aankondigingseffecten kunnen optreden en bij maatregelen tot het tegengaan van oneigenlijk gebruik of

misbruik van een wettelijke voorziening." Onze fractie is het daarmee eens.

Op een vraag uit de commissie antwoordt de staatssecretaris, dat de enige grens voor inwerkingtreding van een regeling is, dat zij niet in werking treedt voordat zij bekend is gemaakt. Een voorwaarde voor inwerkingtreding is dat de Staatscourant waarin een voorschrift bekend is gemaakt, reëel voor het publiek verkrijgbaar is. "Reëel" staat in de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer; in de memorie van antwoord aan deze Kamer wordt gesproken van "feitelijke verkrijgbaarheid". In dit verband wil ik de staatssecretaris een geval uit de praktijk, gezegd uit het leven gegrepen, voorleggen. Daartoe citeer ik de NRC van 1 september jl., bladzijde 2, waarin verslag wordt gedaan van de besluitvorming in de eerste dagen van de Golfcrisis.

"Om half drie is het overleg ... voltooid en kan de beschikking definitief worden gemaakt. Een praktisch probleem is dat deze in de Staatscourant moet hebben gestaan om geldigheid te verkrijgen en de sluitingstijd voor de Staatscourant voor deze vrijdag is al van twaalf uur tot drie uur opgerekt deze middag. De sluitingstijd wordt nog eens verschoven en wel naar zes uur. Minister Andriessen krijgt om even na vieren de definitieve tekst op zijn bureau. Hoewel die avond uiteraard niemand meer de Staatscourant in handen krijgt, is deze formeel beschikbaar. 'Wellicht zullen juristen hier naderhand wat schoonheidsfouten aan ontdekken', zegt een hoge ambtenaar bij Financiën."

Ik ben geen jurist, mijnheer de voorzitter, maar misschien mag ik — overigens met alle begrip voor de hectische situatie waarin het besluit moest worden genomen — toch vragen of er in dit geval, aannemende dat de gang van zaken in de NRC correct is weergegeven, naar het oordeel van de staatssecretaris geen sprake is van strijdigheid met de bedoeling van artikel 89 van de Grondwet. Het gaat mij bij deze vraag natuurlijk om de in het citaat genoemde formele, versus de volgens de memorie van antwoord vereiste feitelijke beschikbaarheid.

Tot zover het wetsvoorstel in, laat mij maar zeggen, engere zin. Op verzoek van de vaste Commissie voor financiën in deze Kamer is in de memorie van antwoord een uitvoeri-

ge uiteenzetting gegeven over de begrippen "eerbiedigende werking", "exclusieve werking" en "terugwerkende kracht". Wat terugwerkende kracht betreft, is het naar mijn mening nuttig terzijde op te merken dat er eerder in de memorie van antwoord op wordt gewezen dat de beleidslijn bij het toekennen van terugwerkende kracht niet van vandaag of gisteren is, maar in het verleden ook door de ambtsvoorgangers van de huidige bewindsman werd gevolgd. Het is, gezien de kritische aandacht die zich in het bijzonder op de terugwerkende kracht richt, goed dat hier kennelijk van een consistent beleid mag worden gesproken.

De uiteenzetting over de drie begrippen vond ik verhelderend en ik onderschrijf de waardering waaraan de heer Christiaanse zojuist al uiting heeft gegeven. Dit geldt in het bijzonder voor het gedeelte over de verbinding van rechtsgevolgen aan een "anterieur feit" en het afwijzen van de term "materieel terugwerkende kracht" in de gevallen waarin met onmiddellijke werking aan zo'n feit een rechtsgevolg wordt verbonden. In zijn artikel "Terugwerkende kracht, in het bijzonder bij fiscale wetgeving" dat zal verschijnen in de Liber Amicorum — ik weet voorzitter dat er doorgaans wordt gesproken van het Liber Amicorum maar een latinist in dit huis heeft mij geduldig uitgelegd, dat het "de" moet zijn — van prof. dr. W. Bos...

De voorzitter: Die ellendige schoolmeesters ook altijd!

De heer Zoon (PvdA): Ik demonstreer graag mijn bereidheid tot leren, mijnheer de voorzitter: dus, in de Liber Amicorum.

In dat artikel refereert de ambtsvoorganger van de staatssecretaris aan de moeite die de vaste Commissie voor financiën blijkens het voorlopig verslag zegt te hebben met het onderscheid tussen "formele" en "materiele terugwerkende kracht". Naar aanleiding daarvan merkt hij op dat, voor zover hem bekend is, van regeringszijde dit onderscheid niet wordt gehanteerd. Even eerder in het artikel schrijft hij de indruk te hebben, dat parlementariërs niet steeds het onderscheid tussen "eerbiedigende" en "exclusieve werking" en "terugwerkende kracht" in het oog houden. "Hetgeen — zo vervolgt hij en naar mijn mening in

lijn met de memorie van antwoord aan deze Kamer — in werkelijkheid eerbiedigende en gewoonlijk exclusieve werking is, wordt omschreven als 'materieel terugwerkende kracht'."

Wij zijn het eens met de staatssecretaris waar hij opmerkt dat er, wanneer een nieuwe wet met onmiddellijke werking gevolgen aan een anterieur feit verbindt, onrechtvaardige gevolgen kunnen optreden en dat er dan reden kan zijn die gevolgen te ondervangen. Ook gewekte verwachtingen — de memorie van antwoord spreekt over "opgewekte" verwachtingen; een merkwaardig taalgebruik dat voor tweeërlei uitleg vatbaar is — kunnen daartoe aanleiding geven, maar wij onderschrijven het standpunt van de bewindsman dat het te ver zou gaan om in het algemeen rekening met gewekte verwachtingen te houden.

Op een enkel punt zouden wij, ter voorkoming van mogelijk misverstand, nog een verduidelijking willen vragen. Onderaan bladzijde 4 van de memorie van antwoord staat, dat terugwerkende kracht veelal wordt verkregen tot het tijdstip waarop het publiek op de hoogte is gesteld van het voornemen om een maatregel vast te stellen. De ruimte die het woord "veelal" biedt, moet toch zo worden verstaan dat het wel mogelijk is de terugwerkende kracht later dan het tijdstip van kennisgeving van het voornemen te doen ingaan, maar in geen geval eerder? Of zijn er volgens de staatssecretaris gevallen denkbaar, waarin nog verder dan die datum wordt teruggeslagen? De reacties van de staatssecretaris wacht ik met veel belangstelling af.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: Mijnheer de voorzitter! Het is een bijzonder genoeg om te kunnen deelnemen aan een debat, dat niet zozeer een debat is maar meer een uitwisseling van overeenstemmende gedachten.

Mijnheer de voorzitter! Het wetsvoorstel dat wij thans bespreken, leidt op zichzelf niet tot een ingrijpende aanpassing van de formele belastingwetten die in de titel zijn genoemd. Er vervalt in elke wet één gelijkkluidend artikel en enkele andere wetten moeten worden aangepast. Toch — en dat ben ik met de sprekers eens — is dit wetsvoorstel niet zonder belang. Dat is ook al

gebleken tijdens de schriftelijke behandeling, in het bijzonder in deze Kamer. De betekenis en de gevolgen van termen als "bekendmaking" en "inwerkingtreding" zijn voor de belastingwetgeving uitvoerig onderzocht. De woordvoerders hebben in hun bijdragen ook uitvoerig aandacht besteed aan en vragen gesteld over het verschijnsel terugwerkende kracht en de daarmee samenhangende eerbiedigende werking ofwel eerbiediging van oud recht, en exclusieve dan wel onmiddellijke werking van belastingmaatregelen.

Voordat ik echter aan hun vragen toekom, wil ik eerst nog kort stilstaan bij de ontstaansgeschiedenis van het wetsvoorstel en de gevolgen schetsen voor de toekomst op het punt van de bekendmaking en de inwerkingtreding van algemeen verbindende fiscale voorschriften. Onder dergelijke voorschriften versta ik dan zowel belastingwetten in formele zin als fiscale regelgeving in materiële zin, zoals algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen. Het wetsvoorstel zelf heeft in het bijzonder betrekking op de algemeen verbindende ministeriële voorschriften. De artikelen die vervallen als dit wetsvoorstel de eindstreep haalt — en daar ziet het naar uit — regelen slechts de bekendmaking en inwerkingtreding van deze voorschriften. Voor belastingwetten en algemene maatregelen van bestuur worden de bekendmaking en de inwerkingtreding ook nu al beheerst door de bepalingen van de Bekendmakingswet. Deze wet geeft een algemeen kader voor de bekendmaking en inwerkingtreding van algemeen verbindende voorschriften. Daarnaast is er ruimte voor het opnemen van bekendmakings- en inwerkingtredebepalingen in specifieke wetten. Bij de inwerkingtreding van de Bekendmakingswet was het dan ook niet direct noodzakelijk om de bekendmakings- en inwerkingtredebepalingen in de Algemene wet inzake rijksbelastingen en in de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen te laten vervallen. Toch heeft de regering gemeend om ook de desbetreffende bepalingen te moeten doen vervallen en dus voor de bekendmaking en inwerkingtreding van algemeen verbindende ministeriële voorschriften aan te sluiten bij de Bekendmakingswet. Dit biedt namelijk de

mogelijkheid, zoals ook de heer Zoon al aangaf, om deze voorschriften in verband met het voorkomen van aankondigingseffecten reeds één dag na de bekendmaking in werking te doen treden. Het antwoord op de vraag die de heer Vis via de heer Christiaanse stelde, luidt dus dat de datum van bekendmaking dan samenvalt met de dagtekening van de Staatscourant.

In dit verband wil ik wijzen op de verhouding tussen het tijdstip van bekendmaking en het tijdstip van inwerkingtreding. Krachtens de Grondwet kan een voorschrift niet eerder in werking treden dan nadat het op de voorgeschreven wijze bekend is gemaakt. Er zal derhalve in beginsel steeds een tijdsverloop van één dag in acht genomen worden tussen het moment waarop een voorschrift bekend wordt gemaakt en het tijdstip waarop het in werking treedt. In bijzondere gevallen kan dit tijdsverloop teruggebracht worden tot 6 à 8 uur. Aldus kunnen eventuele aankondigingseffecten zoveel mogelijk voorkomen worden.

De heer Christiaanse heeft in dit verband verwezen naar wat hij noemt "de moderne formule", die gebruikt is in het wetsvoorstel inzake het reiskostenforfait. Hij heeft die geciteerd, ik behoeft dit nu niet meer te doen. Hij heeft daarbij gerefereerd aan de positie van deze Kamer en gezegd dat deze formule deze Kamer moet aanstaan. En inderdaad is de positie van de Eerste Kamer een belangrijke overweging geweest om deze formule in dit geval voor te staan.

De betogen van de heren Christiaanse en Zoon heb ik met genoegen aangehoord. Ik wil vooropstellen dat het mij aangenaam getroffen heeft dat zij de relevante stukken hebben ervaren als verhelderend en duidelijk. Dat verheugt mij. Luisterend naar de door de heer Christiaanse ontwikkelde gedachtengang over de toepassing van terugwerkende kracht op fiscale zaken, meen ik een grote mate van paralleliteit te kunnen constateren met de uitgangspunten die in de memorie van antwoord zijn neergelegd. Ik ben daar gelukkig mee. Mede door de nuancerings die de heer Christiaanse heeft aangebracht, beschouw ik zijn beschouwing als een waardevolle bijdrage tot de gedachtenvorming op dit punt. Ik denk dat wij beiden verheugd zijn over de grote mate van overeenstemming.

Sprekend over terugwerkende kracht, ben ik van mening dat wij vandaag niet te veel moeten ingaan op de theoretische aspecten. Dit is ook in overeenstemming met de bijdragen van de heren Christiaanse en Zoon. Hoewel het gaat om fundamentele rechtsbeginselen die bij de totstandkoming van belastingwetten in acht genomen moeten worden, zoals in de memorie van antwoord al tot uitdrukking wordt gebracht, gaat het toch ook om de oplossing van een praktisch vraagstuk dat bij iedere fiscale regeling opnieuw aan de orde komt. Steeds weer dienen wij ons de vraag te stellen of de regeling onmiddellijke werking moet hebben of dat er overgangsrechtelijke bepalingen aan de regeling moeten worden gekoppeld. Dit is geen louter technisch-juridische aangelegenheid, het is mede een beleidsvraag. Dit impliceert dat van geval tot geval beoordeeld moet worden of aan een regeling een eerbiedigende werking of wellicht terugwerkende kracht dient te worden toegekend. Dit laatste kan ook het geval zijn ter voorkoming van onrechtvaardigheid in de belastingheffing, waarop ook door de heer Christiaanse is gewezen.

Ik kom nu toe aan het antwoord op de vraag, welke beleidsuitgangspunten de regering in het algemeen hanteert inzake toepassing van terugwerkende kracht bij fiscale regelgeving. Het schijnt mij toe dat die uitgangspunten in grote lijnen dezelfde zijn als die welke de heer Christiaanse op zo voortreffelijke wijze geformuleerd heeft.

Het eerste uitgangspunt is dat er in beginsel en wel vanwege het ingrijpende karakter geen terugwerkende kracht dient te worden toegepast. Terugwerkende kracht is uitzondering, onmiddellijke werking is regel.

Het tweede uitgangspunt is — de heer Christiaanse vroeg daar uitdrukkelijk naar — terughoudendheid indien wij tot de conclusie komen dat wij terugwerkende kracht aan een voorschrift moeten verbinden.

Het derde uitgangspunt is dat, zoals ik al zei, de toepassing van geval tot geval beoordeeld moet worden. Deze uitgangspunten heb ik in een ander verband al meermalen geformuleerd. Hier kan dus inderdaad worden gesproken van consistent beleid zoals de heer Zoon tot mijn genoegen heeft opgemerkt.

Ik geloof niet dat er algemene regels te formuleren zijn voor de afweging die wij van geval tot geval moeten toepassen, hooguit enkele uitgangspunten die ik gepoogd heb te formuleren en die ik van belang acht voor de afweging in de feitelijke situatie van de verschillende belangen die een rol spelen bij de vraag, welke reikwijdte een voorschrift dient te hebben. Het is de formele wetgever die de reikwijdte uiteindelijk bepaalt. De problematiek rondom de terugwerkende kracht is geen exclusieve aangelegenheid van het kabinet zoals de heer Christiaanse al zei, ook de Staten-Generaal en de Raad van State hebben hier een belangrijke rol te vervullen. Maar daarvan zijn de leden van deze Kamer reeds lang doordrongen.

Uit het voorgaande valt af te leiden, mijnheer de voorzitter, dat ik van mening ben dat bijzondere omstandigheden ertoe kunnen nopen, terugwerkende kracht aan een regeling te verbinden. Ik denk daarbij aan regelingen die misbruik en oneigenlijk gebruik beogen tegen te gaan, waarbij snel ingrijpen van de wetgever is geboden ter wille van een rechtvaardige belastingheffing. Ook de heer Christiaanse doelde hierop toen hij sprak van reparatiewetgeving op fiscaal terrein waarbij er als het ware maatschappelijke overeenstemming bestaat dat er iets moet gebeuren; dat de wetgever moet ingrijpen. Andere overwegingen die gewicht in de schaal kunnen leggen, zijn de aan een regeling verbonden budgettaire gevolgen, de reeds genoemde aankondigingseffecten en de uitvoeringsaspecten.

Een belangrijke vraag is vervolgens, vanaf welk moment terugwerkende kracht aan een regeling toegekend kan worden of in de moderne formulering: hoe ver mag een regeling terugwerken? Ook deze keuze wordt mede uit hoofde van het beleid bepaald. In de memorie van antwoord heb ik al aangegeven dat hier als uitgangspunt zou kunnen gelden, dat een regeling in het algemeen niet verder terugwerkt dan tot het moment waarop het publiek van regeringswege in kennis is gesteld van het voornemen om een regeling vast te stellen. Dit kan bijvoorbeeld het moment van uitgifte van een persbericht door het ministerie van Financiën zijn. Zo'n persbericht zal niet alleen melding moeten maken van het feit dat er een regeling zal worden voorgesteld

maar ook een indicatie moeten bevatten van de inhoud van de regeling. Dat spreekt eigenlijk vanzelf. Ik wil er nog eens met nadruk op wijzen dat de rechtsgevolgen van een aldus aangekondigde regeling pas kunnen intreden na de bekendmaking van die regeling op de wijze die de Bekendmakingswet voorschrijft. Dat er op dit punt een grote mate van overeenstemming bestaat, heb ik ook al kunnen afleiden uit het advies van de Raad van State bij de — toen nog in het stadium van wetsvoorstel verkerende — Wet tot afschaffing van investeringsbijdragen voor enige categorieën bedrijfsmiddelen (kamerstuk nr. 20136). In dat advies deed de Raad van State de suggestie om terugwerkende kracht aan de voorgestelde maatregelen te verbinden. Die terugwerkende kracht ging verder dan de regering had voorgesteld. Maar de Raad van State wees er met nadruk op dat de terugwerkende kracht zich niet verder zou mogen uitstrekken dan tot het moment van het uitbrengen van een persbericht waarin de maatregelen tegen het ongewenste gebruik aangekondigd werden.

De heer Zoon heeft in dit verband gevraagd naar de betekenis van het woord "veelal" op bladzijde 4 van de memorie van antwoord. Met dat woord heb ik willen aangeven dat het moment tot waar een regeling terugwerkt, niet per se hoeft overeen te komen met het moment waarop het publiek in kennis is gesteld van een voornemen tot een maatregel. In het algemeen ligt het voor de hand, zoals ook de heer Zoon zei, dat de terugwerkende kracht ook op een later tijdstip in werking kan treden. Ik sluit echter niet bij voorbaat geheel en al uit dat het ook een eerder tijdstip kan zijn. Ik zou er op het ogenblik geen voorbeeld van kunnen geven. Ik zeg alleen dat er zeer zwaarwegende argumenten moeten zijn om het nog verder in het verleden uit te strekken.

Met genoegen constateer ik dat de heren Christiaanse en Zoon zich in algemene termen kunnen vinden in de beleidslijnen inzake de toepassing van terugwerkende kracht bij belastingwetgeving. Ik voeg eraan toe dat het bij een dergelijke gang van zaken steeds om bijzondere situaties gaat. Daarom is steeds weer een aanpak vereist die afgestemd is op de bijzondere situatie en met inachtneming van de staatsrechtelij-

ke regels die gelden voor de totstandkoming van algemeen verbindende voorschriften. Met die regels is het niet in strijd om aanstonds na de besluitvorming in de ministerraad publiekelijk mededeling te doen van het besluit over een tot stand te brengen wetswijziging en om vervolgens voor het intreden van de rechtsgevolgen van de voorgenomen regeling aan te knopen bij het tijdstip van het doen van de desbetreffende mededeling. Ik heb in het verleden steeds die twee zaken gekoppeld, het besluit van de ministerraad en de publieke bekendmaking van het besluit. Als men het nu, zoals mij gevraagd is, op de keper moet beschouwen, dan kan het niet anders zijn dan dat de eigenlijke grond gelegen is in het besluit van de ministerraad. Het besluit vindt immers een grond in zichzelf. Alleen de redelijkheid eist dat rechtsgevolgen niet intreden voordat dit besluit gepubliceerd wordt. Dat is een kwestie van redelijkheid. De heer Christiaanse heeft daarbij de terminologie "onaanvaardbare consequenties voor de contribuabelen" gebruikt. Dat is een formulering waarmee ik geheel instem. Ik bekijk het echter liever van de kant van de handelende partij zelf, van de kant van de regering dus. Voor de regering eist de redelijkheid dat er niet alleen een besluit van de ministerraad, maar ook een publieke bekendmaking is.

Ik ben de heren Zoon en Christiaanse erkentelijk dat zij de uiteenzetting inzake de drie begrippen "eerbiedigende werking", "exclusieve werking" en "terugwerkende kracht" verhelderend vonden. Dit geldt in het bijzonder voor het gedeelte over de verbinding van rechtsgevolgen aan een feit in het verleden, een anterieur feit. De heer Zoon wees heel duidelijk de term "materieel terugwerkende kracht" af. Ik zou wensen dat wij die term kwijt waren. Ik heb die in het verleden nooit omhelsd. Hoewel de heer Christiaanse instemt met het begrip "anterieur feit", heeft hij in zijn betoog ook het begrip "materieel terugwerkende kracht" gebruikt. Zijn positie is mij niet volstrekt duidelijk geworden.

De heer **Christiaanse** (CDA): Voorzitter! Ik zie het nut van de terminologie "materieel terugwerkende kracht" vooral in het voeren van een heldere discussie. Als wij

daarbij ook moeten betrekken "exclusieve en eerbiedigende werking" wordt het allemaal zoveel moeilijker. Ik heb daarom expres gesproken over het nut van deze formule. Inhoudelijk zijn wij het eens. Het heeft echter nut om een onderscheid te maken tussen echte, formele terugwerkende kracht en materieel terugwerkende kracht. Het zijn eigenlijk educatieve begrippen.

Staatssecretaris Van Amelsvoort: De woorden die de heer Christiaanse in zijn betoog heeft gebruikt, zijn zeer interessant. Wij zijn het over de zaak zelf geheel eens. Mijn voorkeur gaat uit naar een ander begrip. Materieel terugwerkende kracht is voor mij een begrip dat in zichzelf tegenstrijdig is. Terugwerkende kracht is een formeel begrip. Ik zeg dus liever: verbinding van onmiddellijke rechtsgevolgen aan een feit dat in het verleden heeft plaatsgevonden. Overigens is dat niet altijd een feit. De heer Christiaanse noemde het interessante voorbeeld van de waardevermeerdering van een goed. Dat is niet zozeer een feit dan wel een ontwikkeling die zich in het verleden heeft voorgedaan. Het feit is dus het gevolg van een ontwikkeling die zich over een langere periode heeft uitgestrekt. Dan bestaat de mogelijkheid dat de wetgever hier compartimentering in de tijd aanbrengt. Ik acht dit allemaal zeer bruikbare elementen voor de verheldering van de begrippen "terugwerkende kracht" en "onmiddellijke inwerkingtreding".

Mijnheer de voorzitter! Ik vond het interessant dat de heer Zoon hierbij refereerde aan een artikel dat pas vandaag publiekelijk bekend gemaakt wordt. De Liber Amicorum wordt immers vandaag aan professor Bos aangeboden omdat hij vandaag afscheid neemt aan de Technische universiteit in Eindhoven. Ik heb dan ook het voornemen, onmiddellijk na deze vergadering naar het zuiden te vertrekken.

De heer Zoon heeft mij een geval voorgelegd uit de eerste dagen van de Golfcrisis. Na een citaat uit de NRC van 1 september jongstleden stelt hij de vraag of er, indien de weergave van de NRC correct is, sprake is van strijdigheid met artikel 89 van de Grondwet. Mijns inziens is die weergave correct. In feite komt zijn vraag erop neer, of een besluit overeenkomstig de Grondwet bekend is gemaakt, als het voor inzage beschikbaar is bij de SDU. Ik heb

daarover in de stukken, na ruggespraak met de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken, inderdaad een uiteenzetting gegeven. Een en ander komt erop neer dat een regeling die in de Staatscourant is opgenomen feitelijk beschikbaar is als zij kan worden ingezien bij de SDU. Om het populair te zeggen: als de desbetreffende Staatscourant voor belangstellenden, zoals journalisten, bij de portier ter inzage ligt. Ik wijs erop dat het in een noodsituatie vaak gebeurt dat een dergelijke regeling aan het grote publiek bekend is via media als radio en televisie, want die kennen immers een snellere verspreiding dan de Staatscourant.

De opmerking van de heer Christiaanse met betrekking tot de betekenis van artikel 104 van de Grondwet brengt mij tot de volgende opmerking. Het is naar mijn mening juist, dat uit de tekst van dit artikel geen verbod is af te leiden voor terugwerkende kracht in de belastingwetgeving. Ik stem in met de opvatting van de heer Christiaanse dat dit wetsartikel het oog heeft op de mate van de toelaatbaarheid van delegatie op het belastingterrein en dat de strekking daarvan is dat bij delegatie op belastingterrein een grote mate van terughoudendheid op haar plaats is.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Voorzitter: Heijne Makkreel

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs en de Wet ziekenhuisvoorzieningen met betrekking tot de academische ziekenhuizen (aanpassing regelgeving academische ziekenhuizen) (20889).

De beraadslaging wordt hervat.

Minister **Ritzen:** Mijnheer de voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigden voor hun commentaar en voor de gestelde vragen. Ik zal proberen om zo goed mogelijk op

deze vragen in te gaan. Met betrekking tot de uitgebreide vragen van de heer Kruisinga — daaruit blijkt al hoe goed de heer Kruisinga bekend is met de desbetreffende materie — zal ik mij echter beperken tot een beantwoording in hoofdlijnen. Daarbij zal ik ongetwijfeld enigszins onrecht doen aan de uitgebreide wijze waarop hij zich op deze materie heeft voorbereid en de indringende wijze waarop hij op een aantal detailpunten vragen heeft gesteld.

Ik constateer, dat het zeer vreugdevol stemt dat het wetsvoorstel dat een nadere regeling van de taak en positie van de academische ziekenhuizen bevat, thans hier ter bespreking voorligt. Het is allen die hierbij zijn betrokken, bekend dat daarmee een lange periode van onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden voor de academische ziekenhuizen en de verdeling daarvan tussen de minister van Onderwijs en Wetenschappen en de staatssecretaris van Volksgezondheid wordt afgesloten.

Ik wil daarbij twee dingen in het bijzonder naar voren brengen. Het eerste punt is, dat er niet is gekozen voor de simpele oplossing. Die houdt namelijk in, dat de academische ziekenhuizen onder Volksgezondheid vallen, of onder Onderwijs en Wetenschappen. Er is ondubbelzinnig gekozen voor het behoud van de verantwoordelijkheid van elk der beide bewindslieden, aangescherpt en toegespitst op de relevante wetgevingsonderdelen. Dit is gebeurd in het volledige besef, dat de simpele oplossing niet voldoet aan de complexe werkelijkheid, namelijk dat de twee verantwoordelijkheden in de academische ziekenhuizen samen komen en dat er ook twee verschillende elementen aan de orde zijn, aan de ene kant het element van patiëntenzorg en aan de andere kant het element van onderzoek en onderwijs, verbonden aan die patiëntenzorg. Als zodanig is het een ondersteuning van hetgeen in de medische faculteit aan de orde is.

In het voorliggende wetsvoorstel is dus eenduidig gekozen voor een integratie in de gezondheidszorg van de academische ziekenhuizen, via de planningwetgeving van WVC — dat is een lang gekoesterde wens van beide Kamers der Staten-Generaal — maar onder de erkenning van het specifieke karakter van de academische ziekenhuizen. Dit komt onder

andere tot uiting in de tegeliktijd in die wet opgenomen verplichting tot het verkrijgen van mede-instemming van de minister van Onderwijs en Wetenschappen bij de relevante besluiten. Natuurlijk zal mijn rol bij die mede-instemming steeds beperkt zijn, in de zin van toetsing van de beslissingen van WVC aan de belangen van onderwijs en onderzoek; geen dubbele dus, maar een specifieke toetsing vanuit de invalshoek van onderwijs en onderzoek.

Daarnaast is in de WWO voor de academische ziekenhuizen een bestuursstructuur gecreëerd die de zelfstandigheid van deze instellingen ten opzichte van de overheid accentueert en verder uitbouwt. Het voeren van het noodzakelijke overleg tussen universiteit, in het bijzonder de medische faculteit, en het academische ziekenhuis is nu goed voorgescreven. Op die manier komt er ook een goede omschrijving beschikbaar van de in het ziekenhuis te verrichten taken van onderwijs, onderzoek en opleidingen. Ik zei "is", omdat er op heel veel fronten, vooruitlopend op deze wetgeving, al een ontwikkeling heeft plaatsgevonden. Het is een ontwikkeling, waarbij dat overleg — dat vind ik zelf buitengewoon belangrijk — niet langer meer vrijblijvend is, maar verbindend. Er bestaat pas recht op een rijksbijdrage van de kant van Onderwijs en Wetenschappen als op lokaal niveau overeenstemming over deze taakstelling is bereikt.

Een ander verschil is dat het een open overleg betreft. Niet alleen de faculteitstaak op het gebied van onderwijs en vooral onderzoek bepaalt de werkzaamheden in het academisch ziekenhuis. Bij de vaststelling van onderzoekswerkzaamheden in het ziekenhuis spelen evenzeer de zich in de maatschappij via patiënten aandienende volksgezondheidsvraagstukken een rol. Er is een tweeledige relatie. Academische ziekenhuizen richten zich op takenpakketten van medische faculteiten, maar anderzijds laten medische faculteiten zich in hun onderzoekstaakstellingen en in hun onderwijs beïnvloeden door hetgeen zich in de volksgezondheid afspeelt. Dat betekent dat een evenwicht kan worden bereikt, in elk geval nagestreefd, tussen pure wetenschappelijke interesse en de actuele behoefte aan toegepast en grensverleggend

onderzoek vanuit de volksgezondheid.

Een en ander zal een doelmatig en vooral doelgerichter besteding van de middelen van het Rijk in de academische ziekenhuizen ten goede komen. Een goed voorbeeld daarvan vormt de toewijzing van gelden voor de "ontwikkelingsgeneeskunde". Met de procedure hiervoor is, vooruitlopend op de nieuwe wetgeving, de afgelopen jaren door alle betrokkenen goede ervaring opgedaan. De staatssecretaris zal daar ongetwijfeld verder op ingaan.

Verder moet ik vaststellen dat, hoewel er een lange periode gemoed is geweest met het tot stand brengen van dit wetsvoorstel — 15 jaar — en dit wetsvoorstel nu op bevredigende wijze en met instemming op de hoofdlijnen van het voorstel door de verschillende betrokkenen kan worden afgesloten, dit gezien moet worden als een mijlpaal op een verdere weg. Dit kan nu niet het eindpunt van de ontwikkelingen zijn. Tijdens de bespreking van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer zijn ook reeds beschouwingen gewijd aan de mogelijkheden om in de toekomst naar een organisatievorm tussen universiteit en academisch ziekenhuis te groeien, die wel wordt aangeduid als "medical school". De geachte afgevaardigde mevrouw Smeets heeft daar vragen over gesteld. Zij vroeg bijvoorbeeld: zijn de mogelijkheden in de huidige wetgeving wel groot genoeg om die medical school tot stand te brengen? Mijn antwoord daarop is: ja, maar het zal de nodige moeite kosten om de verschillende drempels die nu bestaan te overwinnen. Ik vind dat geen nadelig aspect van deze wetgeving, omdat de ontwikkeling van de medical school goed doorzocht moet zijn. Immers, een medical school houdt in dat de medische faculteit wordt losgemaakt van de universiteit, waarmee de kruisbestuiving van zo'n medische faculteit door andere faculteiten en omgekeerd, minder tot zijn recht kan komen. Dat moet een duidelijk oriënteringspunt zijn. Bekeken moet worden in hoeverre het losweken van zo'n medische faculteit een gewenste ontwikkeling is. Het is in de huidige wetgeving mogelijk, maar het vereist wel nadere stappen, die er waarschijnlijk op neerkomen dat er in dit gremium nog verder over gedebatteerd moet worden. Ik beschouw dat

echter als een voordeel en niet als een nadeel.

Minstens zo belangrijk vind ik het besef dat wij ook op dit terrein aan de vooravond staan van een belangrijke beïnvloeding door de internationale context waarin wij ons bevinden. Het wetsvoorstel gaat daar nog niet uitvoerig op in, maar het is wel belangrijk om dat, in aansluiting op de beschouwingen die eerder hebben plaatsgevonden, mee te geven.

Medisch-wetenschappelijk onderzoek zal in toenemende mate ook met internationale afstemming te maken krijgen. Toponderzoekinstellingen zullen een taakstelling in ten minste een Europese setting moeten verkrijgen. Dit zal niet zonder gevolgen kunnen blijven voor de aan een medische faculteit verbonden ziekenhuizen. Dit zal met name tot uitdrukking komen in de spreiding van topklinische voorzieningen in ons land.

De staatssecretaris en ik hebben in elk geval het voornemen om op dit gebied, in overleg met collegae in de Europese Gemeenschap, in het bijzonder in de nabuurlanden — België (Vlaanderen), Duitsland (Nordrhein-Westfalen) — enige verkenningen te doen starten.

Verder zullen de wijzigingen die de regering zich voorneemt in het verzekeringsstelsel, hun invloed doen gelden in de komende jaren. Er wordt beoogd om verzekeraars in de bepaling van het voorzieningenniveau van de ziekenhuizen — ook de academische ziekenhuizen — een grotere rol te laten spelen.

Aan de andere kant mogen door deze vorm van — in feite — decentralisatie van het beleid elementaire voorzieningen voor de medische en andere wetenschappen in ons land, of voor de toekomstige generaties die een medische opleiding gaan volgen, natuurlijk niet worden aangetast, al was het maar om redenen van doelmatige aanwending van middelen.

Op deze ontwikkelingen wil ik thans niet verder vooruitlopen. Ik vond het belangrijk om deze even aan te stippen. Ik heb echter vooral duidelijk willen maken dat de fase die wij nu bereiken, belangrijk is, maar dat het er niet om gaat nu eens en voor altijd de positie van de academische ziekenhuizen in het universitaire bestel en dat van de volksgezondheid vast te leggen.

Mijnheer de voorzitter! Ik wil nu

graag overgaan tot de beantwoording van een aantal van de aspecten die de geachte afgevaardigden nadrukkelijk naar voren hebben gebracht.

Om te beginnen wil ik ingaan op een vraag, gesteld door mevrouw Veder. Ook de heer Kruisinga heeft deze, zij het op een iets andere wijze, gesteld. Het gaat om het punt van het "onverwijld" aan de academische ziekenhuizen doorgeven van de bijdragen die de universiteiten ontvangen. Hierover is ook in de schriftelijke gedachtenwisselingen veel gezegd.

Voor zover de indruk mocht zijn gewekt, dat deze bepaling de partners in het overleg zou kunnen ontslaan van de verplichting tot het maken van afspraken over de werkplaatsfunctie van het ziekenhuis, lijkt het mij goed de nadruk te vestigen op de brief van de Vereniging van samenwerkende Nederlandse universiteiten. Ik heb deze brief in afschrift aan deze Kamer doen toekomen.

Ik kan de interpretatie die in deze brief van de term "onverwijld" wordt gegeven, volledig ondersteunen. Ik heb ook in het eindverslag reeds aangegeven, dat de universiteit het geld niet mag achterhouden. Dat zou namelijk betekenen dat het academisch ziekenhuis wordt aangetast in zijn liquiditeit.

Aan de andere kant is het academisch ziekenhuis verplicht tot een goede afstemming van de taakuitoefening. Ik spreek nu over de verplichting van het academisch ziekenhuis tegenover de medische faculteit, maar het gaat om een verplichting die wederzijds is. Ook de medische faculteit is gehouden aan een goede afstemming met het academisch ziekenhuis.

Iedereen zal het zonder meer eens zijn met de stelling dat het academisch ziekenhuis niet in problemen terecht mag komen, bijvoorbeeld doordat bepaalde betalingsverplichtingen niet kunnen worden nagekomen, als gevolg van het niet doorsluiten van de rijksbijdrage. Dat is de betekenis van de term "onverwijld".

Ik mag deze Kamer erop wijzen dat deze terminologie reeds werd gehanteerd in de memorie van toelichting in de Tweede Kamer. Om alle misverstanden te voorkomen, heeft de Tweede Kamer erop aangedrongen dat dit woord ook in de wetstekst zou worden opgenomen. Tot nu toe is overigens niet

gebleken dat er enige instantie is, die de wet op dit punt anders zou interpreteren, bijvoorbeeld in de zin dat de rijksbijdrage zou kunnen worden achtergehouden of dat er absoluut geen sprake zou zijn van welke verplichting van de kant van het academische ziekenhuis dan ook, wat de afstemming betreft.

Voorzitter! Op dit punt heeft ook de heer Kruisinga een vraag gesteld. Het ging om het oneigenlijk gebruik van de term "onverwijld" in dit kader. Inderdaad zou er oneigenlijk gebruik kunnen ontstaan, wanneer de universiteit zei: lopende een aanpassing van de planvorming van het academisch ziekenhuis houden wij het geld nog maar even achter. Dat kan dus niet aan de orde zijn. Sterker nog, ook die medische faculteit heeft verplichtingen ten aanzien van dat academische ziekenhuis en moet als het ware in open overleg komen tot een afstemming van wat men daar doet op vragen die zich vanuit de volksgezondheid aandienen. Een belangrijke rol in dat geheel wordt hierbij gespeeld door het gemeenschappelijk beleidsorgaan. Het gemeenschappelijk beleidsorgaan is in dat opzicht de brug tussen de medische faculteit en het academisch ziekenhuis.

Het gemeenschappelijk beleidsorgaan lijkt in dezen enigszins op een orgaan dat al eerder is voorgesteld door de POAZ. Het heette toen het college van afgevaardigden. De taken van het gemeenschappelijk beleidsorgaan en het college van afgevaardigden liggen niet zo gek ver uit elkaar. Een verschil is, dat er nadrukkelijker omschreven stond wie er zitting zouden hebben in dat college van afgevaardigden.

Dat geeft mij meteen de gelegenheid om te antwoorden op de vraag van mevrouw Smeets hoe die bevoegde gezagsorganen worden bememd. Zij stelde voor, er nadrukkelijk vanuit te gaan dat bestuurlijk verantwoordelijken van het academische ziekenhuis en van de medische faculteit zitting hebben in het bevoegde gezagsorgaan. Zo is het niet in de wet vastgelegd. In het wetsvoorstel wordt de bevoegdheid tot samenstelling van de GBO's bij de instellingen zelf gelegd. Wij kunnen dus in dat opzicht niets afdwingen, maar het lijkt mij heel voor de hand liggend te zijn, dat het gemeenschappelijk beleidsorgaan ofwel een mandaat heeft van de bestuurlijk

verantwoordelijken ofwel bestuurlijk verantwoordelijken in zijn midden heeft.

Dan kom ik toe aan een punt dat door verschillende afgevaardigden genoemd is, namelijk het bepalen van het rijksbijdragebudget in relatie met het samenwerkingsdocument in die zin dat afspraken tussen de twee instellingen de hoogte ervan kunnen beïnvloeden net als landelijke afspraken in het kader van de planning in het kader van de Wet ziekenhuisvoorzieningen van invloed kunnen zijn op de hoogte van het budget. Eenmaal toegekend wordt dit budget bijgeschreven op de rekening van de universiteit die het onverwijld ter beschikking stelt van het ziekenhuis. Vervolgens kunnen beide instellingen bij het maken van afspraken rekening houden met het aldus gegeven financiële kader. Op deze wijze komt er een iteratief proces tot stand dat naar mening voldoende zorgvuldig is om de belangen van de beide betrokken instellingen te waarborgen.

Een punt dat ook volop in de belangstelling staat en naar voren is gebracht, is de overheveling van het AM-deel. Daar zijn heel vragen over te stellen. Ik hecht eraan om te vermelden dat de betrokkenen (de medische faculteiten en de academische ziekenhuizen) zelf weinig problemen daarin zien. Het betreft een eenmalige operatie waarop als zodanig geen enkele regeling van het wetsontwerp van toepassing is. Dat neemt niet weg, dat wij bij de uitvoering van deze operatie uiteraard de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht moeten nemen en zullen nemen. Om die reden heb ik ook, zodra mij signalen uit het veld bereikten dat een en ander nog niet geheel duidelijk was, een brief geschreven aan de universiteiten en academische ziekenhuizen, waarin ik uitvoerig ben ingegaan op een aantal uitvoeringsmodaliteiten. Wanneer je daarop ingaat, roep je als het ware extra vragen op. Maar, nogmaals, ik heb gemerkt dat in de praktijk die vragen niet echt leiden tot problemen.

Voorzitter! Ik wil vervolgens graag ingaan op het punt dat enigszins verbonden is aan het inmiddels roemruchte woord "onverwijld". Mevrouw Veder-Smit vroeg waarom gekozen is voor een rijksbijdrage via de universiteiten. De achtergrond van dit besluit is heel kort samengevat: er moest duidelijk aangegeven worden

dat er sprake moet zijn van een wederzijdse verbinding tussen de medische faculteit en het academische ziekenhuis vanuit de gedachten-gang dat de wederzijdse beïnvloeding daarmee maximaal tot stand komt.

Mevrouw Veder gaf aan dat zij niet op alle fronten even gelukkig is met de bestuurlijke opbouw. Zij noemde daarbij onder andere als punt dat de afdelingshoofden worden benoemd door de raad van bestuur. Zij gaf daarbij aan dat zij dat niet helemaal evenwichtig beschouwde, omdat de afdelingshoofden vervolgens in een onderhandelingspositie zouden kunnen komen ten opzichte van de raad van bestuur. Ik denk dat hier sprake kan zijn van een misverstand. Het zijn afdelingshoofden die ressorteren onder de raad van bestuur. Het gaat dus niet om afdelingshoofden in de medische faculteit. Die worden benoemd in de reguliere procedures van de universiteit. Het gaat hier om afdelingshoofden van de academische ziekenhuizen.

Mevrouw Veder was voorts van mening dat de raad van toezicht te weinig bevoegdheden heeft in relatie tot de raad van bestuur, omdat de raad van toezicht geen beleidsdocumenten kan vaststellen. Zij maakte daarbij een vergelijking met de raad van commissarissen. Ik heb niet de gelegenheid gehad om mij op dit punt uitvoerig te laten documenteren. Mijn algemene indruk is dat ook de raad van commissarissen betrekkelijk weinig bevoegdheden heeft. In feite heeft die vaak nog minder bevoegdheden dan de raad van toezicht bij de academische ziekenhuizen. Ook de raad van commissarissen in een bedrijf heeft toetsende bevoegdheden en richt zich op goedkeuringen. De raad heeft eindverantwoordelijkheid maar oefent die uit via toetsingen van begroting, jaarrekening, bestuursreglement en jaarverslag. Ik vind het belangrijk om dit te benadrukken omdat er in het verleden binnen academische ziekenhuizen vaak geen duidelijke splitsing van verantwoordelijkheden was. De raad van toezicht bestond toen nog niet. In de gesprekken die ik tot nu toe heb mogen voeren met voorzitters van raden van toezicht heb ik ook benadrukt dat zij juist die afstandelijke rol moeten innemen. Het gaat om een afstandelijke rol in de zin van het toetsen op hoofdlijnen. Ik heb als het

ware de opmerking gemaakt: ga nooit zitten op de stoel van de directeur of van een van de leden van de raad van bestuur, want dat betekent in feite het uithollen van de bevoegdheden op dat punt. Uit de wijze waarop de wetgeving nu de relatieve bevoegdheden van elke functionaris omschrijft, heb ik de indruk dat heel goed kan worden tegemoet gekomen aan verantwoordelijkheden van de raad van toezicht en van de raad van bestuur.

Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Smeets-Janssen heeft een aantal punten naar voren gebracht. Zij heeft gezegd dat het rechtspositiereglement, het RRAZ, zo snel mogelijk tot stand moet komen. Ik kan dat alleen maar onderschrijven. Daar is ook al veel werk aan verricht. Er heeft al een bespreking plaatsgevonden in de HO-kamer, maar die heeft nog niet geleid tot een definitief ontwerp. Het streven is erop gericht om zo snel mogelijk tot vaststelling over te kunnen gaan. Wij hebben echter tijd nodig om het noodzakelijke overleg af te kunnen ronden. De positie van de specialist speelt hierbij een bijzondere rol. In het ontwerp voor het RRAZ werd gekozen voor een positie, waarbij de specialist in dienst is van het academische ziekenhuis. Daarbij bestond de mogelijkheid om inkomensverschillen tussen de specialisten die in dienst zijn van het academische ziekenhuis en de vrij gevestigde specialisten op te heffen door middel van een toelage. Van de kant van de academische ziekenhuizen klonk in de HO-kamer het geluid, dat daarover wellicht nog enig overleg zou moeten plaatsvinden.

Een belangrijk punt dat mevrouw Smeets-Janssen naar voren bracht, is de nul-aanstelling. Zij vroeg zich af of de nul-aanstelling niet de werkgeverspositie van academische ziekenhuizen verzwakt. Nu zijn nul-aanstellingen niet uniek bij academische ziekenhuizen. De heer Christiaan heeft bijvoorbeeld een nul-aanstelling in de vakgroep waarvan ik jarenlang voorzitter ben geweest. Er zijn dus al universiteiten met nul-aanstellingen. Praktijk daarbij is dat een dergelijke aanstelling een wezenlijke invloed heeft en een duidelijke verbinding is tussen de desbetreffende persoon en de organisatie. Anders zou een nul-aanstelling ook niet nodig zijn. In vele opzichten verstrekt zij de werkgeverspositie van het academisch ziekenhuis ten opzichte van de

positie waarin er geen nul-aanstelling is, maar uitsluitend een aanstelling bij de medische faculteit. Via de nul-aanstelling maakt de persoon ook onderdeel uit van het academisch ziekenhuis, krijgt allerhande rechten van medezeggenschap, maar ook allerlei verplichtingen van betrokkenheid van een aanstelling in het algemeen.

Mevrouw Smeets-Janssen vroeg naar de normen voor rijksbijdragen en de mogelijkheden die zich in de toekomst zouden kunnen voordoen om de academische ziekenhuizen meer ruimte te geven door een aanvulling vanuit het COTG. De staatssecretaris zal daarop zeker ingaan, maar ik wil in dit verband verwijzen naar de hoofdlijnenakkoorden met de academische ziekenhuizen. Daarin is inderdaad de gedach-tengang opgenomen dat het mogelijk moet zijn om het budget op te hogen vanuit het COTG.

Mevrouw **Smeets-Janssen** (PvdA): Dus de som van beide budgetten in duidelijke samenhang met de normering?

Minister **Ritzen**: Exact!

Mijnheer de voorzitter! De heer Kruisinga sprak over affiliatie. De staatssecretaris zal daarop wat uitgebreider ingaan. Ik heb nagelezen wat wij daarover hebben geschreven en dat kan inderdaad aanleiding geven tot misverstanden. Het primaat van de opleiding van co-assistenten mag niet worden gelegd bij de academische ziekenhuizen alleen. Algemene ziekenhuizen kunnen daar niet alleen een belangrijke rol in vervullen, maar moeten dat ook doen. Ik ben het ermee eens als de heer Kruisinga zegt dat je uit de schriftelijke gedachtenwisseling heel goed zou kunnen opmaken dat het de uiteindelijke bedoeling is om opleidingsplaatsen uitsluitend te concentreren in academische ziekenhuizen.

De heer Kruisinga sprak over kwantitatieve normen en criteria voor de numerus clausus. Daar zijn alleen maar globale indicaties van te geven. Keer op keer wordt dat opnieuw vastgesteld tegen de achtergrond van de verwachte vraag op de arbeidsmarkt. Op zich is ook die vraag geen objectief vast te stellen geheel, want uiteindelijk zal de vraag naar artsen heel sterk bepaald worden door datgene wat wij bereid zijn als financiering van de gezond-

heidszorg beschikbaar te stellen uit overheidsmiddelen. Er is dus duidelijk sprake van een interactie. Vandaar ook de benadering van de bepaling van de numerus clausus als een proces dat van jaar op jaar wordt bezien.

De heer Krusinga ging nader in op een onderwerp dat ik persoonlijk buitengewoon interessant vind, namelijk de hoeveelheid middelen die in academische ziekenhuizen wordt besteed aan vooral research en development, in verhouding tot het totale budget voor de volksgezondheid. Hij vroeg zich af of dat percentage laag is. Dat is moeilijk te beoordelen, want in zekere zin vereist het het geven van een waardeoordeel. In de academische ziekenhuizen wordt 2,5 mld. ofwel iets meer dan 8% van de totale bestedingen in de volksgezondheid, besteed. Vanuit die invalshoek is het een buitengewoon hoog percentage, want er zijn weinig sectoren — behalve wanneer je afdaalt in heel specifieke bedrijfstakken — waarin dit percentage zo hoog is. Zo ligt het natuurlijk niet helemaal, want heel veel activiteiten betreffen gewoon patiëntenzorg. Dat moet er dus uit worden gehaald. Dan blijft er toch altijd nog zo'n 600 mln. over die min of meer specifiek gericht zijn op onderzoek en ontwikkeling. Dat komt neer op ongeveer 2%, wat vrijwel overeenkomt met het gemiddelde percentage dat in het Nederlandse bedrijfsleven wordt besteed aan research en development. Zo'n 2% van ons netto nationaal inkomen wordt hieraan besteed. Ruim 50% hiervan wordt overigens betaald door de overheid.

Is dit nu laag of hoog? De gezondheidszorg is in ieder geval heel sterk bepaald door de technologie. Vergeleken met andere sectoren die "technology driven" zijn, is het percentage laag. Juist gezien die gedrevenheid door technologie — ik kijk dan naar de staatssecretaris — ontstaat wel de behoefte om daarvoor niet meer ruimte te creëren, maar op bepaalde punten eerder terughoudend te zijn. Dan gaat het om de winst die kan worden behaald met technologische verbetering. In dat verband spreken wij van winst in gezondheidsjaren, validiteitsjaren of levensjaren. De winst op die terreinen moet worden afgezet tegen de extra kosten die moeten worden gemaakt. Dat is uiteindelijk het criterium. Als het gaat om technologieën die leiden tot aanzienlijke

winsten, die in dat opzicht dus zeer efficiënt zijn, bestaat er geen enkel misverstand, maar wij hebben gezien dat heel veel technologieën die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld, slechts een marginale bijdrage leverden aan het gezondheidsproces, in de zin van validiteits-, levens- of gezondheidsjaren.

De heer Krusinga wees erop dat met de verankering van de academische ziekenhuizen in twee werelden — in die van de volksgezondheid en in die van de universiteiten — complexiteit in de planingsstructuur ontstaat. Dat is inderdaad zo. Wij kennen een planingsstructuur voor het universitair onderwijs, met daarin het hoger onderwijs- en opleidingsplan (HOOP) en het daarbij behorende beleidsoverzicht. Er is regionale planning en planning ingevolge artikel 18. Dat alles levert inderdaad complexiteit op, maar toch is het geheel helder weer te geven. Voor zover ik heb kunnen nagaan en heb begrepen van de academische ziekenhuizen, komt men daardoor niet in een onmogelijke positie te verkeren. Integendeel, diverse elementen vullen elkaar aan, zonder elkaar tegen te spreken. Wanneer verschillende planingscircuits een onmogelijke positie voor de academische ziekenhuizen zouden opleveren — bijvoorbeeld doordat diverse circuits tegenstrijdig zijn — zal dit aan de orde worden gesteld.

De heer Krusinga vroeg nog naar de accreditatie en certificatie. Dit verbond hij aan het Hoofdlijnenakkoord, waarin het ging over de mogelijkheid van het beschikbaar stellen van extra middelen voor kwaliteitszorg. In dit verband vroeg hij om een nadere aanduiding van de middelen die daarvoor ter beschikking zouden kunnen worden gesteld. Dit is nog niet nader aan te duiden, maar wel bestaat er in principe bereidheid om hier middelen voor beschikbaar te stellen.

Staatssecretaris **Simons**: Mijnheer de voorzitter! Ik ben er erkentelijk voor dat ik in de slipstream van de minister van Onderwijs een enkele kantekening bij de onderhavige materie mag maken. Op hetzelfde moment besef ik dat dit aanstonds bij de heer Krusinga tot de conclusie kan leiden dat de liefde voor de volksgezondheid door de aanduiding die ik koos niet al te groot is. Ik

probeer in de loop van mijn betoog duidelijk te maken hoe intensief die net ontloken liefde de komende jaren kan worden.

Het belang van het te behandelen wetsvoorstel onderstreep ik voluit. Academische ziekenhuizen worden vanuit het gezichtspunt van WVC geïntegreerd in de reguliere procedures op de terreinen van planning, bouw en financiering van de Wet ziekenhuisvoorzieningen. Het belang van een academische cluster, kwalitatief en kwantitatief, is overduidelijk. Ik ben er erkentelijk voor dat de sector academische ziekenhuizen onderdeel zal uitmaken van het beleid dat wij trachten te voeren inzake taken, de patiëntenzorg betreffend, voor de hele sector van de volksgezondheid.

Academische ziekenhuizen maken deel uit van twee beleidscircuits. De minister van Onderwijs heeft de rationaliteit van de gedeelde verantwoordelijkheid reeds geschetst. Ik meen dat het goed is om mede vanuit het gezichtspunt van de academische ziekenhuizen te benadrukken hoe essentieel het is dat beide departementen, na aanvaarding van het wetsvoorstel, en beide bewindslieden bereid en in staat zijn om in voldoende mate zorg te dragen voor één adres voor de academische ziekenhuizen. Het feit dat twee departementen verschillende verantwoordelijkheden hebben, hoeft niet in de weg te staan dat in een heel intensief en herkenbaar samenwerkingsverband de academische ziekenhuizen als gesprekspartners functioneren. Er is dus sprake van gedeelde verantwoordelijkheid. Bepaalde hoofdaccenten liggen bij de minister van Onderwijs, terwijl de taken ter zake van de patiëntenzorg, de planning en de bouw van academische ziekenhuizen onder de verantwoordelijkheid van WVC vallen.

Ik heb de indruk dat reeds in de geest van het voorstel tot wijziging van de wet wordt geopereerd. Ik merk dit tijdens intensieve contacten die ik meer dan vroeger met de academische ziekenhuizen onderhoud. Er zijn gesprekken met de Vereniging samenwerkende Nederlandse universiteiten en andere betrokkenen. Ik heb daaruit stellig de indruk gekregen dat de sector waarom het gaat, er vertrouwen in heeft dat de beoogde structuur die wij heden bespreken zal werken.

De lange voorgeschiedenis en de

voorbereidingen gaan terug tot de voormalige staatssecretarissen Klein en Hendriks, die indertijd de basisfilosofie en de intentieverklaringen van de academische ziekenhuizen aan de Kamer aanboden. Met het oog hierop ben ik er verheugd over dat gefundeerde beslissingen over integratie van academische ziekenhuizen in het planningssysteem van de volksgezondheid genomen kunnen worden. Verder merk ik met grote erkentelijkheid op dat voor het wetsvoorstel zelf het werk van de projectorganisatie academische ziekenhuizen, onder leiding van de heer Kruisinga, van evident belang is geweest. De rol van de POAZ dient in dit debat met name te worden genoemd. Met grote voortvarendheid zijn heel bruikbare adviezen uitgebracht.

Ik kom bij het thema van de deregulering waarbij alle sprekers kanttekeningen hebben gemaakt. Ik meen dat er twee aangrijpingspunten voor mij zijn om naar de toekomst van de Wet ziekenhuisvoorzieningen te kijken in het besef dat daar een heel lange geschiedenis aan vooraf is gegaan. Tegelijkertijd weet ik dat ons een iets andere toekomst te wachten staat dan waarin de WZV in strikte zin voorziet. Ik doel aan de ene kant op de onlangs verschenen rapportage van de Rekenkamer over het feitelijk functioneren van de Wet ziekenhuisvoorzieningen. Ik geloof dat ik ronduit kan zeggen dat die kritiek niet mals is. In de tweede plaats is bezinning nodig op de structuur en de toekomst van die wet, waar het gaat om de reconstructies die het kabinet in de nota van mei dit jaar heeft voorgelegd aan de Tweede Kamer. Dat betreft structuurwijzigingen en reconstructies die te maken hebben met, samengevat, de verzekeringswetgeving, de tarievenwetgeving en ook met de kwaliteitswetgeving, waarop ik straks nog terug komt. Maar de voorstellen die het kabinet gedaan heeft, zijn heel nadrukkelijk ook betekenisvol voor de planningswetgeving. Dus naast de praktische argumenten die in de kritiek van alledag over het functioneren van de wet worden geuit met betrekking tot de richtlijnen enzovoorts, enzovoorts, is het ook heel nuttig om ons te bezinnen op de toekomst van die wet en de rol van de planning en wie die planning in dat vernieuwde stelsel doet. De heer Ritzen heeft al in het kort aangegeven, dat in het kader van de wijziging van het ziektekostenstel-

sel ook aandacht nodig zal zijn voor die WZV.

Voorzitter! Enige tijd geleden heb ik het initiatief genomen om met nogal wat direct betrokkenen bij de planning van gezondheidszorgvoorzieningen na te denken over de toekomst van de WZV in een tussenperiode maar ook in de eindfase als de reconstructies, midden jaren negentig, hun beslag hebben gekregen. Natuurlijk lopen wij dan tegen een paar heel essentiële vragen aan die ik bij u, als deskundigen, nauwelijks behoefte toe lichten. Eigenlijk gaat het om de vraag wie wat op welk moment bepaalt. In een wat decentraler stelsel van beleidsbepalingen over de financiering is het de vraag of die rolverdeling geen aanpassing behoeft. In principe geldt, dat bij de thans lopende discussie over de toekomst van de WZV vanzelf ook de positie van academische ziekenhuizen nadrukkelijk betrokken wordt. Vooruitlopend op de dereguleringsmaatregelen zal ik via uitvoeringsbesluiten zoveel als binnen de huidige wet mogelijk is, ook de huidige positie van de academische ziekenhuizen waarborgen. Ik heb inmiddels de Kamer bericht over de maatregel die ik op korte termijn overweeg ter zake van de deregulering, waardoor in de praktijk van alledag de zaken efficiënter en doelmatiger door de instellingen voor gezondheidszorg kunnen worden gerealiseerd. Ambtelijk kan ik u melden, dat tussen O en W, WVC en de academische ziekenhuizen reeds voorstellen ter zake zijn ontwikkeld waarover binnenkort besluitvorming kan plaatsvinden.

De heer Kruisinga heeft in dat verband kanttekeningen geplaatst — ogenschijnlijk is dat misschien een detail maar gegeven mijn belangstelling voor de adviesorganen heb ik dat serieus genoteerd — bij de doublures tussen colleges ziekenhuisvoorzieningen en departementen. In algemene zin moet men natuurlijk waken voor doublures. Overigens zal in een centraal stelsel, dat in de komende jaren ontwikkeld wordt, natuurlijk aandacht nodig zijn voor centrale koepelorganisaties en centrale adviesinstanties. Immers, naarmate een centraal bestuursstelsel tot stand wordt gebracht — natuurlijk gebeurt dat in een reeks van jaren — heeft dat betekenis voor de functie-omvang en de rolopvatting van dergelijke organisaties. Ik heb

overigens de indruk dat de ziekenhuizen zelf zeer veel taken met de expertise die men nu al in huis heeft, al zouden kunnen uitvoeren.

Voor de financiële ondergrens betreffende de overheidsbemoeienis met bouwprojecten, is in de interimperiode al een regeling tot stand gebracht. In het verlengde daarvan zou ik verder willen opereren.

Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Veder-Smit, mevrouw Smeets-Janssen en ook de heer Kruisinga stelden vragen over de planningsystematiek en de afstemming van de diverse beleidsterreinen van O en W en WVC. Ik denk dat een korte aanduiding over het HOOP voldoende is. HOOP is de plaats waar de ontwikkelingsplannen van de faculteit een markante rol spelen en tegelijkertijd is er het beleidsoverzicht ex artikel 5a van de WZV dat in essentie voornemens omvat van de rijksoverheid voor de academische ziekenhuizen. Uit het betoog van de heer Ritzen en eerder van mijzelf, meen ik dat het alleszins voor de hand ligt dat, juist ten behoeve van een goed functioneren van academische ziekenhuizen, die beide documenten interdepartementaal zo goed mogelijk inhoudelijk worden afgestemd. Dat is uitermate wenselijk.

Mevrouw Smeets gaf een juist overzicht van de procedures inzake de opstelling van het beleidsoverzicht en de vertaling daarvan naar de aanwijzing ex artikel 4 WZV en van de richtlijnen ex artikel 3 van diezelfde wet. Zoals uit de stukken van de Tweede Kamer valt af te leiden is het beleidsoverzicht een belangrijk en centraal discussiepunt in de debatten geweest. Mede op aandringen van de Kamer is dat artikel 5 aan het wetsvoorstel toegevoegd. Gezien het karakter van het beleidsplan en de vaste verankering daarvan nu in de aanwijzingen die gegeven worden ten behoeve van de provinciaal op te stellen ziekenhuisplannen, ligt het wat mij betreft voor de hand dat ook harde uitspraken worden gedaan over capaciteiten en functies. Mevrouw Smeets vroeg in dat verband op welke wijze inzichten van de provincie kenbaar worden gemaakt. Ik stel mij voor dat daarover, bijvoorbeeld via de bijlage bij het beleidsoverzicht, uitdrukkelijk en uitvoerig verslag wordt gedaan.

Mevrouw Veder vroeg in dat verband of het beleidsoverzicht slechts ter informatie aan de Tweede Kamer wordt gestuurd. Zulks is

vanzelfsprekend aan de Kamer ter beoordeling, maar gegeven de gevoerde discussie ga ik ervan uit dat hiervoor in de Tweede Kamer grote en permanente belangstelling bestaat. En dat is wellicht nog een understatement.

Mevrouw Smeets vroeg nog naar de relatie tussen het beleidsoverzicht ex artikel 5a en het beleidsplan ontwikkelingsgeneeskunde. Beide zijn afzonderlijke documenten en hebben hun eigen procedure. In het beleidsoverzicht ex artikel 5a WZV zal, voor zover relevant voor de taak van de academische ziekenhuizen, een en ander op het terrein van de ontwikkelingsgeneeskunde worden opgenomen. Het komt ook het totale beeld van de taak en functie van het academisch ziekenhuis ten goede als ook de topzorg daarbij wordt opgenomen.

Sprekend over die topzorg lijkt het mij juist mee te delen dat er zeer veel in beweging is. Het is van belang dat academische ziekenhuizen ook op dat punt integraal onderdeel van de WZV gaan uitmaken. Het lijkt geen twijfel dat de toepassing van voorzieningen en functies die in aanmerking komen om onder de werking van dat artikel 18 gebracht te worden doorgaans het eerst plaatsvindt of tot ontwikkeling komt in de academische sector. Met het onderhavige wetsvoorstel wordt beoogd de ziekenhuizen onder de werking van de WZV te brengen en daarmee natuurlijk ook onder de werking van het artikel 18. Daardoor zal het meer dan thans mogelijk zijn om, zodra nieuwe ontwikkelingen worden gesignaleerd, snel daarop in te spelen met het instrumentarium van artikel 18. Het gewijzigde artikel 18 maakt het bovendien eenvoudig om, nadat functies gedurende een periode onder de werking van artikel 18 zijn gebracht, de toepassing van de bepaling ook weer te beëindigen. Dit is soms even belangrijk als het van toepassing verklaren. Een meer dynamische toepassing van artikel 18 wordt hierdoor bereikt. Overigens zal ik mede in het kader van de stelselwijziging bezien of de procedure ex artikel 18 verder te verbeteren is.

Daarnaast blijkt nu al weer een zekere opschoning van die artikel-18-functies noodzakelijk. Eerdere heroverweging van het artikel-18-pakket heeft inmiddels geleid tot de concept-algemene maatregel van bestuur waarmee een aantal functies smaller worden omschreven; met

andere woorden, waardoor een aantal onderdelen van de functies uit de werkingssfeer van artikel 18 gehaald zullen worden. Ik ben tot die opvatting gekomen mede op grond van het aan mij uitgebrachte advies Topklinische zorg in de jaren '91-'94, getiteld "Het maken van keuzen". De werkgroep die dit advies heeft uitgebracht, heb ik eerder dit jaar ingesteld om het kabinet van advies te dienen over de prioriteitsstelling in de topklinische sfeer. Ik heb het rapport deze week aan beide Kamers der Staten-Generaal toegezonden.

Naast inhoudelijke overwegingen had ik het advies nodig om na te gaan hoe binnen de beperkte financiële ruimte de topklinische zorg de komende jaren het best invulling kan krijgen. Uit het bestedingsplan dat ik binnenkort voor de topklinische zorg voor 1990-1991 zal vaststellen, zal blijken dat academische ziekenhuizen daaruit in belangrijke mate kunnen putten. Voor de periode 1990-1991 is thans nog in totaal ruim 40 mln. beschikbaar. Dat lijkt veel maar gegeven de ambities in dat veld is dat een gering bedrag.

Ontwikkelingsgeneeskunde is een relatief nieuwe ontwikkeling. Vooruitlopend op het voorstel tot wijziging van de WWO/WZV is de ontwikkelingsgeneeskunde procedureel in lijn met het wetsvoorstel in gang gezet. Dat werpt naar mijn oordeel zijn vruchten af. Het systeem, dat de Ziekenfondsraad adviseert over ingediende initiatieven, functioneert naar behoren. Binnenkort zal ik het derde advies van de Commissie ontwikkelingsgeneeskunde ontvangen met daarin een voorstel voor goed te keuren projecten. Ook heb ik in juli 1990 het concept-beleidsplan ontwikkelingsgeneeskunde aan belanghebbenden voor commentaar gezonden. In dat beleidsplan wordt een aantal voorrangsgebieden aangegeven — die voorrangsgebieden liggen overigens ook buiten de ziekenhuissector — op grond waarvan toekomstige initiatieven ingediend en beoordeeld kunnen worden. Ik neem mij voor, dit plan voor het eind van het jaar aan betrokkenen toe te zenden.

De heer Kruisinga, mijnheer de voorzitter, heeft in het verband van het thema ontwikkelingsgeneeskunde nog enkele, meer bijzondere vragen gesteld. Een van de naar mijn oordeel belangrijke punten daarbij was de vraag, hoe te waken voor het

verschijnsel l'art pour l'art en wetenschap zonder maatschappelijke toetsing. De voor ontwikkelingsgeneeskunde gekozen opzet die in het wetsvoorstel is vastgelegd, waarborgt naar mijn oordeel gedegen en zorgvuldige beoordeling van projecten, ook op het punt van maatschappelijke implicaties. De overheid stuurt dat via het periodieke beleidsplan, dat prioriteiten en posterioriteiten bevat, en via de uiteindelijke besluitvorming over de adviezen van de Ziekenfondsraad.

Het tweede thema dat de heer Kruisinga in dit verband noemde, heeft te maken met de extramurale ontwikkelingsgeneeskundige projecten. Ik vond dat een belangwekkende bijdrage van de geachte afgevaardigde. Die projecten zijn ook in mijn opinie van toenemend belang. Ik vind het een goede ontwikkeling die, waar nodig, door ons via het beleidsplan gestimuleerd kan worden. Juist waar het beste aan de randvoorwaarden met betrekking tot de kwaliteit wordt voldaan, zullen accenten komen te liggen en zal ontwikkelingsgeneeskunde gepositioneerd moeten worden. Koppeling in het wetsvoorstel van ontwikkelingsgeneeskundige projecten aan ziekenhuisvoorzieningen acht ik, gelet op de huidige ervaringen, ook met extramurale projecten, dan ook zeker niet problematisch.

Ten slotte, gelet op de thans nog bestaande onderuitputting van het fonds ontwikkelingsgeneeskunde — zo'n kleine 40 mln. — meen ik dat er voorshands voldoende financiële ruimte beschikbaar is voor patiëntgebonden onderzoek. Ik wijs er daarbij overigens tevens op dat premiegefinancierd onderzoek op basis van artikel 43 en artikel 44 AWBZ eveneens binnen de gestelde macrokaders inpasbaar moet zijn.

De heer Kruisinga heeft — meer in het verlengde van dit wetsvoorstel — nog een enkele belangwekkende opmerking gemaakt. Hij sprak over de regionale verschillen. Verwijzend naar die regionale verschillen, zoals die ook onlangs tot uitdrukking zijn gekomen in het onderzoek onder leiding van professor Hoefnagels, ben ik het volledig met de heer Kruisinga eens dat bestuurlijk/politiek de komende jaren meer aandacht nodig is voor dit type verschillen. Ook als het de komende jaren gaat om een doelmatiger inrichting van onze gezondheidszorg — een belangrijk oogmerk van het kabinet-

beleid — is het uitermate wenselijk niet alleen te bezien wat wij in macroverband aan kostenbeheersing kunnen doen, maar vooral ook hoe op meso- en microniveau kostenbeheersing en doelmatigheid bevorderd kunnen worden. Wil dit echt effectief zijn, dan kom je al gauw op het punt van produktie- en consumptiever-schil. Ik heb inmiddels besloten nader onderzoek te initiëren, omdat ik meen dat de komende jaren de winst in die microwerkelijkheid te boeken is. Ik voeg daar aanstonds aan toe, dat de discussie hier veel lastiger te voeren is omdat wij daarbij raken aan aspecten van professionele autonomie. Modellen van intercolle-giale toetsing en wat dies meer zij kunnen daarbij misschien behulpzaam zijn.

Mijnheer de voorzitter! De minister van onderwijs heeft al iets gezegd over certificatie. Ik plaats er nog een kleine kanttekening bij. De stelselwij-ziging die in de komende jaren een belangrijke ontwikkeling vormt, maakt meer aandacht nodig voor de kwaliteitsvraag. Welke kwaliteitsei-sen stellen wij en op welk niveau dienen de kwaliteitseisen te worden getoetst? Hierbij zal het instrument van certificatie een heel belangrijke rol spelen. Tegelijkertijd zal in het kwaliteitsbeleid van de komende jaren de rol van het staatstoezicht nader aan de orde komen. Gemaks-halve verwijs ik naar mijn bijdrage ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van het staatstoezicht. Ik heb daar toen uitvoerig op gewezen. Een belangrijke rol zal zijn weggelegd voor het staatstoezicht. Hoe de bestuurlijke vormgeving van het staatstoezicht zal zijn, is een zaak van nadere bestuurlijke en politieke afweging. Ik zal een en ander in de komende maanden neerleggen in de kwaliteitsnota die aan de Tweede Kamer is toegezegd.

Op het punt van de opleidingen heeft de heer Kruisinga belangwekkende opmerkingen gemaakt. De tijd is te kort en mijn voorbereiding is onvoldoende om uitvoerig op zijn analyse in te gaan. Die komt er in de kern op neer dat er twijfel is over de huidige duur van de opleidingen. De artsen- en specialistenopleidingen zouden aan de lange kant zijn. Ik heb zelf de indruk, ook na gesprekken met de betrokken beroepsverenigin-gen in de afgelopen tijd, dat — willen wij verstandig beleid voeren in de komende jaren — de discussie zich niet behoort te beperken tot de duur

van de initiële opleidingen. Ik heb dat ook in die kringen voorgelegd. Ik kijk in dit verband naar maatschappelijke ontwikkelingen en nieuwe claims die op de groep artsen af komen. Er ontstaat een soort druk in de richting van een verlenging van de opleidin-gen. Er zou aan allerlei zaken aandacht moeten worden besteed. Dat leidt tot verlenging van de opleidingen. Dat is een belangrijke factor, die de duur beïnvloedt en beïnvloed heeft. Binnen de huisart-senvereniging en ook binnen de LSV is er een tendentie om meer aan-dacht te besteden aan het element van nascholing en bijscholing, ook in de meer verplichtende zin en waar mogelijk gekoppeld aan het element van herregistratie. De heer Ritzen en ik zullen de duur van de opleiding nader beoordelen. Er liggen rappor-ten van de heren Querido en Stoelinga. Wij zouden in de komende tijd een nader oordeel kunnen geven over de duur van de opleidingen, nadrukkelijk in relatie met het geheel van bijscholing en nascholing. Er zou als het ware een nieuw evenwicht nodig zijn.

Voorzitter! De heer Kruisinga had ook een concrete vraag over de beroepskrachtenplanning. Ik wil er niet kwantitatief op reageren. Dan wordt het zo'n "cijfergesprek". Ik wil er een meer bestuurlijke kanttekening bij plaatsen. Ik heb het vermoeden dat bij de discussie over de beroeps-krachtenplanning, met name in het veld van huisartsen en specialisten, het normatieve element zo belangrijk is. Onlangs sprak de heer Dunning in een bepaald gezelschap en bracht de opvatting naar voren dat medicalise-ring in ons land, maar ook internatio-naal, met name wordt veroorzaakt door een aanzienlijke "dichtheid" van huisartsen. Dat is een bepaalde opvatting. Naarmate er meer duidelijkheid is over de norm achter de getallen kan beter worden gekomen tot een billijke beoordeling van de capaciteit die in bepaalde opleidingen benodigd is. Meer in het algemeen en in navolging van collega Ritzen merk ik op dat de nieuwe technologieën in relatie met de winst die ermee te boeken is één van de belangwekkende onderwerpen vormen die zijn voorgelegd aan de commissie Keuze in de zorg, die onlangs door het kabinet is ingesteld. Het zou wel eens kunnen blijken dat in technologische vernieuwing, zonder enigszins defensief te willen zijn, de grootste winst niet te vinden

is voor de gezondheid. Die is wellicht meer te vinden in preventie en gezondheidsbescherming. Wie kennis neemt van de belangrijke effecten op volksgezondheid van de milieudreiging die burgers ervaren, kan tot de conclusie komen dat een investering daarin in de komende jaren een veel nadrukkelijker volksgezondheidsbelang dient dan het verruimen met een nieuwe techniek.

De heer Kruisinga heeft nog een opmerking gemaakt over het belang van de academische ziekenhuizen in de toekomst. Ik heb in mijn bijdrage beklemtoond dat dit belang aanzien-lijk is. Ik verwijs in dit verband nog eens naar de discussie die een dezer dagen in NZR-verband zal worden gevoerd over een studie over de toekomst van de Nederlandse ziekenhuizen. Daarin wordt een aantal scenario's geschetst over het ziekenhuis in de 21ste eeuw. Het is uitermate inspirerende leatuur, waarvan ik in de afgelopen dagen kennis heb kunnen nemen. Een van de opvattingen is bijvoorbeeld dat deconcentratie en decentralisatie in het conglomeraat van medisch-tech-nische deskundigheid waarneembaar zullen worden. Anderen zien weer andere ontwikkelingen. De minister van Onderwijs en Wetenschappen en ik zullen een bijdrage moeten leveren aan de bevordering van dat type discussies over de toekomst van academische en algemene ziekenhui-zen.

Voorzitter! De minister van Onderwijs en Wetenschappen heeft de vraag van de heer Kruisinga over de affilatie al beantwoord. In de wetstekst is iets te veel de nadruk gelegd op het capaciteitsprobleem. Dat misverstand is inmiddels opgelost.

De heer Kruisinga stelde mij nog een technische vraag over de stand van zaken met betrekking tot de besluitvorming jaarrekening zieken-huisvoorzieningen. Ik kan melden dat er ambtelijke voorbereidingen zijn getroffen voor een aanpassing van het BJZ-1984. Bezien zal worden of dit besluit eveneens per 1 januari 1991 kan worden toegepast op de academische ziekenhuizen. Het streven is erop gericht om de desbetreffende bepalingen in dit besluit zoveel mogelijk in de pas te laten lopen met die welke gelden voor de overige ziekenhuizen. Derhalve ligt het in de rede, voor academische ziekenhuizen geen

afzonderlijk BJZ vast te stellen. Een daartoe strekkend besluit kan pas formeel worden vastgesteld nadat het thans voor ons liggende voorstel tot wet is verheven. Ik hoop dat het de heer Kruisinga duidelijk is, waaruit ik dit citeerde.

Het slotthema van de heer Kruisinga betrof de belangstelling van WVC voor academische ziekenhuizen. Hij vroeg zich af, voorzitter, of mijn departement voldoende belangstelling heeft voor de academische ziekenhuizen. Ik kan deze vraag ronduit beantwoorden met: nou, en of! Dat staat vast. Binnen een jaar is er binnen het departement een organisatorische eenheid gevormd die ook op een goede manier de overgang zal begeleiden. Ik gaf overigens al aan, dat de heer Ritzen en ik kiezen voor een heel nadrukkelijk samenwerkingsverband tussen beide departementen. Dat proces zal in de komende jaren versterkt moeten worden. Ik zal erop toezien dat de academische ziekenhuizen, ook binnen het departement van WVC, die plaats zullen krijgen die hun belang in de gezondheidszorg markeren.

□

Mevrouw **Veder-Smit** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de beide bewindslieden voor hun antwoord. De minister van Onderwijs en Wetenschappen heeft een schets gegeven van de context waarin hij de academische ziekenhuizen ziet. Hij heeft mijn stelling in zekere zin onderschreven, dat er mogelijk nog meer zelfstandigheid moet komen en dat daarover in een verdere evolutie nagedacht moet worden. Ik hoop dat dan ook gestreefd zal worden naar een verder gaande rechtspersoonlijkheid waarover ik heb gesproken. De minister is daarop niet ingegaan.

Mijnheer de voorzitter! De minister heeft nog eens onderstreept wat bedoeld wordt met het onverwijd doorgeven van de rijksbijdragen. Daarover bestaat nu wel overeenstemming. Ik vat het nog heel kort samen: Het is naar ik hoop ieders bedoeling om het overmaken van die rijksbijdrage niet als hefboom te gebruiken, niet als troefkaart in een onderhandelingsspel, want zo is de constructie niet bedoeld. De minister heeft gezegd, dat de rijksbijdrage via de universiteit moet lopen om de positie van de medische faculteit als het ware te onderstrepen. Dat zie ik

toch als een soort symboolfunctie, want de waarde van de medische faculteit is natuurlijk allang op een andere manier bewezen.

De minister van Onderwijs en Wetenschappen heeft ook nog even gesproken over de benoeming van de afdelingshoofden en daarbij de stelling ingenomen, dat er sprake is van een misverstand. Dat kan natuurlijk altijd. In de wettekst, in artikel 164, staat, dat moet worden beslist welke afdelingen en andere onderdelen het academisch ziekenhuis bevat. De benoeming gaat dus over afdelingshoofden van het academisch ziekenhuis. Daar zijn wij het over eens. In artikel 165 noemt het tweede lid de afdelingshoofden. Dat kunnen in het algemeen slechts hoogleraren zijn van de faculteit der geneeskunde. Daar gaat het om, want de afdelingshoofden kunnen als hoogleraren van de medische faculteit dus heel goed in de onderhandelingsdelegatie terecht komen. Er zitten wat schakels tussen, zij moeten erin worden benoemd en niet iedereen kan erin worden benoemd, maar als dat gebeurt, dan komen zij toch in een onderhandelings situatie tegenover de raad van bestuur te staan. Ik voel er dan iets onzuivers in, dat sommige van hen, als zij afdelingshoofd zijn, de benoeming van de raad van bestuur nodig hebben. Ik hoop dat wij nu, na deze meer specifieke uiteenzetting, het mogelijk misverstand kunnen ophelderen.

Ik heb de bevoegdheden van de raad van toezicht vergeleken met de positie van commissarissen. Ik ken toevalig iemand die commissaris is van verschillende ondernemingen en daarnaast ook lid van de raad van toezicht van een academisch ziekenhuis is. Hij kan dus bij uitstek beoordelen wat je binnen de wet met die positie kan doen. Zijn stelling was, dat hij in geen enkel commissariaat zo weinig bevoegdheden had als in de raad van toezicht. Je kunt hier eerst de formele kant van onder de loep nemen. Inderdaad moet de raad van toezicht de begroting en het bestuursreglement goedkeuren. Zo iets doe je echter pas in het laatste stadium. Als er een eindprodukt voor je ligt, dan zeg je ja of neen, tenminste als men het allemaal strikt formeel speelt. Ik vind dit toch een geringe bevoegdheid, zeker als men helemaal niet te pas komt aan een belangrijk instrument als het beleidsplan. Ik geef toe, dat het bij

dit soort dingen ook gaat om de vraag, hoe je met elkaar omgaat, hoe de menselijke verhoudingen zijn, of er wederzijds vertrouwen is en of er wederzijds de behoefte is om elkaar goed te informeren. De raad van toezicht zal altijd een informatie-achterstand hebben ten opzichte van de raad van bestuur. Dat kan niet anders, want de leden ervan zijn er niet beroepshalve mee bezig en zij kunnen niet alle papieren lezen en alle congressen bijwonen. De achtergrond van mijn opmerking was echter, dat iedereen, ook een raad van bestuur, via een zeker evenwicht van machten, dus checks en balances, iemand van invloed achter zich nodig heeft die met enige kracht op hem kan toezien.

De minister heeft nog niet geantwoord op mijn opmerking over het matig toepassen van het instrument van de normering van de rijksbijdrage en het niet te ver gaan met de reallocatie. Hij heeft ook nog niet gereageerd op mijn vraag, of personeel van het ministerie over zou kunnen gaan naar het college voor ziekenhuisvoorzieningen.

De staatssecretaris van WVC heeft, aan de hand van het functioneren van de Wet ziekenhuisvoorzieningen, wat gefilosofeerd over de positie van de academische ziekenhuizen in de gezondheidszorg. Hij heeft — dat moest wellicht wat vaag blijven — gezegd dat er veel gaat veranderen en dat er op dit moment weinig te zeggen is over de omschrijving van de nieuwe positie. Daar zullen wij later gegevens over krijgen. Die deregulering zal naar ik hoop doorgaan. Ik pleit daar al jarenlang voor, ook al voordat deze staatssecretaris aantrad. Ik meen namelijk dat er heel veel van wat nu centraal wordt geregeld aan andere instanties kan worden toevertrouwd.

Ik ga wel even in op de landelijke advies- en uitvoeringsorganen, die de staatssecretaris in een ander verband heeft genoemd. Ik doe dat in verband met hetgeen wij hebben besproken naar aanleiding van de positie van de academische ziekenhuizen in de planning en de rol van de Tweede Kamer daarbij. De Tweede Kamer, zo heb ik gezegd, krijgt het beleidsoversicht en de toekomstplannen van het kabinet op het punt van de academische ziekenhuizen. Ik heb gevraagd wat de bedoeling is. Is dit stuk informatief bedoeld of moet er een algemene discussie over plaatsvinden? Moet zo'n eventueel te houden

debat dan consequenties hebben voor de planning? Ik heb daar de stelling aan verbonden dat ik daar geen voorstander van ben. Ik meen namelijk niet dat planning, concrete toedeling van functies en van geld voor gezondheidszorg door politieke organen moet gebeuren. Die planning moet zo veel mogelijk geobjectiveerd worden aan de hand van objectieve maatstaven die door een college als het college voor ziekenhuisvoorzieningen worden ontwikkeld. Daar heeft iedereen houvast aan en daar is politieke invloed naar mijn gevoel lang niet altijd positief in. Ik meen niet dat de planning van zulke belangrijke instanties als academische ziekenhuizen, politiek mag worden beïnvloed. Of dat niet toch gebeurt, is een andere vraag. In het algemeen meen ik dat in zo'n ingewikkeld en kwetsbaar systeem als onze gezondheidszorg de objectivering door landelijke adviesorganen een waardevol iets is, dat niet snel moet worden wegge-daan.

Ik ben het zeer eens met de opmerkingen van de staatssecretaris over de ontwikkelingsgeneeskunde.

Ik wil nog een opmerking maken over de discussie die de heer Kruisinga en de staatssecretaris hebben gevoerd over het beleid ten aanzien van de intramurale gezondheidszorg en het kwaliteitsbeleid. Dat was een heel ruime opvatting van het thema van dit wetsvoorstel. Ik ben niet zo ver gegaan om dat hele beleid aan de orde te stellen. Ik heb mij beperkt tot de werkingssfeer van de nieuwe wetgeving. Als er echter belangrijke punten aan de orde komen, wil ik mij wel in de discussie mengen, bijvoorbeeld als het gaat om de toekomstige plaats van de inspectie. Bij het jubileum — dat mooie herdenkingsfeest voor het 125-jarig bestaan van de inspectie — heb ik een interessante toespraak van de staatssecretaris gehoord over wat hij ziet als de toekomstige rol van de inspectie. Ik was het lang niet met alles eens, hoewel het een waardevol en origineel betoog was, zoals wij dat kennen van de staatssecretaris. Ik moet, als dat kan, toch eens met hem de degens kruisen op dat punt. Als de inspectie zich namelijk zou moeten beperken tot het toezicht op toezicht — dus niet een eigen toezicht, maar toezicht op systemen zoals anderen die toepassen — dan vraag ik mij af of je niet van een te rooskleurig beeld uitgaat en of je dan

aan de verzekeraars, aan wie toch een belangrijk deel van dat toezicht zou toevallen door het contracteren, taken toekent waar zij niet of slechts gedeeltelijk op voorbereid zijn. Ik vraag mij af of je zover moet gaan, zeker in een situatie waarin er geen evenwicht bestaat tussen vraag en aanbod op de gezondheidsmarkt. Op vele gebieden is er door het gevoerde beleid — welbewust door ons allen gewild — een zekere schaarste aan aanbod van gezondheidszorg gecreëerd. Dit is gedaan uit motieven van kostenbeheersing. Ik vraag mij af, of de inspectie zich mag terugtrekken in een situatie waarin het evenwicht tussen vraag en aanbod zo sterk verstoord is. Ik realiseer mij dat ik op dit punt wat breedvoerig ben in het debat, maar ik zou hier grote behoedzaamheid willen aanbevelen.

Mevrouw **Smeets-Janssen** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik dank beide bewindslieden voor de beantwoording van de vragen die wij gesteld hebben.

Om te beginnen bedank ik de minister van O en W voor zijn mededeling dat de verhouding tussen het aandeel van het ministerie — de rijksbijdrage — en dat van de premiesector — het COTG-budget — in het kader van de normering opnieuw in beschouwing wordt genomen.

Vervolgens wil ik een opmerking maken naar aanleiding van de discussie over het GBO. Volgens de minister zou ik voorgesteld hebben, dat het college van bestuur en de raad van bestuur zitting zouden hebben in het GBO. Natuurlijk weet ik dat de wet niet meer voorschrijft hoe die samenstelling eruit moet zien. In een eerder stadium was dit wel het geval. De voorzitter zou benoemd worden door de minister. Verder zouden de raad van bestuur en het college van bestuur zitting hebben in het GBO. Ik heb alleen gezegd dat mijn fractie het logisch zou vinden, dat de raad van bestuur en het college van bestuur ook nu zitting hebben in het GBO. Ik heb erbij gezegd: omdat wij vinden dat zij als bevoegd gezag de uitvoerbaarheid gestand kunnen doen. Al eerder heb ik in mijn eerste termijn naar aanleiding van iets geheel anders gezegd, dat logica in deze wetsgang onderstreept mag worden.

Verder is de minister zeer onduide-

lijk geweest in zijn uitleg van het woord "onverwijld". Ik heb in mijn eerste termijn geciteerd uit de nota naar aanleiding van het eindverslag van de Tweede Kamer. Ik herhaal dit citaat. De term "onverwijld" wordt gebruikt "om te voorkomen dat er een koppeling wordt gelegd tussen de uitvoering van het samenwerkingsdocument dat door het gemeenschappelijk beleidsorgaan wordt vastgesteld en de financiële middelen". In mijn eigen woorden: in het GBO wordt er inhoudelijk gepraat over de taken die betrekking hebben op de werkplaatsfunctie en niet over de centen. Omdat ik hecht aan enige continuïteit op het vlak van de interpretatie van de wet, memoreer ik dit.

Ten slotte wil ik terugkomen op het antwoord van de minister op onze vragen over een nul-aanstelling. Daar had ik mij echt wat van voorgesteld, voorzitter! De minister zegt dat een nul-aanstelling van wezenlijke invloed is. Een nul-aanstelling geeft aan dat er een wezenlijke verbinding is tussen persoon en organisatie. De persoon krijgt allerlei rechten, bijvoorbeeld medezeggenschap. Nu had ik mij dat wel kunnen voorstellen, maar daar had ik niet naar gevraagd. Ik heb gevraagd op welke manier de raad van bestuur zijn werkgeversfunctie kon waarmaken tegenover iemand met een nul-aanstelling en wat ontslag uit een nul-aanstelling betekende. Wat de minister heeft gezegd, is iets heel anders. Als het antwoord dat hij heeft gegeven, inderdaad het enige antwoord is, dan is mijn conclusie dat de werkgeversfunctie van de raad van bestuur bij een nul-aanstelling ongeveer het nulpunt haalt.

De heer **Kruisinga** (CDA): Voorzitter! In het algemeen dank voor de beantwoording. Ik heb mij in veel onderdelen van de beantwoording goed kunnen vinden. Er zijn ook misverstanden weggenomen. De samenwerking tussen academische ziekenhuizen en perifere ziekenhuizen was in de schriftelijke beantwoording slecht uitgewerkt. Dat is thans voldoende gecorrigeerd. Ik verheug mij daarover. Ik wil nog wel een enkele opmerking maken.

Er is een goede samenwerking tussen beide departementen in het vooruitzicht gesteld. Wij hopen dat die er komt en zien die gaarne

tegemoet. Ik heb enige ervaring met het sturen van brieven naar departementen. Als je een brief naar ministeries schrijft, krijg je als regel wel antwoord. Vaak duurt het wat lang, maar als je naar de departementen van O en W en WVC gezamenlijk een brief stuurt, duurt het soms verschrikkelijk lang voor je een antwoord krijgt, omdat zij het natuurlijk onderling eens moeten worden over dat antwoord. Ik hoop dat het in de toekomst allemaal veel sneller zal kunnen. Die samenwerking kan natuurlijk alleen slagen, wanneer zoals dokter Ros zegt "oom ook belangstelling heeft". Als een van beide partners geen belangstelling heeft, lukt zo'n samenwerking niet. Dat is bij alle mogelijke contracten het geval. Het geldt voor het huwelijkscontract, maar ook voor interdepartementale samenwerking, om maar twee voorbeelden te noemen.

De minister van Onderwijs is ingegaan op de toekomstige ontwikkeling en heeft daarbij de medical school genoemd. Ik vind de huidige situatie, waarin beide departementen erbij betrokken zijn, bijzonder goed. Het is zowel een zaak van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen als van het ministerie van WVC. Het instellen van een medical school kan ertoe leiden dat wij overgaan op het Wageningse model, dat in Nederland overigens helemaal niet zo slecht functioneert. Daarbij zou de hele faculteit met alles drum en dran inclusief het academisch ziekenhuis worden overgeheveld naar het ministerie voor Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Dat is een situatie waar ik nu niet direct voor te vinden zou zijn, omdat naar mij dunk de relaties tussen de medische faculteit en de andere faculteiten ook van grote betekenis zijn. Maar waarschijnlijk heeft minister Ritzten dat helemaal niet bedoeld toen hij de medical school noemde en heeft hij die consequentie niet direct voor ogen gehad.

Ik ben het eens met mevrouw Smeets dat de toelichting ter zake van het woord "onvervuld" niet overtuigend is. Die toelichting heeft mij nog niet geheel bevrijd van alle zorgen met betrekking tot de duidelijkheid van het begrip en van wat daarom heen speelt.

Een volgend punt dat aan de orde is geweest, is de (toekomstige) betekenis van preventie en gezondheidsbescherming. De staatssecreta-

ris heeft daarbij ook betrokken het hele materiële milieu en het geestelijke milieu, denk ik. Wanneer men mij in het kader van de ontwikkeling van de volksgezondheid en die van de medische sector daarin vraagt waarin in de toekomst de grootste winst — en dan "winst" positief beoordeeld — zal worden gevonden, is mijn antwoord dat ik denk dat er heel belangrijke ontwikkelingen mogen en moeten worden verwacht en gestimuleerd in de sector preventieve gezondheidsbescherming. Daarom is het misschien wel erg jammer dat "milieu" niet meer bij het ministerie van Volksgezondheid is gelocaliseerd. Enfin, daar kan men verschillend over denken.

De staatssecretaris is ook ingegaan op de problematiek van de regionale verschillen, het onderzoek van Hoefnagels. Naar mijn mening stelt hij terecht dat de doelmatige inrichting en het inzicht dat men in een doelmatige inrichting van de gezondheidszorg kan verkrijgen in belangrijke mate kunnen worden bevorderd door een onderzoek naar de regionale verschillen in productie en consumptie te laten uitvoeren. Daarbij kunnen ook indicaties te voorschijn komen met betrekking tot te weinig zorg. Het epidemiologische onderzoek dat daarmee verbonden is, acht ik van veel betekenis. Het hoeft niet zo verschrikkelijk duur te zijn. Het kan een grote opbrengst hebben. Het zijn intercollegiale toetsingen over een interessant onderwerp. Het is natuurlijk voor velerlei mening vatbaar. Het is op meso- en microniveau. Men zal het dus ook zo nu en dan oneens zijn. Intercollegiale toetsing gaat een rol spelen. Kortom, er zullen veel moeilijkheden aan verbonden zijn maar het is toch wel een belangrijk onderwerp voor nader onderzoek.

Ik heb begrepen dat de affiliatie in de nota naar aanleiding van het eindverslag niet helemaal goed is behandeld. Wij moeten de affiliatie zien als een positieve ontwikkeling die, als wij kijken naar de plaats van het ziekenhuis in de eenentwintigste eeuw, een verdere ontwikkeling zal kunnen doormaken. Er kunnen taakafspraken worden gemaakt, waardoor een verdere decentralisatie en deconcentratie van het werk mogelijk zal moeten blijken.

De staatssecretaris heeft ook gesproken over het oordeel van de Rekenkamer over het functioneren van de Wet ziekenhuisvoorzieningen.

Ik wil daarbij de volgende kanttekening maken. Naar mijn gevoel is de kritiek ter zake van het functioneren met name veroorzaakt door het niet feitelijk in werking treden van de Wet ziekenhuisvoorzieningen. Een van de redenen waarom wij het nieuwe instrumentarium toejuichen, is dat er eindelijk een begin wordt gemaakt met de toepassing van de Wet ziekenhuisvoorzieningen. Met mevrouw Veder-Smit heb ik aarzeling heb ik aarzeling om de criteria te veel toe te vertrouwen aan verzekeraars en de normale landelijke en provinciale autoriteiten daarbuiten te houden. Ik geloof dat de Wet ziekenhuisvoorzieningen een voortreffelijk hulpmiddel kan zijn, maar dan moet zij wel worden uitgevoerd.

De coördinatie van de planningscriteria is natuurlijk moeilijk. De provincie, de medische faculteit, het rayon van het academische ziekenhuis, de regio en de landelijke autoriteiten zijn erbij betrokken. Er vindt dan nog een vermenging plaats met het HOOP, het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en de faculteiten. Kortom, het planningscircuit is moeilijk beheersbaar. Men kan alleen succes hebben bij een zeer intensieve samenwerking van beide ministeries. Daar wil ik in dit kader nog met nadruk op wijzen.

De kwaliteitszorg is ter sprake gekomen. Wij delen eigenlijk in zekere zin de visie van mevrouw Veder. De staatssecretaris en ik woonden beiden het 125-jarig bestaan van het staatstoezicht op de volksgezondheid bij. Ik heb niet begrepen dat hij toen het staatstoezicht een zo teruggetrokken rol toedacht. De staatssecretaris zal daar straks zelf nog wel op ingaan. In elk geval zie ik de rol van het staatstoezicht niet in de zo verwijderde zin die mevrouw Veder zoëven heeft geschilderd.

Ik acht de kwaliteitscontrole van uitnemend belang. Zij was aan de orde, mede gelet op het feit dat enkele weken geleden een contract is gesloten tussen de academische ziekenhuizen en de minister van Onderwijs en Wetenschappen dat vooral op de kwaliteitszorg is gericht. Op zichzelf is het verheugend dat het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen zich daar zo nadrukkelijk in begeeft.

De staatssecretaris is niet ingegaan op de vraagtekens die ik heb gezet bij de medische hulpmiddelen,

de medische apparatuur en de aandacht van het ministerie van WVC voor de certificatie en de kwaliteitszorg, ook in relatie met de contacten ter zake met het ministerie van Economische Zaken.

Ik ben verheugd te hebben vernomen dat de ontwikkelingsgeneeskunde meer aandacht krijgt. Ik hoop ook dat ze meer volume krijgt. Wij zijn er blij mee dat de de maatschappelijke implicaties daarbij in de beschouwingen worden betrokken en dat de extramurale projecten daarbij meer aandacht krijgen. Wij zouden nog de aandacht willen vragen voor het epidemiologisch onderzoek dat weliswaar weinig glamour heeft — klinisch geneeskundig onderzoek heeft dat altijd veel meer en krijgt naar mijn gevoel daardoor vaak gemakkelijker fondsen — maar wel mogelijkheden biedt om sleutels voor ziekte-oorzaken en dergelijke te vinden. Daarvan wordt vaak weinig gebruik gemaakt, terwijl ze dikwijls toch niet zo erg duur zijn.

Wij zijn verheugd dat beide bewindslieden zijn ingegaan op de relatie tussen de omvang van de bestedingen in de gezondheidszorg en de research and development die wij laag achten. Het is volgens mij toch een technology driven industry en het lijkt mij niet juist om in deze sector erg terughoudend te zijn. De medische wetenschap kent types technologieën waar het resultaat erg hoog is. Ik denk maar aan vaccinatie. Meer voorbeelden zal ik niet noemen, dat zou te veel tijd vragen, maar het is wel een heel interessant onderwerp. Er zijn in ieder geval deelgebieden van de medische research waar de bestedingen naar mijn gevoel buitengewoon hoge rendementen kunnen opbrengen. Je moet daar oog voor hebben en naar dat type onderzoeken zou je moeten willen zoeken.

Het heeft mij ook verheugd dat men de numerus clausus niet alleen meer ziet vanuit een bezuinigingsmanie, maar in een breder verband, ook van planning van opleidingen in relatie tot de behoefte. Dat lijkt mij van belang te zijn.

Ik kom op medicalisering in relatie tot de dichtheid van artsen. Ik weet niet of hetgeen de heer Dunning zegt ook waar is, namelijk dat de dichtheid van Nederlandse artsen zoveel hoger is dan in sommige andere gebieden. Het is best mogelijk, maar als je niets ziet en niets waarneemt,

dan vind je ook nooit iets. Als er geen artsen zijn, kun je dus ook nooit ongezondheid constateren.

Tot slot heeft het mij zeer verheugd dat de bewindslieden zijn ingegaan op de internationale contacten. Wij vinden het van belang dat samenwerking wordt gestimuleerd, zowel ter zake van de gezondheidszorg, als ter zake van opleidingen, maar in het bijzonder ook ter zake van de research, ook over onze grenzen heen. Daarbij kan worden gedacht aan bilaterale samenwerking, dus met name met België en Duitsland, al hebben wij ook een zeegrens met het Verenigd Koninkrijk, maar Nijmegen, Maastricht en Groningen liggen toch praktisch op de grens met Duitsland. Maar ook zou aandacht kunnen worden besteed aan multilaterale samenwerking, bijvoorbeeld in het kader van de EEG of van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Minister **Ritzen**: Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Veder stelde nog een vraag over de zelfstandigheid van academische ziekenhuizen. Wellicht ben ik er in eerste termijn niet op ingegaan, maar krachtens publiek recht hebben ze thans volledige rechtspersoonlijkheid. Ze zijn dus gerechtigd om zelfstandig te tekenen.

Zowel mevrouw Veder als mevrouw Smeets gingen nog in op het woordje "onverwijd". Dit geeft aan dat de universiteit het geld niet kan achterhouden. Eigenlijk zou ik het daarbij moeten laten, maar dan dringt zich direct de vraag op, waarom überhaupt is gekozen voor deze constructie met een apart gironummer. Daarom heb ik het gebruik van het woordje "onverwijd" steeds gekoppeld aan het gegeven — en dat is nieuw in deze wet — dat er sprake moet zijn van goede afspraken tussen het academisch ziekenhuis en de medische faculteit. Er moeten over en weer gezamenlijke uitgangspunten zijn afgesproken. De academische ziekenhuizen moeten de medische faculteit kunnen aanspreken als het gaat om onderzoek naar of onderwijs in essentiële zaken voor de ontwikkeling van de volksgezondheid. Omgekeerd moet de medische faculteit de mogelijkheid hebben om, vanuit onderwijs en onderzoek, het academisch ziekenhuis aan te spreken op zijn "werk-

plaatsfunctie". Wellicht heb ik het antwoord te veel gecompliceerd door dit eraan toe te voegen, maar het leek mij juist om dit in te bedden in de totale filosofie op dit punt.

Mevrouw **Smeets-Janssen** (PvdA): Laat u dan de interpretatie los, dat er binnen het GBO inhoudelijk over zaken moet worden gesproken en niet over de centen? Dat moet ik hieruit toch niet concluderen?

Minister **Ritzen**: Neen, al moet ik hier wel een kanttekening bij plaatsen. Ik wil niet proberen om in dit debat via vage formuleringen belangrijke zaken te ontwijken. Het gaat erom, dat in het GBO inhoudelijke afspraken worden gemaakt. Natuurlijk reflecteren die ook aan middelen, maar dat is niet de kern van het debat in het GBO. Het is namelijk geen instelling die budgetten vaststelt. In het GBO moet inhoudelijk afstemming worden bereikt tussen de faculteit en het academisch ziekenhuis.

Mijnheer de voorzitter! De vraag van mevrouw Veder naar de afdelingshoofden heeft hier enigszins mee te maken, al gaat het daarbij ook om de onderlinge aansluiting. Hier kun je op verschillende manieren over denken. Je kunt dit benaderen uit de invalshoek van een bepaald percentage aanstellingen dat een afdelingshoofd zou kunnen hebben, maar dat is eigenlijk minder relevant. Het gaat erom dat een afdelingshoofd volledig verantwoordelijk is voor het functioneren op een bepaalde plaats. Dat afdelingshoofd is ook verbonden aan de medische faculteit. Via die faculteit heeft hij nog een ander kanaal om het college van bestuur en het overleg in het GBO te beïnvloeden. In die zin bevindt hij zich wellicht in een iets betere positie dan een afdelingshoofd dat niet aan een medische faculteit is verbonden. Van een afdelingshoofd verwachten wij natuurlijk dat hij zal strijden voor zijn eigen terrein. Hij zal altijd proberen om zijn eigen werkterrein zo goed mogelijk tegenover anderen te verkopen. U vindt dat dit voorkomen moet worden, maar ik zie niet goed hoe dit kan worden bewerkstelligd. Ik acht tevens het effect niet groot, omdat er nogal wat schijven tussen zitten. Ik wijs op de aanwezigheid van de decaan bij de medische faculteit en op het college van bestuur.

Er is nog gesproken over de raad

van commissarissen en de raad van toezicht. Ik spreek uit twaalf jaar lange ervaring als commissaris bij een aantal, o.a. bij de beurs genoteerde, ondernemingen. Ik benadruk dat er verschillende ervaringen bestaan. Een essentieel punt is dat de raad van commissarissen en de raad van toezicht, de raad van bestuur benoemen en ontslaan. De raad van toezicht heeft een stimulerende en initiërende rol, maar blijft op afstand en probeert zijn beleid via de raad van bestuur tot uitdrukking te brengen. De raad van bestuur zal altijd een uitvoerend orgaan zijn. De raad van toezicht mag niet zelfstandig actief zijn.

Wanneer de raad van toezicht meent dat de raad van bestuur in gebreke blijft, moet hij de gehele raad of een der leden ontslaan. Alle andere taken zijn hiervan in zekere zin afgeleid. Ik weet niet precies in hoeverre de wetgeving op dit punt afwijkt van die welke van toepassing is op de raad van commissarissen.

Mevrouw Veder-Smit (VVD): Het was niet mijn bedoeling om daar een vergelijking van wetten van te maken, maar om de positie te schilderen en een ander toezichthoudend orgaan dat betere bevoegdheden heeft in beeld te brengen. Ik wil het niet juridisch uitputten.

Minister Ritzen: Wij moeten de ontwikkelingen bekijken en bezien hoe het GBO functioneert. Mocht er behoefte aan een aanscherping van de relatieve positie van de raad van toezicht bestaan, dan zal dit gebeuren.

Mevrouw Veder vroeg om bij toepassing van de normering de reallocatie te beperken. Ik onderschrijf dit. Normering is een nieuw stelsel dat met grote zorgvuldigheid en beperkte reallocaties dient te worden ingevoerd. Een aantal jongere academische ziekenhuizen zal zich wat te kort gedaan voelen. Mogelijk moet uit andere bronnen aanvulling plaatsvinden. U stelde nog dat het personeel moet overgaan naar het college voor ziekenhuisvoorzieningen. Ik onderschrijf dit.

Mevrouw Smeets bevestigde dat, naarmate er meer sprake is van normering van het rijksaandeel, dit kan inhouden dat de bijdrage van het COTG opnieuw in beschouwing moet worden genomen. Ook dit onderschrijf ik graag.

Ten slotte ben ik in mijn eerste

termijn blijkbaar toch tekort geschooten in het beantwoorden van de vraag over de nul-aanstelling. Ik heb geprobeerd, aan te geven dat het niet een nieuw gegeven is maar dat het ook gefunctioneerd heeft op andere fronten. De belangrijkste vraag is eigenlijk of er ontslag uit een nul-aanstelling kan plaatsvinden. Het antwoord daarop is bevestigend. Indien er geen ontslag mogelijk is uit een nul-aanstelling dan heeft die nul-aanstelling geen functie. Je hebt dan weer de ultieme remedie in het geval dat de verhouding tussen de werkgever en de werknemer niet langer opportuun wordt beschouwd. Er kan zowel sprake zijn van vrijwillig ontslag nemen als ontslag geven door de werkgever. Dat laatste is natuurlijk een probleem want dan zijn er twee partijen bij betrokken. Ik heb niet echt de behoefte om interventies tegen te houden, maar het was een onderdeel van het betoog.

Mevrouw Smeets-Janssen (PvdA): Precies! Als ik nu zelf de richting aangeef van de door mij gewenste duidelijkheid, dan kan de minister daarop weer reageren. Stel, iemand wordt bij een academisch ziekenhuis ontslagen uit de nul-aanstelling — dat kan, ofschoon het na wederzijds overleg moet — betekent dit dan dat, op grond van de 100%-aanstelling die hij heeft bij de universiteit, hij geen toegang meer mag claimen tot het ziekenhuis omdat hij anders zijn onderwijs- en onderzoekstaken niet meer kan doen? Want daar gaat het om. Ik pleit niet voor het wegstrepen van nul-aanstellingen maar ik moet er wel een beetje om lachen als er iedere keer weer staat dat de werkgeversfunctie daarmee volledig tot zijn recht kan komen.

Minister Ritzen: Het lijkt mij altijd gezond om zaken te relativiseren, maar ik heb toch de neiging om, wederom uit eigen ervaring binnen de universiteit, aan te geven dat het wel een betekenis kan hebben. Mevrouw Smeets legt echter wel de vinger op de zere plek, want het is bijna onmogelijk om te zeggen dat zo'n ontslag uit de nul-aanstelling uitsluitend tot stand zou kunnen komen door het academisch ziekenhuis. Dat zou in feite betekenen dat de betreffende persoon niet meer die werkplaats tot zijn beschikking zou kunnen hebben. Dat betekent dat er bij de universiteit een akkoord moet zijn over dat ontslag uit

die nul-aanstelling. Die gedachte is ook al neergelegd in het RRAZ. Hierbij wordt ook weer zichtbaar dat er een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van de universiteit en van het academisch ziekenhuis voor die personen die op beide fronten functioneren.

Mijnheer de voorzitter! Ten slotte wil ik reageren op de opmerking van de heer Kruisinga over de medical school. Er zijn veel verschillende denkbeelden over medical schools. Ik ben ingegaan op één van de mogelijke denkbeelden. De heer Kruisinga geeft er nog een variant op, waarbij de medische faculteit separaat staat van de rest van de universiteit. Niet zozeer voor de klinische maar wel voor de andere invalshoeken voor het medische onderwijs die los zouden komen te staan van de faculteiten der beta-wetenschappen, zou ik dat als een mogelijk nadeel kunnen zien. Er zouden voldoende voordelen, die duidelijk beargumenteerd moeten worden, tegenover moeten staan.

Mijnheer de voorzitter! Ik besluit deze tweede termijn met de opmerking dat ik, ook gezien de vragen en opmerkingen die gemaakt zijn, de indruk heb dat wij met het geheel dat voor ons ligt een belangrijke stap in de goede richting zetten maar dat het pad als zodanig nog niet afgelopen is.

Staatssecretaris Simons: Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Veder heeft mij, vrijmoedig geïnterpreteerd, op het hart gebonden om voortgang te maken met de deregulering van de WZV. Wat kunnen wij op korte termijn, los van de meer fundamentele heroriëntatie, doen om aan een aantal waarneembare klachten over het functioneren ervan, tegemoet te komen? Ik zeg haar graag toe, dat dit mijn zeer grote bestuurlijke aandacht heeft. Vervolgens kan ik haar mededelen dat op korte termijn al in een aantal maatregelen is voorzien om zaken te verbeteren.

Mevrouw Veder-Smit en de heer Kruisinga hebben aandacht besteed aan de betekenis van de planning academische ziekenhuizen in het kader van de WZV en aan de marges die er voor politieke afweging zijn, kijkend naar objectieve normen. Ik meen dat wij daarbij twee punten moeten onderscheiden, willen wij de komende jaren tot een zuiver oordeel

kunnen komen. Het eerste punt is de vraag op welk bestuurlijk niveau de besluitvorming plaatsvindt over bijvoorbeeld uitbreiding van de capaciteit en verruiming van de functie. Dat heeft iets te maken met de fundamentele heroriëntatie van de WZV. Daarbij speelt sterk de verhouding tussen de rijksoverheid aan de ene kant en de functionele partijen aan de andere kant. In mijn optiek blijft er ten aanzien van grote intramurale voorzieningen wel een belangrijke verantwoordelijkheid voor de rijksoverheid. Het tweede punt is de vraag tot welk niveau verantwoordelijkheid gedecentraliseerd kan worden. Daar zal naar mijn oordeel de komende jaren in hoge mate de politieke discussie over gaan.

Voor zover het dan gaat over de bemoeienis van de rijksoverheid met planning, capaciteit, functieuitbreiding, geloof ik dat de politiek er verstandig aan doet te rekenen met het element van objectiviteit, objectieve normen, waarover allerlei deskundigen hun oordeel kunnen geven. Maar het gaat mij wat te ver te zeggen dat er geen ruimte meer zou zijn voor politiek-maatschappelijke beoordeling in het finale stadium. Dat proefde ik toch even uit de woorden van de geachte afgevaardigde. Natuurlijk doet de politiek er verstandig aan met die objectieve normen te rekenen, maar ook als het gaat om de planning van de academische ziekenhuizen blijft er wel een finale verantwoordelijkheid van de politiek.

Mevrouw **Veder-Smit** (VVD): Ja en nee. Dan moet de politiek zich toch terughoudend opstellen, want politiek kan gauw partijpolitiek worden. Ik wilde tot uitdrukking brengen dat adviesorganen een zekere bescherming betekenen tegen politieke overvallen en bijdragen tot objectivering van de materie. Dat wil ik de staatssecretaris bij zijn toekomstige overwegingen als aanbeveling meegeven.

Staatssecretaris **Simons**: Een verstandig advies sla ik nooit in de wind. Ik kom hierdoor meteen bij een volgend punt waarover mevrouw Veder en de heer Kruisinga in tweede termijn hebben gesproken, namelijk de positie van het staatstoezicht op de volksgezondheid.

De heer **Kruisinga** (CDA): Voordat de staatssecretaris verder spreekt

over het staatstoezicht, plaats ik graag een interruptie. Naar mijn gevoel moeten planningsbeslissingen wel degelijk altijd politiek interpellabel zijn. De adviescolleges zijn buitengewoon belangrijk, maar de uiteindelijke planningsbeslissing moet naar mijn gevoel politiek interpellabel zijn, ook ter waarborging van de democratische gehalte daarvan. Dat kan gemakkelijk wel eens ontsporen. Ik denk in dit verband aan PBO-achtige organen, waarbij ik soms wel eens vraagtekens zet. Dan komen wij in een gildewezen terecht, waar wij ook niet moeten zijn.

Staatssecretaris **Simons**: Ik neem met belangstelling kennis van uw beiderlei dialogische beschouwing. Ik heb daarin zelf een eigen positie gekozen. Samengevat houdt die in dat ik wil bezien hoe wij de komende jaren planningsbeslissingen, verantwoordelijkheid en de instrumenten om die verantwoordelijkheid te dragen, kunnen leggen bij partijen in het veld, het bestuur van het ziekenhuis, ook het bestuur van het academisch ziekenhuis, de verzeke- raars. Dat zal echter altijd een zekere beperking in zich bergen. Wij zullen dus de komende jaren in de politiek moeten uitmaken waarvoor wij als rijksoverheid, als kabinet en als Kamer verantwoordelijkheid willen dragen. Daarbij speelt dan de vraag een rol in welke mate de politiek wenst te rekenen met meer objectieve notities en adviezen van deskundi- ge buitenstaanders.

Dan kom ik nu weer bij het staatstoezicht op de volksgezond- heid. Waar twee ex-bewindslieden van Volksgezondheid mij manen tot grote behoedzaamheid op het punt van het staatstoezicht, lijkt het natuurlijk uitermate onverstandig om die wijze adviezen niet ter harte te nemen. Het is hier nu niet de plaats om een uitvoerige reactie te geven op de positie van het staatstoezicht en ik meen ook niet dat dat de bedoeling van de beide geachte afgevaardigden is geweest. Maar ik meen oprecht dat wij de komende jaren, natuurlijk in nauw overleg met dat staatstoezicht, moeten bezien hoe het toezicht op de toezichtfor- mule, hoe de rol van de gezondheids- zorginspectie de komende jaren kan gaan verschuiven, naarmate ook meer kwaliteitsbesef ontstaat in en verantwoordelijkheid wordt genomen door de instituten zelf en naarmate

wij daarvoor de goede instrumenten ontwikkelen, zoals intercollegiale toetsing, centrificatie enz. Ik denk dat wat dat betreft verrassende parallel- len te ontdekken zijn met andere inspecties in onze overheidsdienst. Dat kan niet van vandaag op morgen. Dat ben ik volstrekt met mevrouw Veder eens. Dat zou misschien ook te forse risico's geven. Dat een vernieuwend kwaliteitsbeleid ook iets betekent voor de institutionele vormgeving — het staatstoezicht is daarin een belangrijke factor — lijkt mij vast te staan. Vanzelfsprekend moet daarbij behoedzaamheid betracht worden.

De heer Kruisinga hield ook nog een beschouwing over de samenwer- king met de departementen. Hij sprak in dit verband over een huwelijkscon- tract met het ministerie van VROM en het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, enzovoorts. Ik vermoed dat in onze discussies over de grote efficiency gedachten over de departementale herindeling weer aan de orde zullen komen. Ik troost mij echter tegelijkertijd met de gedachte dat voor de meeste beleidsvraagstukken van vandaag een bepaalde departementale verdeling het meest doelmatig zou zijn. Voor de maatschappelijke vraagstukken van over tien jaar zou ik weer voor een andere departementa- le indeling pleiten. Als het gaat om milieu, onderwijs, sociale zekerheid, komt het er meer op aan om als departement van Volksgezondheid behoorlijke samenwerkingsverbanden op te bouwen. Dat is belangrijker dan permanent departementale indelin- gen te wisselen, als ik dan toch een persoonlijke tint aan die discussie mag geven.

De heer Kruisinga sprak nog over de regionale verschillen. Ik heb in eerste termijn reeds aangegeven, hoe wezenlijk ik het vind om dat punt de komende jaren onderzoeksprioriteit te geven.

De heer Kruisinga stelde dat er met betrekking tot medische hulpmiddelen er nog schriftelijke vragen van hem openstaan. Het betreft een ingewikkelde zaak, die zeker interdepartementaal overleg verlangt. Ik zeg graag toe dat ik op de meest korte termijn beantwoor- ding van die vragen zal bespoedigen.

Ik onderschrijf nog eens van harte het belang van epidemiologisch onderzoek. Ik verwijs in dit verband naar de discussie die wij in dit huis

gevoerd hebben over de basisgezondheidsdiensten.

Ik heb misschien iets te lichtzinnig gesproken over de dichtheid van de artsenvoorzieningen en de causale relatie met het gezondheidsniveau. Zonder nu het research and development budget aan het eind van dit debat op te voeren, wijs ik erop dat internationaal vergelijkend onderzoek naar de verhouding tussen dichtheid van artsenvoorzieningen en de gezondheidstoestand misschien toch te overwegen zou zijn.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 18.05 uur.

Besluiten en ingekomen stukken

Lijst van besluiten:

De voorzitter heeft na overleg met het College van senioren besloten om:

a. de openbare behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 2 oktober 1990:

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk VIII (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) voor het jaar 1990 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (21587);

Wijziging van de Woonwagenwet in verband met de opheffing van de commissie van advies voor de uitvoering van de Woonwagenwet (20460);

b. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor wetenschapsbeleid en hoger onderwijs van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 2 oktober 1990:

Vaststelling van studiefinancieringsbedragen voor het jaar 1991 (Bedragen studiefinanciering) (21825);

c. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor sociale zaken en werkgelegenheid van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 2 oktober 1990:

Wijziging van de Algemene bijstandswet, inzake de bijstandsverlening aan vreemdelingen (20459);

d. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor verkeer en waterstaat van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 2 oktober 1990:

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijkswegenfonds voor het jaar 1990 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (21581);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van hoofdstuk XII (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) voor het jaar 1990 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (21576);

e. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor cultuur van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 2 oktober 1990:

Wijziging van bepalingen van de Mediawet in verband met de verruiming van het reclameregime en andere wijzigingen (21237);

f. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor buitenlandse zaken van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 2 oktober 1990 en de openbare behandeling op 9 oktober 1990:

Verlenging van de werkingsduur van krachtens de Sanctiewet 1977 ten aanzien van de invoer van bepaalde gouden munten uit Zuid-Afrika gestelde regelen (21595);

g. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor binnenlandse zaken en de Hoge Colleges van Staat van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 16 oktober 1990:

Wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (21176);

Wijziging van de begroting van de uitgaven van hoofdstuk II (Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin) voor het jaar 1989 (wijziging naar aanleiding van de Voorjaarsnota; eerste wijziging) (21299-31);

Regeling provincie- en gemeentegrenzen langs de Noordzeekust van de gemeente Den Helder tot en met de gemeente Sluis en wijziging van de Financiële-verhoudingswet 1984 (21019);

h. de openbare behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 30 oktober 1990:

Wijziging van de Wet sociale werkvoorziening (overleg over rechtspositie en arbeidsvoorwaarden) (21153);

i. het voorbereidend onderzoek door de vaste Commissie voor welzijn en volksgezondheid van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 30 oktober 1990:

Nadere regelen omtrent uitkeringen ingevolge de Wet uitkeringen vervolgingsslachtoffers 1940-1945 en de Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers 1940-1945 waarvan de grondslagen zijn afgeleid van een ambtelijk of semi-ambtelijk inkomen en wijziging van enige wetten (Wet ambtelijke grondslagen Wuv en Wubo) (21004);

j. de openbare behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 13 november 1990:

Wijziging van de Luchtvaartwet (Regels beveiliging luchtvaartterreinen) (20306).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen voorstellen van (Rijks)wet:

Voorstel van wet van de leden Schutte, Castricum en Hermans tot wijziging van de Wet op de parlementaire enquête en in verband daarmee opnemen van een bepaling in het Wetboek van Strafrecht (19816);

Regeling van het assurantiebedrijfsbedrijf (Wet assurantiebedrijfsbedrijf) (20925);

Nadere regelen omtrent uitkeringen ingevolge de Wet uitkeringen vervolgingsslachtoffers 1940-1945 en de Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers 1940-1945 waarvan de grondslagen zijn afgeleid van een ambtelijk of semi-ambtelijk inkomen en wijziging van enige wetten (Wet ambtelijke grondslagen Wuv en Wubo) (21004);

Regeling provincie- en gemeentegrenzen langs de Noordzeekust van de gemeente Den Helder tot en met de gemeente Sluis en wijziging van de Financiële-verhoudingswet 1984 (21019);

Tijdelijke voorziening met betrekking tot de wettelijke minimumloonaanspraken van werknemers die gelijktijdig arbeid verrichten en onderricht ontvangen (21143);

Wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (21176);

Voorstel van wet van de leden Biesheuvel, Nijhuis en Ter Veld tot wijziging van de Organisatiewet sociale verzekering (overdracht van taken en samenwerking door de bedrijfsverenigingen) (21207);

Wijziging van enkele wetten betreffende het doen vervallen van de eis van Nederlanderschap voor bepaalde functies (21215);

Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1988 (slotwet; tweede wijziging) (21299-20);

Aanpassing aan de Grondwet van de giftenaftrek in de Wet op de inkomstenbelasting 1964 en van enige daarmee samenhangende bepalingen in andere wetten (21335);

Wijziging van de Distributiewet 1939 (21370);

Aanpassing van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs in verband met de aanwijzing op grond van artikel 218 van de Universiteit voor humaniek te Utrecht (21414);

Goedkeuring van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Unie der Socialistische Sovjetrepublieken inzake de bevordering en wederzijdse bescherming van investeringen; Moskou, 5 oktober 1989 (Stb. 1989, 162) (21462, R1383);

Opheffing van het Visserijwet en het Bedrijfschap voor de groothandel in vis en aanverwante bedrijven, tevens strekkende tot wijziging van de Instellingswet productschap voor vis en visproducten (21469);

Wijziging van de Wet uitvoering internationaal energieprogramma (21540);

Verlenging van de werkingsduur van krachtens de Sanctiewet 1977 ten aanzien van de invoer van bepaalde gouden munten uit Zuid-Afrika gestelde regelen (21595);

Verlenging van de werkingsduur van het Sanctiebesluit wapenvervoer Zuid-Afrika en het Sanctiebesluit licenties Zuid-Afrika (21605);

Aanpassing van de toelage van de voorzitter van de Eerste Kamer, van de bedragen inzake de schadeloosstelling van de leden van de Tweede Kamer en van de toelagen enz. van de voorzitter, ondervoorzitters en fractievoorzitters van die Kamer (21685);

Correctie van de Wet van 4 juli 1990 tot gemeentelijke herindeling noordoostelijk en midden Zuid-Holland, Stb. 376 (21689);

Vaststelling van studiefinancieringsbedragen voor het jaar 1991 (bedragen studiefinanciering 1991) (21825).

Deze voorstellen van (Rijks)wet zullen worden gesteld in handen van de desbetreffende commissies;

2. de volgende missives van de minister van Buitenlandse Zaken:

een, ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet, en ten geleide van het voornemen tot opzegging van de op 30 september 1961 te La Paz tot stand gekomen overeenkomst tussen de Nederlandse en de Boliviaanse regering tot afschaffing van de visumplicht (Trb. 1962, 110) en de op 3 augustus 1962 te Bogota tot stand gekomen overeenkomst tussen de Nederlandse en de Colombiaanse regering inzake afschaffing van de visumplicht (Trb. 1962, 113), alsmede een toelichtende nota ter zake van deze opzegging;

een, ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet, en ten geleide van het op 11 april 1980 te Wenen tot stand gekomen Verdrag der Verenigde Naties inzake internationale koopovereenkomsten betreffende roerende zaken (Trb. 1981, 184 en 1986, 61), alsmede het voornemen tot opzegging van het op 1 juli 1964 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag houdende een uniforme wet inzake de internationale koopovereenkomsten betreffende lichamelijke zaken, met Bijlagen (Trb. 1964, 117) en het eveneens op 1 juli 1964 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag houdende een uniforme wet inzake de totstandkoming van internationale koopovereenkomsten betreffende lichamelijke zaken, met Bijlagen (Trb. 1964, 118), alsmede een toelichtende nota bij het Verdrag en het voornemen tot opzegging;

een, ter voldoening aan het ter zake bepaalde in de Grondwet, en ten geleide van de op 14 mei 1990 te Kampala tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Oeganda inzake de tewerkstelling van ontwikkelingswerkers uitgezonden door de SNV, Organisatie voor ontwikkelingssamenwerking en bewustwording (Trb. 1990, 112), alsmede een toelichtende nota bij de Overeenkomst.

Deze missives zijn inmiddels gedrukt en aan de leden toegezonden. De tractatenbladen zijn nedergelegd ter griffie ter inzage voor de leden;

3. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister-president, minister van Algemene Zaken, ten geleide van het Koninklijk besluit, waarbij aan ir. G.J.M. Braks op zijn verzoek ontslag is verleend als minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, houdende mededeling inzake een wijziging van Bijlage 1 bij de op 1 september 1970 te Genève tot stand gekomen Overeenkomst inzake het internationaal vervoer van aan bederf onderhevige levensmiddelen en het gebruik van speciale vervoermiddelen bij dit vervoer (ATP) (Trb. 1990, 113);

een, van alsvoren, houdende mededeling inzake het op 18 januari 1990 te Kingston tot stand gekomen Protocol betreffende speciaal beschermde gebieden en wilde dieren en planten bij het Verdrag inzake de bescherming en ontwikkeling van het mariene milieu in het Caribisch gebied (Trb. 1990, 115);

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarverslag van de Adviescommissie mensenrechten buitenlands beleid over 1989;

een, van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking, ten geleide van de beleidsnota "Een wereld van verschil. Nieuwe kaders voor ontwikkelingssamenwerking in de jaren negentig", alsmede het daarop gebaseerde Beleidsprogramma 1990-1993;

een, van de minister van Justitie, ten geleide van het rapport van de Commissie herijking Wetboek van Strafvordering inzake herziening gerechtelijk vooronderzoek;

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarverslag van het openbaar ministerie over 1989;

een, van de minister van Binnenlandse Zaken, ten geleide van de instellingsbeschikking van de Commissie subsidiëring politieke partijen;

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarverslag 1989-1990 van de Raad voor het binnenlands bestuur;

een, van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, ten geleide van de zogenaamde septembercirculaire d.d. 18 september 1990 aan de provinciebesturen;

een, van alsvoren, ten geleide van

Besluiten en ingekomen stukken

de zogenaamde septembercirculaire d.d. 18 september 1990 aan de gemeentebesturen;

een, van alsvoren, ten geleide van het besluit tot wijziging van het instellingsbesluit van de gemengde werkgroep Volkshuisvesting, die tot taak heeft aan het kabinet advies uit te brengen over de verdere saneringsmogelijkheden van specifieke uitkeringen op het terrein van de volkshuisvesting;

een, van de minister van Onderwijs en Wetenschappen, ten geleide van de jaarrekening en jaarverslag 1989 van de Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek TNO;

een, van alsvoren, ten geleide van jaarrekening en accountantsrapport over 1988 Academisch ziekenhuis Groningen;

een, van de minister van Financiën, ten geleide van het heroverwegingsrapport "Doelmatigheid exploitatie-uitgaven Defensie";

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarlijks overzicht van deelnemingen van de Staat in Nederlandse ondernemingen per ultimo 1989 met de resultaten en winstuitkeringen over 1988 en 1989 en voorzien van een toelichting;

een, van alsvoren, ten geleide van de Staatsbalans per 31 december 1989;

een, van de minister van Defensie, ten geleide van het jaarverslag IKG over 1989;

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, inzake deelakkoord VROM-VNG;

een, van alsvoren, ten geleide van het advies over de werking van de milieu-effectrapportage "Naar een volwaardige plaats" van de Evaluatiecommissie Wet algemene bepalingen milieuhygiëne;

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, inzake standpuntbepaling naar aanleiding van het inspectie-onderzoek verplegingsinrichtingen;

een, van de minister en de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de rijksbijdrageregeling banenpools en Arbvo-subsidieregeling banenpools;

een, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van het verslag van de werkzaamheden van de Sociale-ver-

zekeringsbank over het jaar 1989, alsmede van het miniverslag;

een, van alsvoren, ten geleide van de subsidieregeling emancipatie-ondersteuning vrouwenorganisaties;

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van het onderzoek naar armoedeproblematiek in Nederland;

een, van de staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, ten geleide van een afschrift van zijn brief d.d. 24 september aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake geneesmiddelenbeleid.

De voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn nedergelegd ter griffie ter inzage voor de leden;

4. de volgende missives:

een, van het Landbouwschap, ten geleide van een schrijven d.d. 6 september 1990, gericht aan de vaste Commissie voor het milieubeheer van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake het Nationaal milieubeleidsplan-plus;

een, van de griffier van de parlementaire assemblee van de Raad van Europa, inzake een Pan-Europese parlementaire conferentie betreffende de bescherming van het Oost-Westgebied;

een, van de voorzitter van het Europese Parlement, ten geleide van een ontwerp-resolutie naar aanleiding van het door de heer Newman namens de commissie verzoekschriften opgestelde verslag over de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven;

een, van de directeur van het Kabinet der Koningin, houdende besluit inzake het verlenen van ontslag aan de heer ir. G.J.M. Braks als minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

een, van de Atlantische Commissie, ten geleide van het jaarverslag 1989;

een, van de Verenigde Nederlandse uitgeverijbedrijven BV, ten geleide van enkele standpunten van de VNU met betrekking tot de Europese integratie;

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van rapporten bij de rekeningen 1989;

een, van alsvoren, houdende mededeling van de aanwijzing van de heer J. Wieles tot hoofd bureau belast met de plaatselijke controle;

een, van het Christelijk nationaal

vakverbond, ten geleide van het CNV-commentaar op de Miljoenennota 1991;

een, van de Sociale-verzekeringsraad, ten geleide van de publikatie "Het beroep op de Werkloosheidswet" met gegevens over het eerste kwartaal 1990.

De voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn nedergelegd ter griffie ter inzage voor de leden;

5. de volgende geschriften:

een, van de voorzitter van de Vereniging kinderen-ouders-grootouders te Utrecht, inzake het wetsvoorstel Nadere regeling van de omgang in verband met scheiding (18964);

een, van T. van Nispen en mevrouw I. de Jong, inzake alsvoren. Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor justitie; een, van J.A.J. Sack te Weert, inzake het wetsvoorstel Gemeentelijke herindeling van Midden-Limburg (Herindelingswet Midden-Limburg) (21226).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor binnenlandse zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van L.F.X. Baldinger te Hoorn, inzake belastingvluchtgedrag naar België.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor financiën;

een, van de voorzitter van de ondernemingsraad van Makro Nederland, inzake het wetsvoorstel Gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het terrein van bovenwettelijke sociale zekerheid (20890). Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor sociale zaken en werkgelegenheid;

een, van de algemeen secretaris van de Federatie anthroposofische gezondheidszorg, inzake wetsvoorstel Nadere wijziging van de Algemene wet bijzondere ziektekosten en de Ziekenfondswet, alsmede daarmee samenhangende wijzigingen in enige andere wetten, in het kader van de geleidelijke wijziging van het stelsel van ziektekostenverzekering (Wet stelselwijziging ziektekostenverzekering tweede fase) (21592).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden

Besluiten en ingekomen stukken

van de vaste Commissie voor welzijn en volksgezondheid;

een, van J. Kuipers te Woerden, inzake discriminatie van homofiele medeburgers.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor binnenlandse zaken en de Hoge Colleges van Staat;

een, van Van Gelder aardolie BV te Nijmegen, inzake de voorgenomen verhoging van de benzine-accijns en de daarmee samenhangende problemen in de grensstreek met Duitsland.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor financiën;

een, van de Vereniging bewonersbelangen Maarn-Maarsbergen, inzake de ontwikkelingen rond rijksweg A12 en de verdubbeling van de spoorlijn aldaar.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor verkeer en waterstaat;

een, van J.N. van der Flier te Rotterdam, inzake een opeenstapeling van problemen rond een beginnend transportbedrijf.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor economische zaken en voor verkeer en waterstaat;

een adres van J.E. van 't Hoogerhuis te Rotterdam, inzake het treffen van een regeling voor aftrekbaarheid van groot onderhoud in het belastingjaar 1988;

een adres van H.K. Hwen te Hoorn, inzake kwietschelding onroerend-goedbelasting 1990.

Deze adressen zijn gesteld in handen van de Commissie voor de verzoekschriften;

een, van de Stichting AUTO te Klaaswaal, inzake de voorgenomen verhoging van de benzine-accijns. Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor financiën;

een, van R. de Jonge te Uitgeest, inzake de jaartrajectkaart van de NS en de fiscale regelingen hieromtrent. Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissies voor financiën en voor verkeer en waterstaat;

een, van ir. G.C. van der Meij te Delft, inzake de rechtmatigheid van

het verhogen van de maximumsnelheid naar 120 km per uur.

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor verkeer en waterstaat;

een, van de Vereniging dwangarbeiders Nederland Tweede Wereldoorlog te Zwolle, inzake rechten van tijdens de Tweede Wereldoorlog in Duitsland te werk gestelde dwangarbeiders;

een, van mevrouw Pruijs te Amsterdam, inzake de voorgenomen wijziging van de AWW-wetgeving;

een, van het Landelijk steunpunt vrouwen in de bijstand te Utrecht, met betrekking tot een op 16 november 1990 te houden Tribunaal inzake huwelijkswetgeving.

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste Commissie voor sociale zaken en werkgelegenheid.

De voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.

Noot 1 (zie blz. 7)

Lijst van aanhangige verzoekschriften waaromtrent de Eerste Kamer in het vergaderjaar 1989-1990 nog geen beslissing heeft genomen

Naam van de inzender	Onderwerp van het adres	Nr. adres naar volgorde van inzending	Ingekomen
J. H. P. van Gerwen	financiële omstandigheden	8901/271	01-02-1989
H. K. Hwan	kwijtschelding aanslag OGB 1989	8911/279	23-11-1989
mw. M. C. H. Biegnole	kwijtschelding aanslag OGB 1989	8912/280	14-12-1989
J. W. van der Horst	kwijtschelding van belasting	9003/281	14-03-1990
D. Lopez Gimenez	aanslagen IB en PH	9005/282	02-05-1990
L. A. P. C. Notenboom	WIR-premie	9005/283	08-05-1990
W. Deckers	zijn detentie	9006/284	26-06-1990
W. L. B. Veldhuijsen	kwijtschelding van aanslagen IB en PH	9008/285	23-08-1990
H. F. Tienpont	inbouw pensioen	9008/286	23-08-1990
mw. J. E. van 't Hoogerhuijs	afrekbaarheid van kosten voor groot onderhoud	9009/287	28-08-1990
H. K. Hwan	kwijtschelding aanslag OGB 1990	9009/288	11-09-1990

Noot 2 (zie blz. 23)

Motie van de heer Christiaanse c.s. t.g.v. de behandeling van wijziging van de inkomstenbelasting en de loonbelasting in verband met oneigenlijk gebruik (reparatiewetgeving)

De Kamer,

gehoord de beraadslaging over wetsontwerp 15 516 (fiscale reparatiewetgeving);

erkennend, dat in duidelijk sprekende gevallen het ontgaan van belasting ook door wetgeving dient te worden bestreden;

kennisgenomen hebbend van het gedetailleerde, somtijds over zijn doel heen schietende karakter van de bepalingen in wetsontwerp 15 516, alsmede van de verregaande terugwerkende kracht ervan;

van mening dat een te veelvuldige verwijzing naar de hardheidsclausule aan de rechtsbescherming van de belastingplichtigen te kort doet en dat terugwerkende kracht van belastingwetten in het algemeen dient te worden vermeden;

dat reparatiewetgeving op belastingterrein zich dient te beperken tot concrete, ernstige leemten;

nodigt de Regering uit te streven naar structurele verbeteringen en een grotere doorzichtigheid van het belastingstelsel in het bijzonder ten aanzien van het inkomensbegrip en

ten aanzien van de tarieven van de inkomstenbelasting,

en gaat over tot de orde van de dag.

Christiaanse
Terwindt
W. F. de Gaay-Fortman
Veen
Van der Jagt